

ANITKABİR DERGİSİ
YIL: 15 SAYI: 56 OCAK 2015

Atatürk'ü dünya görüşünü yaymak ve
ANITKABİR'i tanıtmak amacıyla üç ayda
bir yayımlanır.

ANITKABİR DERNEĞİ adına
İmtiyaz Sahibi
E. Tuğgeneral Şadi ÖNER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Ali GÜLER

Yayın Kurulu
E. Tuğ. Şadi ÖNER
Prof. Dr. Seçil Karal AKGÜN
Prof. Dr. Bige SÜKAN
Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI
Prof. Dr. Birsan GÖKÇE
Prof. Dr. Oğuz AYTEPE
Yrd. Doç. Dr. Ali GÜLER
Dr. Gül ULUĞTEKİN
Dr. Hilmi GÜVEN
Güneş MÜFTÜOĞLU
Sevim SARAÇ

Dergiyi Yayına Hazırlayan
Mehmet Emin ŞAŞMAZ

Yönetim Yeri
Turgut Reis Caddesi
Arzu Apt. No: 3/5
Mebusevleri - Tandoğan / ANKARA
Tel: 0 (312) 213 16 58
Faks: 0 (312) 222 72 06
e-posta: anitder@ttmail.com

Anıtkabir Komutanlığı
0 (312) 231 18 61
0 (312) 231 52 80

Dergide yayımlanan yazılar, yazarların düşünceleridir.
Gönderilen yazılar, basılsın veya basılmasın iade edilmez.
Anıtkabir Derneği ve Anıtkabir Komutanlığı
sorumlu tutulamaz.
Yazılar için telif hakkı ödenmez.
Dergimiz Basın Ahlak Yasaları'na uymayı taahhüt eder.

Yıllık Abonelik Bedeli: 8 TL.

Yayın Türü: Süreli-Yayın
Basım Tarihi / Yeri: 1 Ocak 2015 / ANKARA

Yapım:
Yorum Basın Yayın Sanayi Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi Bölgesi
Matbaacılar Sitesi 1341. Cadde (Eski35. Cad.) No: 36
Yenimahalle 06370 ANKARA
Tel: 0 (312) 395 21 12 Faks: 0 (312) 394 11 09
info@yorummatbaa.com

Değerli Okurlar,

Yeni bir yılda, yeni bir sayıda ve dergimizin 15. yaşına ulaşmasının onuru ile sizlerle birlikte olmaktan mutluyuz.

Öncelikle 2015 yılının başta bütün okurlarımız olmak üzere ulusumuza sağlık, refah, huzur ve istikrar getirmesini diliyorum.

Şimdi, sizlere Derneğimizin bu yıl içinde yapmayı planladığı dört önemli etkinlik hakkında bilgi sunmak istiyorum:

Bunların ilki **"Anıtkabir Fotoğraf Yarışması"**: Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebedi istirahatgâhi Anıtkabir'i, özellikle de simetri ve estetik değerleri çok üst düzeyde olan Anıt Bloku'nu, fotoğraf sanatının inceliklerini kullanarak görüntüleyip geniş halk kitlelerine sunmak amacıyla Anıtkabir Komutanlığı ile birlikte bir fotoğraf yarışması düzenlemektedir.

Tüm amatör ve profesyonel fotoğrafçıların katılımına açık olan bu yarışmaya son katılım tarihi 22 Mayıs 2015'tir. Yarışmada dereceye girenlerden birinciy 3.000 TL, ikinciy 2.000 TL, üçüncüy 1.000 TL ödül verilecektir.

İkincisi, çocuklara yönelik olarak "Atatürk'ün İzinde Ankara Gezisi": Başkentimizde Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi ile ilgili mekânları ilk ve orta öğretim öğrencilerine tanıtmak üzere **"Atatürk'ün İzinde Ankara Gezisi"**nin yapılmasını planlıyoruz.

Önümüzdeki yıllarda da sürdürülmesi düşünülen bu proje kapsamında 2015 yılında Yönetim Kurulumuzun belirleyeceği 20 ilden 800 öğrenciyi Ankara'ya davet edip bir gece konuk ederek yetkili kimseler eşliğinde bu mekânları gezdirmeyi amaçlıyoruz. Bu projeye gerekli onayı alabilmek üzere Milli Eğitim Bakanlığına bir yazı ile başvuruda bulunduk.

Üçüncüsü, Yazı Yarışması: İlkini 2013 yılında düzenlemiş olduğumuz yazı yarışmasının ikincisini, 2015 yılında **"Cumhuriyetin Türk Kadınına Kazandırdıkları ve Güncel Uygulamalar"** konusunda yine üniversite öğrencilerinin katılımına açık olarak yapacağız.

Katılmak isteyenlerin yazılarını en son 09 Ekim 2015 tarihine kadar gönderebilecekleri bu yarışmada; birinciy 5.000 TL, ikinciy 2.500 TL, üçüncüy 1.000 TL ödül verilecektir.

Bu yarışmanın ödül töreni OCAK 2016 ayı içerisindeki Anıtkabir Derneği Genel Kurul Toplantısında yapılacaktır. Ankara dışından bu törene katılacak öğrenciler derneğimiz tarafından konuk edileceklerdir.

Dördüncü etkinlik de **Anıtkabir Dergisi ÖZEL SAYI'sının çıkarılmasıdır**; 2015 yılı; "Çanakkale Muharebeleri" ve "Sözde Ermeni Soykırımı" gibi iki önemli olayın 100. yıl dönümüdür. Bu nedenle derneğimiz, anılan konularla ilgili makalelerin yer alacağı **Anıtkabir Dergisi Özel Sayısı** çıkarmayı planlamaktadır.

Anıtkabir Dergisi okurlarından istekli olanların göndereceği, daha önce yayımlanmamış özgün makalelere bu özel sayıda yer verilecektir.

Özel Sayıda yazısının yer almasını isteyen bütün okurlarımız, hazırladıkları makaleleri 30 Ekim 2015 tarihine kadar derneğimize gönderebileceklerdir.

Gönderilen makaleler Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından değerlendirilecek ve uygun görülenler 2016 yılı başlarında çıkarılacak Özel Sayıda yayımlanacaktır. Söz konusu yazılar için Anıtkabir Dergisinin yazım kuralları ve telif hakkı koşulları geçerlidir.

Yukarıda belirtilen tüm etkinliklere ilişkin daha ayrıntılı bilgiler; Anıtkabir Derneği Sitesinde (www.anitkabir.com.tr) yer alacaktır. İlginçler, ayrıca bu etkinlikler konusunda anitder@ttmail.com ve bilgi@anitkabir.com.tr adreslerinden de bilgi alabileceklerrir

Bilimselliğinden ve doğruluğundan vazgeçmemeye özen göstererek yayımlamayı sürdürdüğümüz dergimize, daha çok okurumuzun yazılarıyla katılımını ve katkısını sağlamak düşüncesi ile yönetim kurulumuzun, **"Daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış, özgün olan ve Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından yayımlanması uygun görülen yazıların sahiplerine 300 TL telif ücreti ödenmesi"** kararı aldığını duyurmakta yarar görmekteyim

Değerli Okurlar,
Etkinliklerimizin başarısında en önemli pay; şüphesiz sizlerin katkı ve katılımınız olacaktır. Hepinizin yeni yılını kutlarken sağlıklı, mutlu ve huzurlu günler diliyor, saygılar sunuyorum.

Şadi ÖNER
Anıtkabir Derneği Başkanı

İÇİNDEKİLER

2	Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler	32	Şiir Köşesi
5	Mustafa Kemal'i Atatürk Yapan Okuma Sevdası, Dr. Ali GÜLER	33	Atatürk ve Çocuk
12	Eğitim Sorunu, Prof. Dr. Suat SİNANOĞLU	34	Etkinlikler
16	Yurtta Barış, Cihanda Barış, Prof. Dr. Feridun ERGİN	39	Objektife Takılanlar
20	Bir 10 Kasım Günü İdi, Orhan ÜLKÜLÜ	43	Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar
25	Anılar... Yorumlar... Şöyleşiler...	46	Tarihe Mal Olmuş Fotoğraflar
29	Genç Bakış		

ANITKABİR DERGİSİ ABONELİĞİ

Anıtkabir Dergisine abone olmak isteyenlerin; yıllık (4 sayı için) 8 TL'lik abone ücretini aşağıdaki hesap numaralarından birine yatırmaları ve telefon numaraları dahil adreslerini tarafımıza bildirmeleri gerekmektedir.

Tel: 0.312 213 16 58
E-posta: anitder@ttmail.com
bilgi@anitkabir.com

ANITKABİR DERNEĞİ İKTİSADİ İŞLETMESİ
POSTA ÇEKİ HESAP NO: 604 61 34
TÜRKİYE İŞ BANKASI BEŞEVLER / ANKARA ŞUBESİ
HESAP NO: 4219 - 90 90 90
IBAN NO: TR05 0006 4000 0014 2190 9090 90

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

15 Eylül-15 Aralık 2014 tarihleri arasında
Anıtkabir'i ziyaret eden heyetler

*Vefatının 76. yıldönümünde, Cumhuriyetimizin
banisi, ille Cumhurbaşkanımız Gazi Mustafa Kemal'i
bir kez daha derin bir hürmetle yaklaşıyoruz.*

*Gazi Mustafa Kemal ve yol arkadaşlarının
işaret ettikleri, hayatları boyunca da ulaşmak için
azimle mücadele verdikleri hedeflere, millet olarak
her zamankinden daha yakınız.*

*Türkiye, istikrarla büyüyen ekonomisi, ileri
standartlara ulaşan demokrasisi, içeride temin ettiği
huzuru ve refahı, dışarda elde ettiği itibarıyla,
hedeflerine doğru kararlılıkla ilerliyor.*

*Başta Gazi Mustafa Kemal olmak üzere,
tüm gazi ve şehitlerimizden devrıldığımız mirası
azimle taşımaya; gazi ve şehitlerimizin uğruna can
verdikleri vatanımızı daha da büyütmeye devam
edeceğiz!*

Kuhunuz sad olsun!

*Recep Tayyip Erdoğan
Cumhurbaşkanı*

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

Aziz Atatürk,

24.11.2014

Millet Mektepleri Başöğretmenliğini kabul edisünüz
26. yıldönümünde, giydiğimiz her kâsesinden gelen öğretmen-
lerinizle huzurunuza saygı.

Sizin, kolumdan arkadaşlarımızın. Şelüt ve gazilerimizin emaneti olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bugün güçlüde güçlenen bir ülke olarak yoluna devam etmektedir.

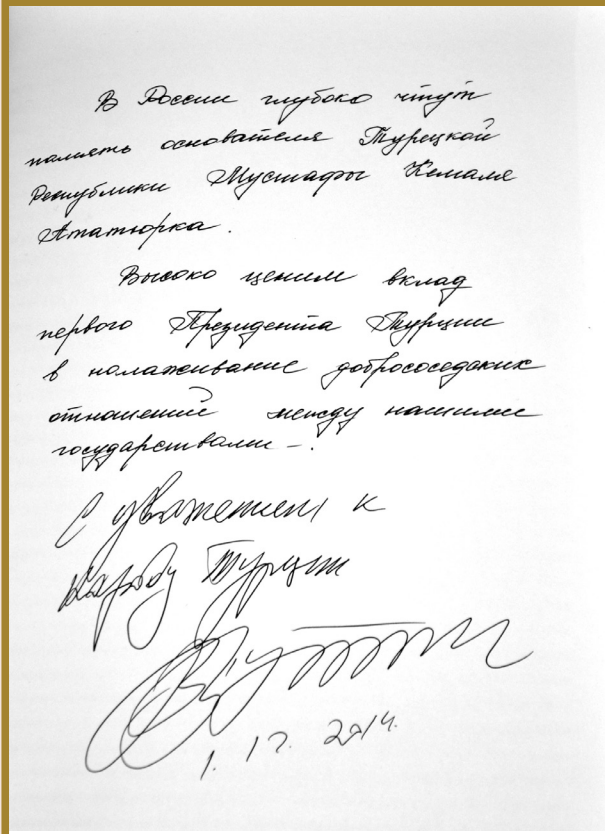
Türkiye Cumhuriyeti öğretmenleri olarak; her alanda olduğu gibi, eğitimde de dünyanın düste gelen ülkeleriyle yarışıyor olmamız gururunu duyuyoruz. Faniyetimizin ruhunu doğru okuyan, bilgin, değerlerini yücelten öğrencilerimiz, en büyük zenginliğimiz, teminatımız ve iftihar vesilemizdir.

İnsan sevgisini, insanlığa hizmet mefkûresini benimseyerek memleketimizin her köşesinde aydıllık ve sevgiyle dolu bir yapıya kavuşturmak esastır. Millî Mücadele kahramanlarının, şehitlerinin ve ezaletimizin istikamet yol işaretlerimizinizi.

Sizi bu özel günde bir kere daha saygıyla یاد ediyoruz.

Nabî Avcı
Millî Eğitim Bakanı

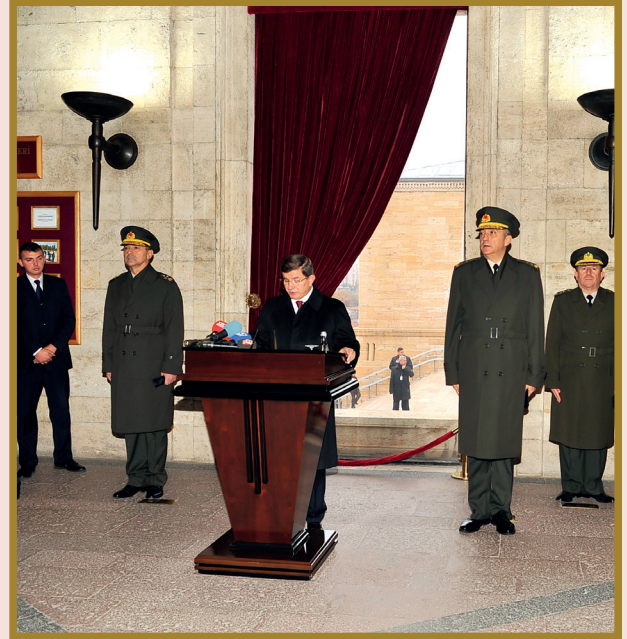

Rusya'da Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal ATATÜRK'e derin saygı duyulur.

Türkiye'nin ilk Cumhurbaşkanı'nın devletlerimiz arasında iyi komşuluk ilişkilerinin kurulmasındaki katkısını çok takdir ediyoruz.

Türk Halkı'na saygılarımla
Vladimir PUTİN
1.12.2014

27 Kasım 2014

Çuksek Askeri Şura Çalışmaları vesilesiyle Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün şahsında tüm gazi ve şehitlerimizi hürmetle, minnetle yad ediyoruz.

Devralduğumuz büyük manevi miras gereği devletimizi, vatanımızı, ülkemizi sahiplenerek büyütmeye, güçlendirerek geliştirmeye kararlılıkla devam ediyoruz.

Cumhuriyetimizin en büyük kazanımı hiç şüphesiz demokrasidir. Demokrasiyle ülkemizin meselelerini çözmeye vatandaşlık esasında bütün ihtilaf alanlarını bertaraf etmeye çalışıyor, bu yolda büyük mesafeler alıyoruz.

Türkiye'nin küresel bir güç olarak hak ettiği düzeye erişmesi için bölgesinde adalet, huzur, barış ve istikrar adası olarak demokrasimizi daha muhkem hale getiriyor, ekonomimizi güçlendiriyoruz.

Evrensel insani sorumluluklarımız gereği bölgemizle çatışmaların ve savaşların son bulması dost ve kardeş halkların barış içinde yaşaması için bütün gücümüzle ihtiyaç duyan herkesin elinden tutmaya, birikim ve tecrübemizi paylaşmaya azami özen gösteriyoruz. Türk Silahlı Kuvvetlerimiz de ülkemizin ve bölgemizin güvenliği ile barış ve istikrarın güvencesi olmaya devam ediyor.

Bu şuurla yürüttüğümüz Çuksek Askeri Şura çalışmalarının ülkemize milletimize ve ordumuza hayırlı olmasını diliyorum.

Ahmet Davutoğlu
Başbakan

MUSTAFA KEMAL’İ “ATATÜRK” YAPAN OKUMA SEVDASI

Dr. Ali GÜLER *

Düşünce Adamı Mustafa Kemal

Yapılan bütün araştırmaların ortaya koyduğu üzere, Atatürk devrimleri, sosyal içerikleri ve Türk milletini amaçlayan karar ve uygulamaları yönünden kesinlikle, uzun ve derin düşünce ile analiz ve sentezin sonucudur. Bu bakımdan felsefi, düşünsel ve bilimsel bir temelin olmaması olanaklı değildir. Bu nedenle Atatürk karşımıza güçlü bir fikir adamı, düşünce adamı olarak çıkmaktadır. Atatürk bizzat, “kumandanlar astlarından yüksek ve âlim olmalıdırlar” diyerek bir devlet adamı ya da yönetici için fikri veya kültürel birikimin, olgunluğun önemini vurgulamıştır.

Atatürk bakımından bu birikimin oluşmasında öncelikle “okuma tutkusu”nun etkili olduğunu söylemek olanaklıdır. Prof. Dr. Şerafettin Turan bu konuda şunları söylemektedir: “Mustafa Kemal’in iyi bir kurmay subay olarak yetişmesinin ötesinde, ülkesinin geleceğini düşünen bir aydın, ona bağımsızlığını kazandıracak ulusal bir savaşın lideri, bilim ve tekniğin son verilerine dayalı yeni bir devletin kurucusu ve her alanda çağdaşlaşmaya yönelik bir devrimin planlayıcısı ve uygulayıcısı, özetle Atatürk olmasını sağlayan etkenler arasında en büyük payı, okul sıralarında başlayarak son nefesini verinceye kadar sürdürdüğü **okuma tutkusu** almaktadır. Bu tutkuda onun yalnızca eline aldığı sayfaları okuyup tüketen biri değil, kendisinin kültür tanımında vurguladığı gibi, okuduklarını değerlendiren, onları daha önce okudukları ile bütünleştirip senteze ulaşabilen ve zekâsını eğiten bir düşünür olduğu dikkati çekmektedir.”¹

Elbette Atatürk bir bilim adamı değildir. Fakat o bilimi “en hakiki yol gösterici” kabul ederek okuyan, araştıran, düşünen ve sentezlere varan, bunları pratik olaylara uygulayarak problemlerin çözümünü gösteren bir fikir, bir düşünce adamıdır. Onun bu özelliği diğer bütün niteliklerini etkisi altına alır. O güçlü bir düşünce adamı olduğu için, kuvvetli bir devlet adamı, lider, asker ve devrimcidir. Önderliğinde gerçekleştirilen Türk devriminin her alanda başarıya ulaşması ve milli sınırlarımızı aşarak uluslararası bir görünüm kazanması da, onun ve hareketinin düşünce gücü ile ilgilidir.²

Atatürk’ün düşünce yapısının temelinde, “düşünce”nin kişisel yönden olduğu kadar toplum yaşamında ve insanların yönetiminde

de çok büyük bir yer tuttuğunun belirtilmesi gerekir. O, Sofya Ataşemiliteri iken arkadaşı Nuri Conker’in kitabı üzerine yazdığı, fakat 1918’de yayımlanan **Zabit ve Kumandanla Hasbihal** adlı kitabında “düşünce”nin önemi üzerinde durmuştur. Musa ve İsa Peygamberlerin, Napoleon gibi kahraman öncülerin, içinde yaşadıkları toplumların düşünce ve özlemlerinin temsilcisi olduklarını belirttikten sonra, “düşünce”nin önce “seziş”e arkasından “inanış” a dönüşerek kişi ve toplum yaşamını etkilediğini öne sürmüştür:

“Özetle, insanları istediği gibi kullanan kuvvet, düşünceler ve bu düşünceleri sezinleyen ve genelleştiren kimselerdir. Düşüncenin özelliği de, hiçbir itirazın bozamayacağı bir kesin biçimle kendini kabul ettirmektir. Bu ise, düşüncenin yavaş yavaş seziş biçiminde değişerek inanışa dönüşmesiyle mümkündür. Ve öyle olduktan sonradır ki, onu sarsmak için bütün başka mantıkların, başka akıl yürütmelerin hükmü olamaz.”

M. Kemal, 20 Mart 1923’te Konya Türk Ocağı’nda gençlere seslenirken ülkenin geri kalmışlığının temel nedenini şöyle açıklamıştır: “Düşünüş biçimi zayıf, çürük, yanlış, sefih olan bir sosyal topluluğun bütün çabası boşunadır. İtiraf etmek zorundayız ki, bütün İslam dünyasının sosyal toplumlarında hep yanlış düşünce biçimleri egemen olduğu için, doğudan batıya kadar İslam memleketleri, düşmanların ayakları altında çiğnenmiş ve düşmanların esaret zincirine girmiştir. . .”

Toplum olarak yalnızca askerliğe, savaşmaya önem vererek dünyada bilim, teknoloji ve sanat alanlarındaki gelişmeleri yok saymanın ve onları küçümsemenin çok yanlış olduğunu belirten M. Kemal, bu düşüncenin, geri kalmanın önemli bir başka nedenini oluşturduğunu söylemiştir. Bundan kurtulabilmek için aydınlarla halkın düşünceleri arasında bir uyum sağlamanın zorunlu olduğunu ve aydınların batı taklitçiliğine kaçmaksızın milletin tarihini, ruhunu ve geleneklerini doğru biçimde belirleyip halka yaklaşmasını, halkın da aydınlara güven duyarak “yürümesini çabuklaştırması” gerektiğini vurgulamıştır.

(*) Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi. ajansguler@hotmail.com

(1) Ş. Turan, Mustafa Kemal Atatürk Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2004, s. 60.

(2) A. Güler, Atatürk ve Cumhuriyet, Berikan Yayınevi, Ankara, 2004, s. 173.

Bu nedenlerle o, yaşamı boyunca Türk bireyini, düşünen, bugünü ve geleceği ile ilgilenen bir vatandaş düzeyine çıkarmaya çalışmıştır. Kendisinin olayları bütün boyutlarıyla değerlendirme düzeyine yükselmesinde en büyük etken de, (diğer etkenlerle birlikte) düşünürler, yazarlar ve kitaplar olmuştur. Onun Manastır Askeri Lisesi’nden başlayarak son günlerine kadar devam eden tutku derecesindeki okuma sevgisi artık günlük bir alışkanlık haline gelmiştir. Özel kütüphanesi, anı defterlerine yazdığı notlar ve yaptığı kitap siparişleri bunu somut olarak göstermektedir.³

Bu nedenle günümüzde eğitim bilimcilerin “beyin teknolojisi” kavramı ile belirttikleri “okuma-yazma” faaliyetinin, M. Kemal’i “Atatürk” yapan en önemli etken olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

Kitap ve Okumayla Geçen Yıllar

Öğrenim hayatı boyunca özellikle Manastır Askeri Lisesi yıllarında biraz da arkadaşları Ömer Naci’nin etkisiyle bilinçli bir okuma faaliyetine başladığını yukarıda ayrıntılı bir şekilde anlattığımız Mustafa Kemal’in okuma sevgisi, ilerleyen yıllarda artarak devam edecektir. Manastır’da Mehmet Emin Yurdakul, Namık Kemal gibi dönemin güçlü Türk şairleri ile tanışan genç Mustafa, Harp Akademisi yıllarında özellikle ünlü Alman ve Japon komutanların hayatlarına ilişkin kitapları okumaya başlamıştır. 1903’te 1870–1871 Alman-Fransız Savaşı’na ilişkin bir kitabı, kendisini o komutanların yerine koyarak okuduğunu not defterlerinde şu şekilde anlatıyor: “İstifadeli olabilmek için roman gibi okumayacağım. Kendimizi başkomutan yerine vaz ederek (koyarak) onların o zaman edindikleri malumatı söyleyeceğim.” Büyük olasılıkla bir konferans için okuduğu bu kitapta⁴ Başkomutan Moltke ile aralarında anlaşmazlık bulunan II.

Ordu Komutanı Friderich Karl’ı “muktedir, doğru kararlar veren” biri olarak övmektedir.

İlk görev aldığı Şam’da Vatan ve Hürriyet Cemiyeti’ni birlikte kurdukları Dr. Mustafa Cantekin’in dükkânındaki felsefeye, sosyalizme ve devrime ilişkin Fransızca kitapları okumuştur.

O savaş alanlarında bile kitap okuma alışkanlığından vazgeçmemiştir. Çanakkale Savaşları sırasında Maydos’tan İstanbul’daki yakın tanıdığı Madam Corinne’e yazdığı 20 Temmuz 1915 günlü mektupta, oraya giden karargâh kâtiplerinden Hulki Efendi’ye satın alınması için birkaç roman adı vermesini rica etmiştir. Bir süre sonra Corinne ona başka kitaplar gönderince kendisine teşekkür etmiştir.

Kolordu ve Ordu Komutanı olarak Doğu Anadolu’da bulunduğu dönemde ise birçok Türk ve yabancı yazarlarla birlikte Avrupa’daki son gelişmelere ilişkin kitapları okuduğu görülmektedir.

Örneğin, XVI. Kolordu Komutanı olarak Silvan-Bitlis yöresinde bulunurken 7 Kasım–25 Aralık 1916 günlerini içeren 49 günlük sürede şu yedi kitabı okumuştur:

1. Namık Kemal, **Tarih-i Osmanî**, İstanbul, 1889.
2. Namık Kemal, **Makalât-ı Siyasiye ve Edebiyye**, İstanbul 1327 (1911).
3. Mehmet Emin Yurdakul, **Türkçe Şiirler**, İstanbul, 1316 (1900).
4. Tevfik Fikret, **Rûbab-ı Şikeste**, İstanbul, 1316 (1900).
5. Ahmet Hilmi, Şehbenderzade, Filibeli, **Allah’ı İnkâr Mümkün müdür?** İstanbul, 1327 (1911).
6. Georges Forsengriva, **Mebadi-i Felsefeden Birinci Kitap: İlmünnefs**, Çeviren: Ahmet Naim, İstanbul, 1331 (1915).
7. Alphonse Daudet, **Sopho, Moeurs Parisienne**.⁵

Ordu Komutanı iken 1917’de okuduğu kitaplar arasında değişik yönlerden önemli şu üç yabancı eser dikkat çekmektedir:

1. Gustav Le Bon, **Desequilibre du Monde (Cihan Muvazenesinin Bozulması)**, 2 Cilt, Çeviren: Ali Reşat, Galip Ataç, İstanbul, 1340 (1924).
2. **Enseignement Psychologiques de la guerre Europeenne (Avrupa Harbinden Alınan Dersler)**, Çeviren: Abdullah Cevdet, İstanbul, 1918.
3. Louis Bohner, **Madde ve Kuvvet**.

Mustafa Kemal, tedavi için gittiği Karlsbad’ta iken (13 Mayıs-4 Ağustos 1918) boş saatlerini hep okuyarak geçirmiştir. Almanca ve Fransızca dersler aldığı için daha çok yabancı dillerdeki kitapları okuduğu anlaşılmaktadır. O günlerde tuttuğu anı defterinde gece

(3) Ş. Turan, a. g. e., s. 62.

(4) M. Kemal, Harp Akademisi’nde kürsüden arkadaşlarına konferanslar vermektedir. Bunların bazılarının metinleri Akademi’den sınıf arkadaşları Asım Gündüz Paşa’nın anılarında (Hatıralarım, Hazırlayan: İ. Ilgar, İstanbul, 1973) verilmektedir. Zaten bu savaşları Akademi’de ders olarak da incelemekte idiler: Kurmay görevleriyle 1866 ve 1871 Prusya-Avusturya,

Prusya-Fransa Savaşları, önce Pertev Paşa (Demirhan), sonra da Kurmay Albay Hasan Rıza Bey tarafından anlatılmıştır.

(5) Ş. Tezer, **Atatürk’ün Hatıra Defteri**, Ankara, 1972, s. 73-78.

MUSTAFA KEMAL’İ “ATATÜRK” YAPAN OKUMA SEVDASI

uyumadan önce ya da sabah kahvaltısından sonra saat 08.00–10.00 arasında kitap okuduğunu belirtmektedir. Okuduğu kitaplar arasında; Balzac’ın *Le Peau Chagrin*’i, Andre Baumier’in *Revolte*’u (Ayaklanma), Marcel Prevaurt’un aşk ve evliliğe ilişkin bir eseri ile Sosyalizm’den ve Karl Marks’tan söz eden bir kitap bulunmaktadır. Bunun Fransızca’ya çevrilen *Le Capital*’in bir eleştirisi olduğu anlaşılmaktadır.

Mustafa Kemal, Karlsbad’dan Viyana’ya döndüğü zaman, Baron Batz’ın *Vers l’echafand*; François Rauxs’nun *Les Origines de l’expedition d’egypte* (Mısır Seferinin Başlangıcı) adlı kitaplarını ve J. Patouilletz’un Rus dramatik yazarı Alexandre Ostrovsky’yi anlatan kitabını satın almıştı. Fakat anılarında, “Geçen gece yeni aldığım Fransızca kitaplardan birine başlamak istedim. Hemen hepsinin başından birkaç sayfa okudum; fakat devam için hiçbirini üzerinde karar veremedim” diyerek bunları pek zevkle okumadığını da belirtmektedir.⁶

Mustafa Kemal’in cephe de bile kitap okuma tutkusunun Milli Mücadele sırasında da devam ettiğini biliyoruz. Mesela 1922 Mart ayına ilişkin notlarında şu satırlar okunmaktadır:

“9 Mart: Saat 7’de kalktım. Biraz kitap okudum.

10 Mart, Aziziye: İsmet Paşa ve beraberindekiler saat 10’da gittiler. Ben notlarımı yazıyorum. Biraz kitap okuduktan sonra yatacağım.

11 Mart: Yalnız kaldım bu notları yazdım. Biraz kitap okuyacağım.

18 Mart: Banyo almıştım. Yatakta biraz kitap okuduktan sonra hazırlandım. Çalışma odasına geçtim; kitap okudum.”⁷

Binbaşı Mahmut Bey’in anılarından Başkomutan’ın Büyük Taarruz öncesinde Reşat Nuri’nin Çalıkuşu romanını okuduğunu ve çok beğendiğini öğreniyoruz: “Bugün (21 Ağustos 1922) Akşehir’deyiz. İki gündür Paşa Çalıkuşu romanını okuyor. Öyle beğendi ve sevdi ki...”⁸

TBMM. Başkanı Mustafa Kemal’in kitap sevgisi onu tanıyan yabancıların da dikkatini çekmiştir. Kendisini birkaç kez ziyaret etmiş olan Fransız gazeteci **Berthe Gaulis**, ikinci kez Türkiye’ye gelmeden önce Fransa’nın Fas Genel Valisi Mareşal Lyautey’e gönderdiği mektupta (26 Eylül 1922); “yakında Ankara’ya dönüş hediyesi olmak üzere yanımda küçük bir bavul kitap götüreceğim. Çünkü orada tehliküle aranan şey budur” diye yazmıştır. Sonraki yıllarda da kendisini yakından tanıyan ya da onun bilim ve sanatla ilgilendiğini öğrenen birçok yabancı yazar ve bilim adamları eserlerini ona sunmak için adeta birbirleri ile yarışmışlardır. Örneğin, Kurtuluş Savaşı yıllarında onunla görüşmüş olan İngiliz gazeteci **Grace M. Elison**, bu izlenimlerini anlattığı *Turkey Today* adlı eserini 1 Ekim 1928’de, “Türkiye Cumhurbaşkanı Son Ekselans Gazi Mustafa Kemal

Paşa’ya – Dostu olduğum Türk ulusuna ilişkin büyük anı!” diye imzalayarak sunmuştur.

Nasıl Okurdu, Nasıl Çalışırdı?

Okumayı başlıca uğraş, kitabı da arkadaş edinen Mustafa Kemal Atatürk, saatlerini hatta günlerini okumakla geçiren bir insandı. M. Kemal Atatürk’ün okuma tutkusu, çocukluğunda oyundan daha çok zamanını alan, askeri okullarda dönemin baskılarına karşın uykusuz yatakhane gecelerini dolduran, savaşın en yoğun olduğu cephelerde bile etkinliğini sürdüren bir büyük tutkuydu. Kütüphanesinde okumakla geçen nice gecelerin sabaha uykusuz vardığına, birer akademik toplantı olan sofra görüşmelerinden, Boğaz’da yapılan motor gezilerine kadar çoğu konuşmalarının kitapla ve okuma ile ilgili olduğuna yakın çevresinde bulunanlar tanıklır.

Atatürk’ün kitap okumadaki belirgin özelliklerinden biri, incelediği konuya ilişkin ya da ilgisini çeken konulardaki kitapları, sürekli bir okuma ile bitirmeden bırakmamasıdır. Atatürk’ün bu özelliğine değinen Falih Rıfkı Atay, “bir kitabı merak edince, koskoca bir cilt de olsa bitirmeden uyuyamaz veya pek az uyku aralaması ile okumaya devam ederdi” derken, Afet İnan, “O, herhangi bir kitaba başladığı zaman, kitap hacmi ne olursa olsun, bitirmeden elinden bırakmamıştır. Bir insan için normal addedilen çalışma saatlerini çok aşan bir zamana tahammülü daima olmuştur” diyerek bu özelliğini vurgulamıştır.¹⁰

Atatürk’ün kütüphanesindeki kitaplardan birçoğunu elden geçirdiğini belirten Uluğ İğdemir, “Atatürk bu kitapları bir süs olsun diye toplamamıştır. Çoğunu okumuş ve kenarlarına çeşitli işaretler koymuştur. Atatürk çok çabuk okuyan, okuduğu üzerine düşünen bir insandı. Rahmetli Aka Gündüz ‘*Dikmen Kızı*’ adlı romanını Atatürk’ün

(6) Ş. Turan, a. g. e., s. 62 vd.

(7) Atatürk’ün Not Defterleri C: VIII., Genelkurmay Yayınları, Ankara, 2008.

(8) S. Borak, *Atatürk ve Edebiyat*, İstanbul, 2004, s. 157.

(9) Kitabın Türkçesi için bakınız: *Bir İngiliz Kadını Gözüyle Kuva-i Milliye Ankarası*, Çeviren,

İ. Türek, Milliyet yayınları, 1973. Ş. Turan, a. g. e., s. 62 vd.

(10) Y. Vurkaç, *Atatürk ve Kitap*, Milliyet Yayınları İstanbul, 1985, s. 81-82.

bir gecede okuduğunu kendisine söylediğini bize anlatmıştı” diyerek ekliyor: “48 saat uyumadan çalışabilen Atatürk’ün ilgi duyduğu bir eseri uyumadan bir hamlede bitirmesini doğal saymak gerekir.”⁽¹¹⁾

Bu konuda Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri olarak uzun yıllar Atatürk’ün en yakınında bulunan Hasan Rıza Soyak şunları anlatıyor: *“Okumayı çok severdi; genel bilgisini sürekli olarak artırmaya çalışırdı. Zengin bir kütüphanesi vardı. Okuması da, çalışması gibiydi; eline aldığı kitabı, eğer ilginç buldu ise bitirmeden bırakmazdı.*

Okuduğu kitaplarda, ileri sürülen temel fikirlerle güdülen hedefleri açıklık ve isabetle tespit ve gayet iyi özetlerdi.

Bir geziden Ankara’ya dönüyordum. Sabahleyin trenden iner inmez doğru Köşk’e gitmiş, özel hizmete bakanlara ne durumda olduğunu sormuştum; ‘İki gün, iki gecedir ki durmadan kitap okuyor; yalnız birkaç kere banyo yaptı ve koltuğunda dinlendi’ dediler.

İzin alıp yatak odasına girdim; beyaz keten gecelik entarisi ile geniş koltuğuna bağdaş kurmuş, dinleniyordu; elinde bitirmek üzere bulunduğu kitap vardı, bana:

‘Hoş geldin, otur bakalım... Elime bir tarih kitabı geçti... Bilmem ne zamandan beri okuyorum.’ Dedi; hayretle sordum:

Yorulmadınız mı Paşam?

‘Hayır; yalnız gözlerim yaşıyor, fakat onun da çaresini buldum. Birkaç metre tülbent aldırđım, işte gördüğün gibi parça parça kestirdim; ara sıra bunlarla gözlerimi kurulum.’⁽¹²⁾

(11) Y. Vurkaç, a. g. e., s. 82.

(12) H. R. Soyak, *Atatürk’ten Hatıralar*, C: I., İstanbul, 1973, s. 40.

Bu konudaki bir başka anıyı da “Atatürk’ün Uşağı İdim” adlı kitabında Cemal Granda şöyle anlatıyor: *“Üçüncü gecedir ki Atatürk gözünü kırpıyordu. Kütüphanede yere serili ayı postunun üstüne uzanıyor ve çalışıyordu. Notlarının arasına gömülmüştü. Yerler tarih kitaplarıyla doluydu. Sadece duş yapıyor, kurulanıp tekrar odaya kapanıyordu. Yemeğini bile kütüphaneye getiriyorduk.”*

Bu çalışma temposu; gerçekte bunca büyük işleri başaran Mustafa Kemal Atatürk’ün genel çalışma temposu idi. Afet İnan’ın da belirttiği gibi, *“Atatürk çalışma hayatında yorulmaz bir kudrete sahiptir.”* Zaten, birçok insanı bugün hayrete düşüren “57 yıllık bir ömre bu kadar çok işi nasıl sığdırdığı” sorusunun cevabını da, işte bu çalışma temposunda aramak lazımdır.

Uluğ İğdemir, Atatürk’ün yoğun okuma ve çalışmalarından bir örnek olarak, bir kongre öncesi çalışmalarını şu şekilde anlatıyor: *“1937 İkinci Tarih Kongresi, bu kongreye çağrılan 25 kadar yabancı bilginin de katılımıyla milletlerarası bir kongre karakterini kazanmıştı. Kongrede yerli ve yabancı 90 kadar bilim adamı bildiri sunmuştu. Kongreden önce gönderilen bu bildirimlerin tümünü Atatürk okumuş ve hepsi hakkındaki düşüncelerini ayrı ayrı bildirimlerin altına yazarak Kurum’a geri göndermiştir. Bunlardan 10-15 bildiri bir gecede okuduğuna şahit olmuştuk. Atatürk konulara böyle sarılır ve bu güçle çalışırdı.”⁽¹³⁾*

Falih Rıfki Atay’ın da belirttiği gibi; *Atatürk’ün “kitap okuyuşu da, nutkunu yazışı gibiydi. Başladı mı, eser kaç cilt olsa bitirirdi... Erişmek ihtirası ile yanar, bu yanış onda bütün tabii insanlık zaafalarını silip süpürürdü.”⁽¹⁴⁾*

Atatürk’ün kitap okumada dikkat çeken önemli bir özelliği de, okuduğu kitabın önemli bulduğu yerlerini kendine özgü işaretlerle belirlemesi, satır altlarını çizmesi ve sayfa kenarlarına notlar almasıdır. Afet İnan bu konuda şunları söylüyor:

“Atatürk kitapları mutlaka masa başında okumuş, elinde kırmızı mavi uçlu kalemle, bazen kitap üzerine çizgi ve işaretler yapmış, bazen de kurşun kalemle kağıtlara notlar almıştır. Yeni köşkte kütüphanesindeki yazı masasında oturduğu pek nadirdir. Daha ziyade orta yerdeki uzun ve geniş masanın üzerine çeşitli kitap ve lügatleri dizdirir, karşısında saat, yanında sigara kutusu bulunurdu. Sık sık içtiği kahve, uzun çalışmalarına biraz fasıla verdirebilirdi. Çalıştığı yerdeki kitapların yerleri değişmemeliydi.

Kitap, lügat ve broşürlerin hemen her gece taşındığı bir yer daha vardır: Köşkün yemek salonu. Yemek salonunun demirbaş eşyalarından biri, bilhassa 1935’ten sonra, elektrikle dönen geniş bir kara tahtadır.

(13) Yakınlarından Hatıralar, “Atatürk’ten Salih Bozok’a Mektuplar”, Sel Yayınları, İstanbul, 1955, s. 49 vd.

(14) F. Rıfki Atay, *Çankaya*, İstanbul, 1978, s. 552.

MUSTAFA KEMAL’İ “ATATÜRK” YAPAN OKUMA SEVDASI

Bu gece toplantılarında, konuşulan mevzuun mahiyetine göre kütüphaneden kitaplar gelir, pasajlar okunurdu.

Velhasıl kitap hangi konuda olursa olsun Atatürk’ün fikir ve hayatı için değerli bir varlık mahiyetindeydi. Atatürk’ün hayatında iyi ve öğretici kitabın yeri daima büyük olmuştur.

Bu çalışmalar yanında mesela hükümetin iktisadi meseleleri üzerinde titizlikle durduğu, onları okuyarak ilgililerden izahat aldığı ve yazılar üzerinde işaretler yaparak mütalâasını söylediği olmuştur.”¹⁵

Yine Afet İnan, ekonomik konularla çok yakından ilgilenen ve bu konuyu devletin başlıca ödevlerinden biri olarak değerlendiren Atatürk’ün, 1933 tarihli Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı raporlarını okurken yaptığı işaretlemeleri, “... Soru işaretleri; dikkat demek olan ‘D’ harfi ve bazen de bir iki kelime” olarak tanımlamaktadır.¹⁶

Afet İnan’ın belirttiğine göre, “Onun dikkatle okuduğu kitapları, siz okuyacak olsanız işaretlemiş olduğu şekilleri bilmiş olursanız, kitabın bütün enteresan taraflarının belirtildiği meydana çıkar.”

Atatürk’ün genellikle kırmızı ve mavi renkli kalemlerle, “metin kenarını işaretlemek adeti olduğu için, kitapları nasıl dikkatle okumuş olduğunu bu renkli işaretlerden”¹⁷ anlamak mümkündür. Onun kitap okurken koyduğu işaretler ve bunların anlamları şu şekildedir:

“xx”: Önemli.

“xxx”: Çok önemli.

“müh.”: Mühim.

“ç. müh.”: Çok mühim.

“D.”: Dikkat.

“?”: Belirtilen fikri kabul etmiyor ya da şüpheli görüyor.

Cümlelerin altını bazen kırmızı, bazen de mavi kalemle çizmiştir. Kırmızı kalemle çizdikleri, fikri kuvvetli bulduğu ve kendisinin de katıldığı; mavi kalemle çizdikleri ise o fikri beğenmediği anlamına gelir.¹⁸

Yapılan bir incelemede Atatürk’ün 210’u Çankaya’da, 490’ı Anıtkabir’deki özel kitaplıklarında bulunan toplam 700 kitabı işaretlediği ve notlar koyduğu tespit edilmiştir.¹⁹

Kütüphanecisi Nuri Ulsu Anlatıyor

“Atatürk Kitap Sevgisiyle Dolu Dolu Yaşadı ve Öldü”

Atatürk’ün Çankaya Köşkü Kütüphanesi’nden sorumlu olan Nuri Ulsu (1905-29 Ekim 1979)²⁰ anılarında onun çalışma şekli ve okuma tutkusunu konusunda şunları anlatıyor:

“Atatürk’ün kitap okuma zevki ve kitap tutkusunun ta çocukluk yıllarında başladığını herkes bilmektedir. Atatürk yalnız tarih, askeri ve bilimle ilgili kitaplar değil, gençliğinden itibaren zaman zaman roman okumaya da çok meraklı olduğunu biliyoruz. Bilhassa Reşat Nuri Güntekin’in **Çalıkuşu** ile Akagündüz’ün **Dikmen Kızı** romanlarını çok severek okuduğunu bizzat kendisinden duymuştum. Hatta bana da bunları okuyup okumadığımı sormuştu; okuduğumu söyleyince de kendisinden bir aferin almıştım.

Okuduğu kitaplar arasında daima çoğunluğu tarih kitapları oluşturmuştur. Türk ve İslam tarihi üzerinde çok durmuş ve bu konuda da çok detaylı çalışmalar yapmıştır. Bunun yanında hukuk, ekonomi, sosyoloji dalında da çok kitap okumuştur. Bu çalışmaları yaparken masasında daima lügatlerini bulundururdu. Not almayı da çok sever ve hep yapardı. Renkli ve kurşun kalemlerini hazırlar ve çalışma masasının üzerinde, lügatlerinin, masa saatinin, sigara kutusu ve kül tablasının yanında muntazaman hep bulundururdum.

(15) S. Borak, *Atatürk ve Edebiyat*, Kırmızı Beyaz Yayınları, İstanbul, 2004, s. 164-165.

(16) Y. Vurgaç, a. g. e., s.84-85.

(17) F. R. Atay, a. g. e., s. 552.

(18) S. Borak, a. g. e., s. 165. Atatürk’ün okuduğu kitaplara koyduğu işaret ve notlar Anıtkabir Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi’nde görülebilir. Bunlar Anıtkabir Derneği’nin yayınladığı, *Atatürk’ün Okuduğu Kitaplar* adlı yayında da bulunmaktadır.

(19) *Atatürk’ün Kitaplığı*, Cumhurbaşkanlığı, Kardelen Ofset, Ankara, 2006, s.33.

(20) Nuri Ulsu, Atatürk’ü Samsun’a götüren Bandırma Vapurunun Birinci Kamarotu Hacı Tevfik Ulsu’nun oğludur.

Atatürk’ün çalışma ve okuma yeri yalnız kütüphanesi ve çalışma odası değildi, o meşhur akşam sofraları da adeta bir çalışma yerimizdi. O meşhur dönerli kara tahtamız, çeşitli lügatler, ansiklopediler, dergi ve broşürler, o günlerde okuduğu kitaplar yemek salonunda benim özel ayırdığım bir bölümde dururdu. Gerekli olduğu zaman da hemen gözü ile işaretini verir, ben de derhal istediği şeyi önüne koyuverirdim. İşte zaten bu sebeple her yemeğinde, sofrasında, seyahatlerinde, toplantılarında vs. beni yanından hiç eksik etmezdi.

Masa ve çalışma düzenine çok dikkat ederdi, çok titizdi, ama ben de aynı dikkat ve titizlikte olduğum için Allah’a çok şükür hiç aksatmadan, hiç onu kızdırmadan ölene kadar hizmetim aksaksız olarak sürdü. Bu çalışmalarımız bahsettiğim gibi akşamları sofrada da sürerdi. Kitaplar, kâğıtlar, kara tahta, not defterleri, kalemler sofranın değişmez aksesuarlarıydı. Netice itibarıyla Atatürk kitap sevgisiyle dolu dolu yaşadı ve öldü.”

“İki Gün İki Gecedir Devamlı Okuyor”

“Atatürk okumayı o kadar çok severdi ki, kültür sahibi olmak onun için çok önemliydi. Kütüphanemiz çok zengin bir kitap kaynağına sahipti.

Hatta hiç unutmam bir sabah Genel Sekreter Hasan Rıza Bey, Ankara’ya bir seyahatten dönmüşler ve sabah sabah doğru köşke gelmişlerdi. İlk önce bana rastlamıştı, ilk işi Atatürk’ü sormak olmuştu. ‘Nuri Atatürk nerde, nasıllar?’ Ben de ‘İki gün iki gecedir devamlı okuyor, hemen hemen pek de bir şey yemedi, yalnız bir banyo yaptı ve de koltuğunda birkaç dakika kestirdi o kadar’ dedim. ‘Git bir bak, müsaitse odasına girmek istiyorum’ deyince hemen odasına çıktım. Kapısını vurdum, ‘gir’ komutuyla yanına girdim. Üzerinde beyaz keten gecelik elbisesiyle bağdaş kurmuş vaziyette kitabını okuyordu. ‘Ne var?’ diye sorunca ‘Hasan Rıza Bey yanınıza gelmek istiyorlar, sizi merak etmiş’ deyince ‘Allah Allah, kitap okumakta mı yok? Ne varmış merak edecek, çağırın gelsin tabii’ deyince hemen gidip Hasan Rıza Bey’e haber verdim ve o da yanına odasına gitti.

Biraz sonra beni tekrar çağırıyor, çok kitap okuduğu zaman gözleri kızarır ve de yaşarır. Onun da çaresini bulmuştuk. İnce ince tülbentler hazırlar ve gözleri yaşarınca verirdim, o da o tülbentle gözlerini siler, kurutur ve rahatlardı. Yine gözlerinin kızarıp yaşlandığını gören Hasan Rıza Bey’in telaşlandığını görünce beni çağırılmış, girer girmez ‘Nuri, nerde benim tülbentlerim’ der demez tertemiz bezleri içerisinde sakladığım tülbent parçalarını tek tek ayırıp hemen götürüp kendisine verdim ve ‘gördün mü, hemşire gibi

çareyi hemen buluverdi. Böyle iyi oluyor’ demesi üzerine Hikmet Bey, ‘Paşam iyi hoş da kendinizi bu kadar yormasanız iyi olmaz mı?’ cevabına elindeki kitabı göstererek ‘öyle enteresan ki bitirmeden galiba bırakamayacağım’ demişti.”²¹

“Tam Kırk Bir Saat Çalışmışlardı”

“Atatürk, herhangi bir mevzuda çalışırken, mevzuu ne olursa olsun, gayet dikkatli, sakin, sükunetle ve de çok sessiz çalışırdı. Çok sık sigara içerdi. Bilâfâsıla yaptığı bu çalışmalarda yemek dahi yemezlerdi. Sadece ben veya o sıra yanında olan kişilerin ricalarıyla bir dilim kızarmış francala yer, bir bardak da ayran içerlerdi, ama her saat başı yarım kesme şekerle pişirilmiş moka kahvesinden de bir fincan içerdi.

Hiç aralık vermeden kırk saat çalıştığını bilirim.

1937 yılında TBMM’nde okuyacakları devlet programlarının hazırlanması esnasında, yemeden, uyumadan tam kırk bir saat çalışmışlardı. Bilhassa Şark’ta inşa ettirmek tasavvurunda bulundukları Doğu Üniversitesi için, Milli Eğitim işleri arasında irat buyuracakları bu olayın üzerinde hassasiyetle durmuşlardı.”²²

“En İyi Hediye Kitaptı”

“Atatürk, okuduğu kitapların çoğunu yurt dışındaki yayıncı firmalardan ve kitapçılardan getirtmişti. Aldığı hediyeler arasında nice değerlileri gelmesine rağmen, kitap, hele hele çok sevdiği veya okumadığı bir kitap geldiği zaman çok memnun olur ve getirenlere özellikle iltifat ederdi.

Hatta hatırladığım kadar 1932’ye de 1933 yılının yılbaşı gecesine, Milli Eğitim Bakanı o sırada yeni basılan üç ya da dört tane kitabı Atatürk’e yılbaşı hediyesi olarak getirmiş, vermişti. Çok müteahhas olmuş ve bakana teşekkür edip, ‘keşke diğerleri de böyle hediyeler getirsel’ diyerek, diğer bakanlarına da imada bulunmuştu. Sonra da beni çağırarak, ‘Nuri oğlum bunları al kütüphaneye götür, ama masamda dursun okuyacağım’ diye emrini vermişti.

Tahmini beş bin kadar kitaptan büyük bir çoğunluğunu kesin okumuştur.”²³

“Kitaplara Özel İşaretler Koyuyordu”

“Kitap okurken altını muhakkak kırmızı kalemle çizerek önemli hususları belirtirdi. Önemli olmayan yerleri ise ya mavi ya da kurşun kalemle çizirdi. Ama müthiş bir hızlı okuma tekniğine sahipti.

(21) Atatürk’ün Yanı Başında, Çankaya Köşkü Kütüphanecisi Nuri Uluşu’nun Hatıraları, Derleyen: M. Kemal Uluşu, Doğan Kitap, İstanbul, 2009, s. 52-54.

(22) Atatürk’ün Yanı Başında, Çankaya Köşkü Kütüphanecisi Nuri Uluşu’nun Hatıraları, s. 63.

(23) Atatürk’ün Yanı Başında, Çankaya Köşkü Kütüphanecisi Nuri Uluşu’nun Hatıraları, s. 54.

MUSTAFA KEMAL'İ "ATATÜRK" YAPAN OKUMA SEVDASI

Normal kalınlıkta bir kitabı başkası iki günde okur bitirirse o bir gecede bitiriverirdi. Bazen de sadece o kitabın kendisini ilgilendiren bölümlerini ayırıp okur geçerdi. Ama ilgilendiği onu meraklandırıan kitabı eline geçirdi mi kesinlikle bitirmeden sabaha kadar uyumazdı.

Okuduğu kitapların ve de kütüphanedeki kitapların bakımına çok özen gösterirdim, bu da onun hoşuna giderdi. Okuyup, yarım bırakıp, ertesi gün okuyacağı kitabın yarım kalan sayfasını, herkesin yaptığı gibi kesinlikle kıvrımadı. O görev benimdi. Bıraktığı yerden ben işaretlerdim. Ertesi gün, gelip istediği zaman kitabı çıkarır, sayfasını açar ve önüne koyuverirdim. Şöyle alttan bir bakardı. Hoşuna giderdi. Kütüphanemizdeki kitapları arkadaşları veya bir başkası da okurken, kibarca sayfalarını kıvrınamaları için ben bizzat ikaz ederdim. Çünkü bu sayfa kıvrımayla çok kızardı.

Son okuduğu kitabı, son bıraktığı yerden hep saklar ve her an hazır beklerdim. Nerede, ne zaman kitabı isteyeceği belli olmazdı, kitap onun her şeyiydi. Yalnız kütüphanede değil, yemekte, ziyafet sofrasında, trende, arabada, deniz kenarında, odasında istirahatatta, uyumadan yatak odasında her zaman müsait olduğunda devamlı okur, okurdu. Tabii ben de her zaman hazır ve nazır yanındaydım. . ."

"Kültür ve Sanat Savaşımız Okumakla, Kitapla Olur"

"Her İstanbul seyahatine hatta bazı diğer seyahatlere de giderken, yanıma mutlaka kitaplarını alırdı, ama İstanbul'a gidiş başkaydı. İstanbul'a her gidişte çok fazla kitap alırdı. Şimdi bu arada çok önemli bir özelliğini de anlatmak istiyorum.

İlk İstanbul seyahatine giderken istediği kitaplar o kadar fazlaydı ki, karton kutular buldurup kütüphaneye getirtmiştim, tam içine kitapları doldurmak üzereyken Atatürk kütüphaneye geldi ve ne yaptığımı sordu, 'istediğiniz kitapları karton kutular aldırđım, onların içine koydurup özel trene naklettireceğim' deyince, 'dur biraz bekle' dedi. Kitap adedine şöyle bir baktıktan sonra kütüphaneden çıktı, odasına gitti. Biraz sonra, bir baktım iki tane cephan sandığını, Muhafız Alayı erleri getirip kütüphaneye koyuverdiler ve gittiler. Ne olduğunu anlamadan, bakıp dururken Atatürk içeri geldi, benim şaşkın şaşkın baktığımı görünce, 'ne o Nuri oğlum, şaşkırdın değil mi? Şaşıрма, şaşıрма, savaşta bunlarla cephan taşıdık, sen o zamanlar çocuktun, bilemezsin, bu sandıklar benim için çok önemlidir. Şimdi savaş bitti, yeni bir savaşımız başlıyor. O da kültür ve sanat savaşımızdır ve okumakla, kitapla olur; işte şimdi cephan taşıdığımız o sandıklara kitaplarımızı koy, bu sandıklarla taşısın, cephanenin yerini artık kitaplar alsın' dedi.

Nasıl şaşırmazdım. Bu ne biçim bir kitap sevgisi, ne ulvi bir düşünceydi. O zaten hiç birimizin, hiç kimsenin aklına, hayaline dahi gelmeyecek fikirleri üreten bir dahiydi.

Neyse, gelen cephan sandıklarını güzelce bir temizledim, içlerine kâğıt koyup, üzerlerine de kitapları özenle yerleştirdim Tam işimi bitirmek üzereyken Atatürk yanında yanlış hatırlamıyorsam Agop Dilaçar Bey'le kütüphaneye geldiler. Ona da izah edince, o da hayran hayran dinledi ve sonunda beraberce son sandığın da kitaplarını seçerek koyduk. İki sandığı da güzelce bir kapattıktan sonra, derhal Muhafız Alayı'ndan erler çağdırttık ve sandıkları doğru Ankara Garı'na trenimize konmak üzere yolladık, gitti. . ."

KAYNAKÇA

- Atatürk'ün Kitaplığı**, Cumhurbaşkanlığı, Kardelen Ofset, Ankara, 2006.
- Atatürk'ün Not Defterleri C: VIII.**, Genelkurmay Yayınları, Ankara, 2008.
- Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar, Cilt: 1-24.**, Anıtkabir Derneği Yayınları, Ankara, 2001.
- Atatürk'ün Yanı Başında, Çankaya Köşkü Kütüphanecisi Nuri Ulusu'nun Hatıraları**, Derleyen: M. Kemal Ulusu, Doğan Kitap, İstanbul, 2009.
- ATAY, F. Rıfki, **Çankaya**, İstanbul, 1978.
- Bir İngiliz Kadını Gözüyle Kuva-i Milliye Ankarası**, Çeviren, İ. Türek, Milliyet Yayınları, 1973.
- BORAK, S., **Atatürk ve Edebiyat**, Kırmızı Beyaz Yayınları, İstanbul, 2004.
- GÜLER, A., **Atatürk ve Cumhuriyet**, Berikan Yayınevi, Ankara, 2004.
- GÜLER, A., **Dehanın Kodları**, Truva Yayınları, İstanbul, 2010.
- GÜNDÜZ, Asım, **Hatıralarım**, Hazırlayan: İ. İlgar, İstanbul, 1973.
- SOYAK, H. R., **Atatürk'ten Hatıralar, C: I.**, İstanbul, 1973.
- SÖNMEZ, C., **Atatürk ve Okuma Sevgisi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.
- SÖNMEZ, C., **Atatürk'te Edebiyat Sevgisi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.
- TEZER, Ş., **Atatürk'ün Hatıra Defteri**, Ankara, 1972.
- TURAN, Ş., **Mustafa Kemal Atatürk Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2004.
- VURKAÇ, Y., **Atatürk ve Kitap**, Milliyet Yayınları İstanbul, 1985.
- Yakınlarından Hatıralar, "Atatürk'ten Salih Bozok'a Mektuplar"**, Sel Yayınları, İstanbul, 1955.

(24) Atatürk'ün Yanı Başında, Çankaya Köşkü Kütüphanecisi Nuri Ulusu'nun Hatıraları, s. 54-56.

Prof. Dr. Suat SİNANOĞLU

Klasik Eğitim ve Modernist Eğitim

Eğitim alanında batı evreninin karşısına dikilen günün sorunu, modernisi adını verebileceğimiz bir eğitim biçiminin yanlılarınca tehdit edilen hümanist ruhu koruyabilme sorunudur.

Bu yeni eğitim sisteminden yana olanlar, bilimlerin süratli bir evrim göstermeleri, tekniğin, endüstri yaşamının insanı şaşkına döndüren gelişmesi, modern bilimin ve onun karmaşık uygulamalarının gerektirdiği bilgi yığınının baş döndürücü bir hızla artması nedeniyle ortaya çıkan yeni gereksinimleri karşılamak üzere, yeni bir okul tipinin kurulup yayılmasını istemektedirler; onlara göre, yeni okul hümanist eğitimin bütünlüğüne kıymaktan çekinmemelidir' (esasen mesleki ve teknik okullar yıllardan beri bu bütünlüğü tahrip etmektedirler); yaşam kısa olduğuna göre, gençler küçük yaştan itibaren uzman olacakları alanın bilgileri ile yetiştirilmelidirler.

Bu sınırlar içinde kaldıkça, böyle bir isteğin yersiz olduğu söylenemez, çünkü; 18. yüzyılda kurulan ilk uzmanlık okulunun - askeri okulun - kurulması nasıl bir zorunluluk idiyse, bugün de modernist okulun toplumda bir yere hakkı vardır. Ancak, modernistlerin bu yeni kuruluşun hümanist: okulun yerini alması, insanlık idealini temsil görevinin bu okula verilmesi konusundaki talepleri kesinlikle kabul edilemez. Bilindiği gibi bu görev, az çok bilinçli bir davranışla hümanist okula verilmiş, hümanist okul da yakın zamana kadar bu sorumluluğu taşımıştır.

Modernist okul hakkında doğru bir yargıya varabilmek için onun gerçek - niteliğini gözden kaçırmamak, yüksek düzeyli bir teknik okul olduğu unutulmamak gerekir. Böylece ona, daha küçük çapta, fakat eski klasik okulun yerini tutabilecek bir hümanist kuruluş olduğu gözü ile bakılmaktan vazgeçilecektir.

Aslına bakılacak olursa, modernistlerin ileri sürdüğü tutamalar ciddi olmaktan uzaktır ve ciddi bir tartışmayı kaldıracak sağlamlıkta değildir. Ancak modern, hümanistlerin yüzeyselliği bu tutamaların

yüzeyselliğinden aşağı kalmamaktadır. Modern hümanistler, ortaya atılan sorunlar hümanist ruhu hedef almadıkça, tersine onu bu davanın üstünde tutup vazgeçilmez bir öğe olarak kabul ettikçe, görevlerini başarı ile yapabilmişlerdir. Fakat bugün, modernist düşüncenin bizzat klasik eğitime saldırması karşısında hümanistler tepki gösteremiyor, onu savunamıyorlar. Eğitimle ilgili modernist tez şu belli başlı noktaları içermektedir:

1. Latince ve Yunancanın öğretimi zihinler için idman yerine geçiyorsa, söz konusu olan bir "zihin jimnastiği" ise (bu budalaca formül modernistler tarafından ortaya atılmış değildir; bugünkü hümanistlerin sık sık başvurdukları bu formül,

(*) Bu makale; Prof. Dr. Suat SİNANOĞLU, Türk Humanizmi isimli, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara, 1980 basımlı kitabın S.195-201' de yayımlanmıştır.

EĞİTİM SORUNU

Alman neo-hümanistlerinin zengin düşüncesinin bir artığıdır), bu aynı “zihin jimnastiğini” matematik ve doğa bilimleri ile uygulamak olanaklıdır; üstelik, bu “idman” gence, Latincenin çekimleri gibi, Peloponnesos Savaşı ile ilgili bilgiler gibi gereksiz ve anlamsız şeyler öğretmeyecek, kendine ve bilim adamı gereksinimi gün geçtikçe artan topluma her bakımdan yararlı olan matematik ve doğal bilimler alanında yetişmesini sağlayacaktır.

2. Pozitif bilimlerin yöntemi ile yani dolaysız gözlemle, deneyle ve istatistik verilerle incelenen toplumsal ve ahlaksal bilimler insana ahlaksal, toplumsal ve siyasal bir eğitimi Yunan Roma edebiyatının ya da modern çağ klasiklerinin verebileceğinden çok daha etkili bir biçimde verebilir. Çünkü özgürce yaratılan ve ahlak dışılığını ilan eden - sanat eserleri gençliğin ahlaki üzerinde olumsuz etkiler yapabilir; oysa örneğin, psikoloji ile sosyoloji tamamıyla akılcı bir ahlakın oluşmasına olanak sağlayacak niteliktedir.

3. Hümanist eğitim soylulara özgü bir eğitimidir; çünkü pratik ereklere yoktur, bu yüzden de kitleler için en elverişli eğitim sistemi değildir; aksine o kadar zor bir eğitimidir ki, çoğunluğun düşünsel yetenekleri onu alacak güçte değildir.

Bizim açıkladığımız ve aynı zamanda ruhun tarihsel biçimlenimi kuramı niteliğini taşıdığını gördüğümüz tanıma kuramının ışığında, bu çeşit düşünceler o kadar dayanıksız görünmektedir ki bunları çürütmeye kalkışmak bile yersizdir. Bununla beraber bu savların zengin gerekçelerle donatıldığını, parlak bir biçimde işlendiğini kabul etmek gerekir. Buna şaşmamalıdır, çünkü yeni eğitim sisteminin savunucuları henüz - babalarının eski bir alışkanlığa uymaları nedeniyle - hümanist okulda okumuş kimselerdir; dolayısıyla bu okulun verdiği biçimlenimden, düşüncelerine yön vermek için olmasa da, fikirlerine organik ve görünüşte mantıksal bir yapı kazandırmak açısından yararlanmışlardır. Bundan daha önemli olmak üzere, hümanist okul onlara düşünsel ve ahlaksal olgunluk kazandırmıştır; öyle ki ahlak, eğitim, akılcılık vb. kavramlar onlar için yalnızca birer isimden ibaret değildir.

Ancak modernist eğitim, geçmiş reddetmek ve çıkış noktası olarak bugünkü toplumu, bugünkü bilimi almakla, ruhun evrim sürecinin sürekliliğini durdurmak amacıyla olduğuna göre, modernist akımın öngördüğü eğitimi, yani pozitif ve pozitif-ahlaksal bilimlere dayanan eğitimi eksiksiz olarak alan yeni kuşak bilginlerinin görüşlerini aynı çekicilik ve rahatlıkla açıklayabileceklerinden ve

özellikle insancıl değerler kavramına hocaları kadar nüfuz edebileceklerinden kuşkulamak için çeşitli nedenler vardır.

Birinci sav konusunda, bunun daha önce sözü edilen batı uygarlığının kendini değerlendirmekte gösterdiği yetersizliğin dolaysız bir sonucu olduğu kabul edilebilir. İkinci sava gelince, Freud’un Oidipus kompleksi kuramının Sophokles’in Kral Oidipus’unun herhangi bir biçimde yerini tutabileceğine inanmak güçtür. Üçüncü sav ise yalnızca gülünçtür; çünkü pratik amaçlar peşinde olmadığı için hümanist eğitim bir seçkin zümre eğitimidir, denecekse, aynı gerekçe ile örneğin, yüksek matematik öğretimi de kaldırmak gerekir.

Ne var ki, her öğrenci hesap yapmasını bilmek zorundadır; ama bu, her öğrencin iri büyük bir matematikçi olmasını gerektirmez; aynı biçimde, hem daha zorlu bir nedenle, herkes insancıl değerler üzerine bilgi sahibi olmak zorundadır; bu alandaki bilgisizlik topluma matematik bilmemekten çok daha zararlı olabilir.

Batılı Olmayan Evrende Eğitim

Batılı olmayan evren bu eğitimle yetişmek istiyorsa, her şeyden önce toplum yaşamının sınırlı ve kalıplaşmış bir açıdan kavranılmasından doğan bir takım üst yapı öğelerini, toplumun zihninden ve gönlünden olmasa da, hiç olmazsa toplumsal ve siyasal kurumlarından söküp atmak zorundadır. Başka bir deyimle, önce ilk ve en büyük örneğini Atatürk’ün verdiği, temel ihtilali gerçekleştirmek durumundadır. Bundan sonra, bu biçimsel özgürlük havası içinde, batılı olmayan toplumlar eğitim kuruluşlarını batının klasik öğretim kuruluşları örneğince düzenlemeye girişmelidirler; bunu yapmadan, yeni kuşaklara yeni bir zihin yapısı vermelerine olanak yoktur.

Okulda öğretilmek istenilenlere tamamiyle karşıt bir zihniyetin, kültürün, uygarlığın baskısı altında olan toplumdan herhangi bir yardım, olumlu bir etki beklenemez; bu bakımdan batılı olmayan evrende, eğitim sorununun çözümü oldukça güç görünüyor; çünkü sorun yalnız okul içinde çözümlenmek durumundadır.

Doğaldır ki, yeni doğan bir Alman çocuğu, doğduğu anda, tıpkı batılı olmayan bir çocuk gibi insancıl değerler üzerine bilgi sahibi değildir. Ama

her iki yeni doğan çocuk için çıkış noktası bir olduğu halde, okulun etkisinin batılı çocukla batılı olmayan çocuk üzerinde aynı biçim ve ölçüde olacağı sanılmamalıdır. Eğer maddi ve manevi çevrenin yön verici etkisi olmasaydı, etki aynı olabilirdi. Alman çocuğu, örneğin, Schelling'le sıkı ilişki halindedir; her şeyden önce konuştukları dil birdir. Hegel'in kitabı Alman gencine dil ortaklığı sayesinde az da olsa bir şeyler ifade eder. Bununla da kalmayıp Hegel ve Schelling aynı toplumun üyesi oldukları için, gencin bir kelimeyi, Schelling'in ya da Hegel'in anlamlandırdıkları biçimde kullanması da olağandır. Schelling'in fikrini derinlemesine bilen, Schelling'i bilerek ya da farkında olmadan benimsemiş olan olgun insanlarla birlikte yaşamaktadır. Schelling ya da Hegel'in düşüncesi bir Alman şiirinde, şarkısında, bir Alman sosyal kuruluşunun bir yanına yansımıştır; Schelling'in ve Hegel'in düşüncesi gencin yaşadığı ortamı oluşturan öğelerden biridir. Düşünürlerin hangi yollardan toplumu etkiledikleri gizli kalmaktadır; ama bu etkinin büyük olduğu kesindir.

Buna karşılık, batılı olmayan genç ne Schelling'in, ne Hegel'in ne de başka bir Alman düşünür ya da sanatçının etkilemediği bir manevi ortamda yaşar. Bu gencin, bir Alman ya da bir İngilizin yetiştiği aynı okul programı ile yetiştirildiği kabul edilse bile, sonuç batılı olmayan gencin aleyhine olmak üzere çok farklı olacaktır. Okul ve toplum onun ruhuna sahip olmak için çekeceklerdir. Toplumun yaşam gücü daha büyük olduğu için, genç öğretilenleri toplumun forma mentis'in izin verdiği biçim ve ölçüde benimseyebileceklerdir.

Bu durumu önlemenin tek yolu eğitim sorununu kuramsal düzeyde kavramaktır; böylece insanlığın evrim sürecinden doğal olarak ortaya çıkanları bilinçli düşünce yolu ile tahrik etmek ve ortaya çıkarmak olanağı elde edilebilecektir. Eğitim sorununun bilincine varan insanlar hümanist okulu kurmakla kalmayıp, toplumun manevi eğitimini yeniden ele almak ve bu okulun batılı olmayan evrende yerinin ve işlevinin ne olduğunu araştırmak gereksinmesini de duyacaklardır.

Toplumun, yeni bir eğitimle yetiştirilmesi konusunda buraya kadar ileri sürülen görüşlerin ışığında, ülkenin kültür düzeyinin göz önünde tutulmasının, bu düzeyin çıkış noktası olarak alınmasının zorunlu olduğu kabul edilmelidir.

Toplumun akıl dışı tutumu ile, modern batı düşüncesinin izlenilmesi güç yollardan eriştiği kavramları bağdaştırmaya; sanat duygusu olmakla birlikte, sanatın ne olduğu kavramına erişmemiş bir topluma sanatın ne olduğuna ilişkin ileri sürülen son kuramları öğretmeye kalkışmamalıdır. Aslında bunda başarı kazanma olanağı da yoktur. Böyle bir topluma duygularının tazeliğinden yararlanılarak ve en yalın biçimi ile, güzel sevgisi, yaşama bağlılık, araştırma merakı, felsefe merakı telkin edilmeli; kendi yaşamı üzerinde düşünme gereksinimi duyması sağlanmalıdır ve onda diyalektik duygusu, pragmatik (faydacı) merak vb uyandırılmalıdır.

Böyle bir toplumun kültür etkinliğine yön veren insan 20. yüzyılın aydını olmalıdır; ancak engin bilgi ve deneyimi ile bu deneyimin ona kazandırdığı tarih bilincini kullanmalı ve batılı olmayan bir ulusun, ruhun evrim sürecine ancak Sokrates'in kavramları, Pheidias'ın sanatı, Homeros'un destanları, Sophokles'in tragedyalı ile sokulabileceği bilincine erişebilmelidir. Bu çağın kültürüne sahip olabilmek için, bir toplum, batı uygarlıklarının bütünlüğü içinde gelişen nice yüzyıllık deneyimi özümsemiş olmalıdır; ancak o zaman, batılı olmayan bir toplumun 20. yüzyıl uygarlığını benimseme yoluna girebileceğini, fakat -atom reaktörlerini işlettiği halde insan onuru kavramına erişememiş olan- bu aynı topluma -Sokrates'in kavramlarını 20. yüzyıl aydınından başka hiçbir kimsenin, bizzat Sokrates'in bile, öğretemeyeceğini anlayacaktır.

Gençliğin üzerinde olumsuz etkilerini önlemek için, toplumun yeni bir biçimde eğitilmesine bilinçli olarak çalışılırken, klasik okula en yakın ilgiyi göstermekten geri kalmamak gerekir.

Gerçekten batılı olmayan bir ülkede kurulacak klasik okul esasta batıdaki klasik okuldan farklı olmamakla beraber, içinde bulunduğu değişik koşullarla belirlenen işlevi yerine getirmesini sağlayacak bir biçim almalıdır. Klasik okulun batıda işlevi toplumun hümanist zihin yapısını korumaktır; batılı olmayan evrende ise hümanist ruhun tohumlarını saçmak ve bunların baş vermesi için elden geleni yapmaktır. Bu özel işlev, varılmak istenen erekların bilincinin okulda sürekli olarak uyanık olmasını zorunlu kılar.

Öte yandan batılı olmayan ülkeler, Avrupa ülkelerini etki altında tutan bir takım geleneksel güçlerin etkisinde olmadıklarından, okulun öğretim

EĞİTİM SORUNU

programlarında değişiklik yapılması gerekli ve olanaklıdır. Yenilikler kısaca şunlardır:

1. Batılı olmayan bir ülkenin klasik okulunda, herhangi bir dil ve tarih geleneği ve din bağı bulunmadığından, klasik evrenin incelenmesine Yunan dili ve edebiyatı ile başlanması olanaklı ve gereklidir: böylece gence insanlığın büyük deneyimi baştan alınarak öğretilir; bu ise hem doğaldır hem de didaktik açıdan uygundur; öğrenci böylece, batılı akranlarından farklı olarak, Homeros'u Vergilius'tan önce, Yunan liriklerini Horatius'tan önce vb. okuyabilecektir.

genç öğrendiği dil Fransızca ise, Fransız uygarlığı tarihini; İngilizce öğrendiyse, İngiliz uygarlığı tarihini ve Almanca öğrendiyse, Alman uygarlığı tarihini okumakla öğrenecektir. Bununla beraber, gence diğer Avrupa uluslarının başlıca yaratıcısı oldukları insanlık evriminin bütün büyük evrelerinin dolaylı yoldan tanıtılması elbette, ihmal edilmeyecektir.

3. Büyük temsilcilerinin düşüncesinin incelenmesi ile verilecek felsefe eğitimi, siyasal ve askeri tarih, sanat tarihi, hepsi, kendi alanları içinde, gence, insanlığın evrim, tarihini ana çizgileri ile tanıtmak konusunda birbirlerini tamamlamak durumundadır.

2. Anadil, iki klasik dil ve bir yaşayan batı dili ile birlikte, temel disiplinleri, yani özel bir yetiştirici işlevi olan disiplinler grubunu oluşturmalıdır. Şu halde yaşayan dilin öğrenimi, batıda sahip olmadığı bir önem kazanmaktadır. Çünkü batılı olmayan evrende, yaşayan dil çoğu zaman gence insanlığın evrim sürecinin Avrupalı evreleri olaysız olarak izlemek olanağını sağlayan tek araçtır. Başka bir deyimle, batılı gencin kendi anadil ve edebiyatını okumakla elde ettiğini, batılı olmayan

4. Ulusal dil, edebiyat ve tarihin öğretimi, bilimsel yöntemle yürütülecek yeni bir değerlendirmenin ortaya koyacağı açıdan ve hümanist gelenekten esinlenen bir ruhla yapılmalıdır. Amaç ulusal kültürün gencin düşünsel, ahlaksal ve estetik biçimlenimine etkili ölçüde katkıda bulunmasını sağlamaktır. Ancak batı evreninin filolojik, tarihsel, felsefi ve felsefe tarihince tanınması ile biçim alan ve aydınlanan gencin iç dengesinin bozulmasına meydan vermemek gerekir.

Prof. Dr. Feridun ERGİN

Atatürk'ün dış politika hedefleri net çizgilerle belirlenmişti. Devlet güvenliğini ve bağımsızlığını her şeyin üstünde tutuyordu. Milli Misak sınırlarının ötesinde bir toprak iddiası yoktu. “Yurtta barış, cihanda barış” istiyordu. Karşılıklı iyi niyete dayanan statüko politikası izlemeye hazırdı. Tarih mirası düşmanlıkları unutarak dostluklar kurmaya değer veriyordu. İngiltere, Fransa ve Amerika ile yakınlaşmayı memleket menfaatine uygun görüyordu. Uluslararası sistemde Türkiye'nin barışçı ve uzlaştırıcı bir rol oynamasını arzuluyordu. Sempatisi diktatörlüklere değil, demokrasilere yönelikti. Türkiye'yi saldırmazlık paktları çemberi ortasında bir barış kalesi haline getirmeye çalışıyordu.

1925'ten 1938'e kadar, Dışişleri Bakanı Tefik Rüşti Aras idi. Tefik Rüşti Aras, tıp doktoru idi. Birinci Büyük Millet Meclisi üyelerindendi. Sağlık Bakanlığı ve Türk-Yunan Mübadele Heyeti Başkanlığı yapmıştı. Esmer, orta boylu ve zayıftı. Karikatüristler çizgileriyle kafatasına dolikosefal biçim vermekten hoşlanırlardı, şık ve renkli camdan gözlükleri vardı. İyi giyinirdi. Sempatikti. 1932'den sonra, Milletler Cemiyetinin hemen bütün toplantılarına katılırdı. Başkentleri dolaşarak dostluk bağları kurmaya çalışırdı. Uzun yıllar, Atatürk ile İsmet İnönü'nün her zaman birbirine paralel olmayan direktiflerini bağdaştırabilirdi. Cenevre'deki Palais des Nations'un renkli simalarındandı ve İkinci Dünya Savaşından sonra da Palais des Nations kafeteryasında duvara asılı karikatürlerini görmek mümkündü.

Atatürk, Devlet Başkanı sıfatıyla hiç yurt dışına çıkmadı. Fakat birçok yabancı devlet adamını Türkiye'de ağırladı.

Atatürk zamanında basın dış politikaya geniş yer ayırırdı. Tefik Rüşti'nün yabancı ülkelere gidiş gelişlerine ilişkin haberler, baş sayfalarda yer alırdı. Yapılan dış temaslar, imzalanan dostluk ve saldırmazlık anlaşmaları, iyimser yorumlarla sütunlara yansıtılırdı. Kuzeyden, Batıdan ve Doğudan gelmiş devlet ve hükümet başkanlarının Atatürk'le çekilmiş fotoğrafları gazetelere basılırdı. Yabancı misafirlerle resepsiyonlarda ve gezilerde cereyan etmiş esprili konuşmalar, muhabirlere duyurulurdu. Türkiye'yi ziyaret edenlerin Atatürk hakkında hayranlık ifade eden sözleri gazetelere yazdırılırdı. Halk, dünyanın her yerinden devlet adamlarının gelmesini bir itibar belirtisi sayardı.

Cumhuriyet rejiminin uluslararası alanda çözmek

zorunluluğunda kaldığı ilk çetin anlaşmazlık, Musul sorunudur.

Musul petrolleri, büyük zenginlik kaynağıydı.

Lozan Konferansındaki görüşmeler gereğince, Musul sorunu önce Türkiye ile İngiltere arasında müzakere edilecek ve anlaşmaya varılamazsa Milletler Cemiyetine götürülecekti.

Türk İngiliz görüşmeleri, 24 Mayıs 1924'te başladı. Türkiye'yi Fethi Okyar ve İngiltere'yi Irak Yüksek Komiseri Percy Cox temsil ediyorlardı.

Percy Cox, askerlikten yetişmiş bir diplomattı. 1896'dan beri İran Körfezi ve Umman Denizi bölgesinde çalışıyordu. Gordon ve Lawrence gibi kişisel etkisiyle görev bölgelerinde büyük girişimleri gerçekleştirmiş bir adamdı. İran ve Irak aşiretlerini İngiliz siyasetinin doğrultusuna ayarlamakta başarı göstermişti. 1915'de Tahran Elçiliğine ve 1920'de Irak Yüksek Komiserliğine atanmıştı, İngiltere Hükümeti 1923'te henüz 59 yaşındayken emekliye ayıracaktı. Musul anlaşmazlığı çıkınca, Büyük Britanya yine hizmetlerinden ve bölge aşiretleriyle ilişkilerinden yararlanacaktı.

Fethi Okyar nüfus çoğunluğunun Türkiye'yi istediğini belirterek plebisit (siyasi bir konuda halk oylamasına başvurma) yapılmasını önerdi. Percy Cox ise, Kürtlerin Türk sayılamayacağını, ayrıca bölgede Arapların çok olduğunu ileri sürerek yeni toprak talep etti. Görüşmeler kesildi.

Konu 20 Eylül 1924'te, Milletler Cemiyetinin gündeminde yer aldı. Milletler Cemiyeti geçici bir sınır saptadı ve bir tahkik komisyonu kurmaya karar verdi.

11-13 Şubat 1925'te patlayan Şeyh Said isyanı, Musul havalisinde Türkiye aleyhine istismar edildi.

Milletler Cemiyeti, Büyük Britanya'nın avucundaydı. Tahkik komisyonu bölgede plebisit yapmanın imkânsız olduğunu, bağımsızlık eğiliminin güçlü görüldüğünü ve Musul'un İngiliz mandasına verilmesinde isabet bulunduğunu bildirdi. Türkiye'nin tahkik komisyonu raporuna yaptığı itiraz dikkate alınmadı.

Milletler Cemiyeti 16 Aralık 1925'te konuyu karara bağladı, Tefik Rüşti Aras ertesi gün gittiği Paris'te, Çiçerin ile 3 yıllık bir tarafsızlık ve saldırmazlık paktı imzaladı.

Rusya ile imzalanan tarafsızlık ve saldırmazlık paktı, kuzeyden bir müdahale ihtimalini önleyen güvence idi. Ayrıca silah yardımı temin etmek olasılığı da belirlemişti. Türk gazeteleri, İngiltere'ye

(*)Bu makale; Prof. Dr. Feridun ERGİN, K. Atatürk, Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları, Duran Ofset Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi A.Ş., 1978 basımlı kitabın S.200-209' da yayımlanmıştır.

“YURTTA BARIŞ, CİHANDA BARIŞ”

hücum ediyorlardı. İngiliz basını, savaştan yana değildi. Halk, ordunun Musul'a yürümesini bekliyordu. Milletvekilleri de, Musul'un bırakılmasına razı değillerdi.

Türkiye ile İngiltere arasında savaş tehlikesinden söz edilirken, Mussolini'nin Antalya'ya çıkartma yapmaya hazırlandığı duyuldu. İngiltere ve Fransa, Afrika'daki sömürgelerinde İtalya yararına bazı sınır değişiklikleri yapmayı kabul ederek ödün vermişlerdi.

Irak sınırında ufak değişiklikler yaparak ve Türkiye'ye bir pay ödemek şartıyla 5 Haziran 1926'da İngiltere ile anlaşmaya varıldı.

Anlaşma koşulları, Halk Partisi grubunda beş saat süren hararetli tartışmalara yol açtı. Ancak oylamada, çoğunluk istemeyerek Musul'un feda edilmesine razı oldu.

Almanya, Belçika, Fransa, İngiltere ve İtalya arasında imzalanan Locarno Paktı, Avrupa'da gerginliği hafifletici bir adımdı, Fransız Dışişleri Bakanı Aristide Briand, Locarno'dan sonra, Birleşik Devletlerle de işbirliği kurmak üzere sondajlara girişti. Amerika, izolasyonist politikaya dönmüştü ve Dışişleri Bakanı Frank B. Kellogg bu politikanın temsilcilerindendi. Ancak o aylarda, Kellogg zorluklarla karşılaşmaktaydı. Meksika'da Amerikan mallarına el konmuştu. Çin'de karışıklıklar vardı. Deniz kuvvetlerini sınırlamak amacıyla toplanan Cenevre Konferansı dağılmıştı. Amerika halkı ve dünya kamuoyu, barış ve silahsızlanma sorunlarına büyük ilgi besliyordu. Her iki devletin de “savaşı ulusal politika aleti olarak kullanmayacaklarına ve anlaşmazlıklara barış yolundan çözüm arayacaklarına” dair bir anlaşma yapmalarını Briand'ın önermesi, Kellogg için bir fırsattı. Amerika Dışişleri Bakanı cevabında ikili bir

anlaşmadan ziyade bütün devletlere açık bir pakt imzalanmasında yarar gördüğünü açıkladı. Savaşı hukuk dışı eylem sayan Kellogg-Briand Paktını 24 Temmuz 1929'a kadar 63 devlet imzaladı. Türkiye de paktı kabul eden devletler arasındaydı.

Dış politika uzmanları arasında Kellogg - Briand Paktına uluslararası bir yasa gözüyle bakanlara ve paktı sadece bir prensip deklarasyonu sayanlara rastlandı. Anlaşmanın başlıca eksikliği, imzasını çiğneyerek mütecaviz duruma geçecek devlete uygulanabilecek etkili bir müeyyideyi öngörmemesiydi. Aristide Briand ve Frank B. Kellogg, yalnız realizmin geçerli olduğu uluslararası politikada, ebedi barış idealiyle dünya kamuoyunu sanki büyülemişlerdi. Pakt, insanlığın barış özlemini ne derece şiddetle duyduğunu ortaya koymuştu. Karşılıklı anlayış, iyi niyet ve barış rotasında ayarlanacak bir dış politikanın her yerde tasviple karşılanabileceğine Briand-Kellogg Paktı bir işaret sayılabilirdi. Türkiye, aynı espri içinde ikili anlaşmalar ve bölge anlaşmaları imzalamaya hazır bir tutum içine girmişti.

Kellogg - Briand Paktına girmek, Türkiye'yi Milletler Cemiyeti üyeliğine biraz daha yaklaştırmıştı.

Milletler Cemiyetine Avusturya ve Bulgaristan 1920'de, Almanya 1926'da girmişlerdi. Türkiye ise, Almanya'dan sonra altı yıl bekletilmiştir. Yunanistan'la ilişkilerini düzelttikten sonra İspanya'nın önerisini bu ülkenin desteklemesi üzerine 2 Ağustos 1932'te Türkiye Milletler Cemiyetine kabul edilmişti

Türkiye ve Yunanistan, Lozan'dan beri barış halindeydiler.

Venizelos, anlaşma metnine “resident” yerine “etabli” sözcüğünü koydurmuştu. “Resident” ikamet eden, “etabli” yerleşmiş demektir. Devletler hukukunda, “resident” tanımlanmış bir terimdi. “Etabli” sözcüğü ise yorumlara yol açtı. Yunanlılar, anlam belirsizliğini yıllarca sömürdüler. Ayrıca mübadeleye tabi olan bir şahsı Rum Patrikliğine getirmişlerdi.

Bu konulardaki anlaşmazlık, 1930 yılına kadar sürdü. Türkiye, bu dönemde öbür Balkan ülkeleriyle ilişkilerini düzeltmeye çalıştı. Bulgaristan’la 18 Ekim 1925’te ve Yugoslavya ile 28 Ekim 1925’te dostluk anlaşmaları imzalandı.

Uluslararası Barış Bürosu, Atina ’da bir dünya barış kongresi topladı. Yunan delegesi, bu kongrede bir Balkan Birliği kurulmasını önerdi. 5 Ekim 1930’da Atina’da Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye’nin katıldıkları ilk toplantı yapıldı. Ankara’ya gelen Venizelos, mübadele sorunlarını çözüme bağlayan anlaşmayı imzaladı.

Venizelos’un Türkiye’yi ziyareti, Cumhuriyet Bayramına rastladı.

Venizelos, Türkiye ile Yunanistan’ı birleştirmek fikrini Ankara’da tekrar söz konusu yaptı ve Ayasofya’nın kiliseye dönüştürülmesini istedi. Gazi, uzlaştırıcı bir formül olarak caminin müzeye çevrilmesini kabul etti.

İkinci Balkan Kongresi 1931’de İstanbul’da ve üçüncü Balkan Kongresi 1932’de Bükreş’te toplandı.

Balkan devletleri arasında kronik rekabet vardı. Bu rekabet, zaman zaman bazı uyumsuzluklara yol açmaktaydı. Bulgaristan’la Türkiye arasında göçmen sorunu ve Yunanistan’la Bulgaristan arasında toprak anlaşmazlığı vardı. Bulgaristan, bir keresinde Balkan Kongresini terk etmişti. Türkiye de, 14 Eylül 1933’te Yunanistan’la saldırmazlık anlaşması imzalamıştı. Anlaşmaya sınırların dokunulmazlığına dair madde konulması, Bulgaristan’da hoşnutsuzluk uyandırmıştı.

Bulgaristan’ın katılmadığı Balkan Paktı, 9 Şubat 1934’te imzalandı.

Türkiye’nin Balkan Paktı’ndan sağladığı yarar, Montreux müzakerelerinde gördüğü dolaylı diplomatik yardım oldu.

1937’de, Yugoslavya’nın Bulgaristan’la anlaşması, Balkan Paktı’na gölge düşürdü.

1940’ta, Balkanlara mihver devletleri tehdidinin çökmesiyle Balkan Paktı işlemez hale geldi. Balkanlarda Türkiye’nin huzur ve güvenliğini bozacak ciddi bir olay çıkmadan Lozan’dan İkinci Dünya Savaşı’na kadar gelindi.

Dünya Savaşları arasında üstünlük ve yayılma politikası izleyen bir lider, Benito Mussolini idi.

Mussolini, Korfu’yu geçici olarak işgal ettiğinde Milletler Cemiyetine meydan okumuştur. Fakat az sonra, Musul sorununda Antalya’ya çıkarma tehdidiyle İngiltere’ye yardımcı olmuştur.

Uyumsuzlukları yatıştırmaya yönelik barışçı politika izleyen Gazi, İtalya ile gerginliği sürdürmekte yarar görmemişti. Tefik Rüşü Aras, 30 Mayıs 1928’de Roma’da bir tarafsızlık anlaşması imzalamıştı. Türkiye kıyılarına yakın iki ada dolayısıyla çıkan sorun da müzakere yoluyla halledilmişti, Süresi dolan 1928 anlaşması, 1932’de uzatılmıştı.

Ancak İtalya’nın Akdeniz bölgesinde emelleri vardı. Nice, Savoie, Sardunya, Korsika, Balear Adaları, Malta, Yunanistan, Arnavutluk ve Tunus üzerinde iddialar besliyordu. Mussolini, İslam Mısır’da ve öbür Kuzey Afrika ülkelerinde İngiltere ve Fransa aleyhine tahriklere girişiyor ve İslam âleminin koruyucusu durumuna geçmek istiyordu. İlk saldırdığı ülke, Habeşistan oldu.

İtalya ile savaş durumuna geçmek istemeyen İngiltere, Süveyş Kanalını kapatmaksızın ve petrole ambargo koydurmaksızın Milletler Cemiyeti çoğunluğuna uydu ve zecri tedbirlere katıldı. Bu yüzden Türk - İtalyan ticareti etkilendi. İtalya’ya ihracat 9 milyon 492 bin liradan 4 milyon 344 bine düştü. İthalat da daralarak 5 milyon 664 bin liradan 2 milyon 28 bine indi.

Habeşistan seferinden sonra Türkiye ile İtalya arasındaki politik gerginlik hafifledi ve ticaret normale döndü. Ancak İtalya, Montreux Konferansı’na katılmadı.

Akdeniz’de, uyrukluğuşu açıklanmayan denizaltılar, bazı gemileri torpiliyorlardı. Olay, İspanya İç Savaşıyla ilişkiliydi. İngiltere torpilleme olayına kayıtsız kalamazdı. 10 Eylül 1937’de, gereken önlemleri görüşmek üzere Nyon’da bir konferans toplandı. Türkiye, Nyon Konferansı’nda İngiltere ve Fransa’yı destekledi. Hatta Çeşme’de İngiliz donanmasına üs verilmesi söz konusu oldu.

Nyon Konferansı konusunda Atatürk ile İsmet İnönü arasında görüş birliği yoktu. İsmet İnönü’nün Başbakanlıktan ayrılmasında bu olayın da payı olduğu bir aralık ortalıkta söylendi.

Ankara Hükümeti, Moskova ile ilişkilerinde daima ihtiyatlı davranmak lüzumunu duymuş ve yurt içinde komünizmin yayılmasına uygun bir ortam doğmamasına çalışılmıştır. Sovyet Rusya ile dostluğun Batıya yakınlaşma politikasını aksatmamasına da dikkat edilmiştir. Mustafa Kemal, Türk-Rus ilişkilerinin karakterini şu sözleriyle açıklamıştır: “Sosyalist Sovyet Cumhuriyetler Birliği, bizim dostumuzdur. İki memleket arasındaki dostluk alanı, dış politikadır. İç rejimler arasında ilişki ve benzerlik söz konusu değildir.”

İstiklal Savaşında, Lozan Konferansı’nda ve Musul sorununda dostluk gösteren Rusya, 1928’de Silahsızlanma Konferansı’na Türkiye’nin de katılmasını önerdi. Cenevre’de yapılan toplantılar, Cumhuriyet’in kuruluşundan sonra Türkiye’nin katıldığı ilk uluslararası konferans oldu. İktisadi ve ticari konularda uyum sağlanamamakla beraber, dış politika ilişkileri uzun yıllar önemli bir problem çıkmaksızın yürütüldü.

Türkiye, 1933 Silahsızlanma Konferansı toplantılarında Boğazlar rejiminin değişmesini istedi. Rus delegasyonu bu isteği tasvip

“YURTTA BARIŞ, CİHANDA BARIŞ”

ettiğini bildirdi.

7 Kasım 1935'te, Ankara ile Moskova arasında on yıl süreli dostluk ve tarafsızlık anlaşması imzalandı.

Montreux Konferansında da, Rusya kolaylık gösterdi.

Türkiye ile İngiltere arasında yakınlaşma belirgin hale gelince, Rusya tutumunu değiştirdi ve araya soğukluk girdi.

Doğuda, ilk anlaşma yapılan ülke, Afganistan'dı. Dostluk Paketi, 1921'de Moskova'da imzalanmıştı. Ruslar, birbirine daima sempati beslemiş olan iki ülkenin Milli Mücadele günlerinde bir anlaşma imzalamalarına aracı olmuşlardı. Afganistan'ın bağımsızlığını tanıyan Rawalpindi Muahedesi akteildikten sonra Emanullah Han 'ın ilk ilişki kurduğu ülkelerden biri Türkiye'dir. Afganistan'da müşavir ve öğretmen olarak hizmet eden Türkler bulunuyordu. Kralın 1928'de Türkiye'ye yaptığı ziyaret, Ankara-Kabil arasındaki bağları biraz daha kuvvetlendirdi.

İran sınırında, yıllardan beri süregelen kronik bir anlaşmazlık vardı. İki taraf da, kendine göre bir sınır çizgisini esas tutuyordu ve kaçakçılık yoğundu. Aşiretlerin bölgedeki hareketlerini kontrolde zorluk çekiliyordu. 22 Nisan 1926'da ve 15 Haziran 1928'de imzalanmış iki protokol istikrarlı bir çözüm sağlamaya yaramamıştı. Ağrı eteklerinde Türkiye'nin eşkıyalığı önlemek için gerekli saydığı bir toprak parçası bulunuyordu. Müzakereler, hep bu toprak parçasında düğümleniyordu. Tahran'a giden Tefik Rüştü Aras Gazi'den aldığı direktife uyarak bir jest yaptı. Şah'ın hakemliğine başvurduğunu söyledi. Böylece sınır sorunu ortadan kalkmış oldu. 5 Kasım 1932'de, Ankara'da karşılıklı dostluk ve güvenlik belgesi imzalandı. Bir süre sonra, İran Şahı Türkiye'yi ziyaret etti. Samsun'da Atatürk tarafından karşılandı. Başlıca kentleri Gazi ile ziyaret etti.

Irak muhtariyet kazandıktan sonra 2 Haziran 1932'de Kral Faysal da Ankara'ya geldi.

Afganistan, İran ve Irak'la kurulmuş dostluklar, 9 Temmuz 1937'de Sadabat Paktının Ankara'da imzalanmasıyla sonuçlandı. Pakti imzalayan ülkeler birbirlerinin iç işlerine karışmayacaklar, mevcut sınırlara saygı gösterecekler ve ortak sınırlarını dayanışma halinde koruyacaklardı. İçlerinden birinin aleyhine olan koalisyonlara öbürleri girmeyeceklerdi.

Yıllar ilerlerken dünya politikasının ufukları kararıyordu. Uzak Doğu'da Japon emperyalizmi deklare olmuş durumdaydı. Birçok ülke Milletler Cemiyetinden çekilmişti. İtalya Habeşistan 'ı almıştı. Adolph Hitler, Versailles Antlaşmasını yırtmış, Sarre'ı geri almış ve ordusu Ruhr havzasına girmişti. Kuvvetler dengesi değişmişti. Almanya ve İtalya'dan gelen silah şıktırlarına İngiltere ve Fransa zayıf bir diplomasi ile cevap vermeye çalışıyorlardı. Silahlanma yarışı hızlanmıştı

Atatürk, yeni bir cihan savaşının yaklaştığını görüyordu. Ve Boğazlar

Lozan'dan beri silahsızlandırılmış durumda idi.

10 Nisan 1936'da, Milletler Cemiyetini ve Lozan Antlaşmasını imzalayan devletlere birer nota gönderildi. Devletlerarası garantilerin yetersizliği belirtilerek Boğazlar statüsünün değiştirilmesi talep edildi. Batılı devlet adamları Almanya'nın Ruhr bölgesine asker sokmasından sonra, Türkiye'nin de Boğazlarda benzer bir harekete geçmek olasılığı üzerinde duruyorlardı. Atatürk, hukuk yolundan çözüme gitmeyi tercih etti. Konferans kısa zamanda sonuca erişti. 20 Temmuzda imza töreni yapılırken, ordu da İstanbul ve Çanakkale Boğazlarına girdi.

Fransa, 9 Eylül 1936'da, Suriye'ye bağımsızlığını temin edecek bir antlaşma imzaladı. Türkiye, derhal bir nota vererek ayrı bir bölge olan Antakya ve İskenderun 'un da paralel bir statü kazanması gerektiğini savundu. Fransızlar, bölge üzerindeki hak ve yükümlülüklerini Suriye'ye devrettiklerini ve Türkiye'nin ileri sürdüğü taleple Suriye'nin bütünlüğünü zedeleyebileceğini bildirdiler.

Anlaşmazlık, Milletler Cemiyetine götürüldü.

Türkiye Dışişleri Bakanı ile Fransa Başbakanı, 1936'nın son günlerinde özel bir görüşme yaptılar. Tefik Rüştü Aras yurda dönünce Leon Blum 'un kıvanç verici bir çözüm vaat ettiğini müjdeledi.

Ancak 5 Ocak 1937'de Dışişleri Bakanını ziyaret eden Fransa Büyükelçisi, Leon Blum 'un vaadinden habersiz göründü.

Atatürk İstanbulda idi. Oual d'Orsay bürokrasisinin oyalama taktiğine başvurduğunu sezdi ve o gece trenle Güneye gitmeye karar verdi. Fevzi Çakmak ve İsmet İnönü ile bakanları da çağırıldı.

İsmet İnönü, bir savaş olasılığından endişede idi. Oysaki, Atatürk'ün Güneye hareket etmesi, Ouai d'Orsay'ı uyarmaya yeterli bir jestti.

Atatürk 8 Ocak'ta Ulukışla üzerinden Ankara'ya avdet etti.

Birkaç hafta sonra, Milletler Cemiyeti gözlemcileri ile Türkiye ve Fransa, Hatay'ın ayrı bir "varlık" haline getirilmesinde prensip anlaşmasına vardılar. 29 Mayıs'ta, Hatay için bir anayasa kabul edildi ve 14 Haziranda Hatay'ın muhtariyeti tanındı.

Ancak asılan seçmen listelerindeki tahrifat, yeniden bir kriz doğurdu ve Türkiye 7 Aralık 1937'de kuvvet kullanabileceğini ihtar etti.

3 Temmuz 1938'de Türkiye ve Fransa Hatay'da seçim güvenliği için 6 bin kişilik bir kuvvetin sağlamasında mutabık kaldılar. Bu kuvvetin bin kişilik kısmı mahalli olacaktı. Türkiye ve Fransa da iki bin beş yüz asker göndereceklerdi.

5 Temmuz 1938'de, Albay Şükrü Kanatlı kumandasındaki Türk alayı Hatay'a girdi. Hatay Meclisi, 2 Eylülde rejimin Cumhuriyet olmasını kabul etti. Hatay Cumhurbaşkanlığına Tayfur Sökmen ve Başbakanlığa Abdurrahman Melek seçildiler. Her ikisi de, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesiydiler.

Orhan ÜLKÜLÜ(*)

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Morfoloji binasındaki bir amfide Tıbbi Fransızca dersi veriyordum. O gün 9'u 5 geçe bir dakikalık saygı duruşundan sonra derse devam edecektik. Dördüncü sınıf talebeleriydi. Öğrencilerden biri, "Hocam" dedi, "Sizin Atatürk'le ilgili hiçbir hatıranız yok mu? O'nu hiç gördünüz mü? O'nunla karşılaştınız mı? Anlatırsanız memnun oluruz." Bunu söyleyen öğrenci derslerini iyi izleyen bir kişi olduğu için bu düşüncesinin altında dersi kaynatmak isteği olamazdı. Birkaç öğrenci daha bu isteği destekledi. Zaten ben de Atatürk'ü anlatmak niyetindeydim.

"Çocuklar" dedim, "Ben çocukken O'nu iki kez gördüm. Sanırım 1934 yılında. Herhalde o zaman 12 yaşlarındaydım. Atatürk'ün Balıkesir'e geleceğini duymuştum. Trenle gelecekti. Tren istasyonunda kapıda askerler ve polisler vardı. Halk o kadar kalabalıktı ki, o bölgede caddeler bile dolup taşıyordu. O'nu

görebilmem imkânsızdı. Toplanmış olan insanların arka sıralarında olduğum için önümü göremiyordum. Aklıma uygun bir düşünce geldi. O anda askeri mahfel yani orduvi bahçesindeki bir ağacın dalına tırmandım. Artık önüm apaçıktı. Şöyle böyle aradan yarım saat geçti. Bir tren sesiyle kalabalık dalgalandı.

Herkes pür dikkat kesilmişti. Birden bire meydana bir sessizlik çöktü. Gözler Atatürk'ün istasyonun caddeye açılan kapısından çıkmasını beklemekteydi. Birkaç dakika sonra, Gazi yanında İran Şehinşahi Rıza Şah Pehlevi ile göründü. O da o günlerde, Atatürk'le tanışıp görüşmeyi isteyen bir devlet reisi olarak, O'nu ziyaret etmek için Türkiye'ye gelmişti. O sırada coşkulu bir alkış tufanı yükseldi. Rıza Şah Pehlevi boylu poslu iri yapılı bir adamdı. Yıldızlı şapkası, üniformasında birçok madalya taşıyan bir devlet reisi idi. Rıza Şah Pehlevi adeta gözlerimi kamaştırmıştı.

(*) Ankara Tıp Fakültesi'nde uzun yıllar yabancı dil okutmanlığı yapmış, Cumhuriyete kol kanat olmuş, şair ve yazar bir kişidir.

BİR 10 KASIM GÜNÜ İDİ

Bizim Gazi'miz onun ancak omuzlarına geliyordu. Bu iri yapılı adamın yanında ufak tefek bir görünümü vardı. Elbisesi süssüz, madalyasız, koyu renkli, sade bir elbiseydi. Doğrusu ben, Gazi'nin bu yapıda olduğunu düşünmemiştim. Yedi düveli yendiği söylendiğine göre, O'nu dev yapılı bir kişi olarak kafamda canlandırıyordum. Çocuk hayalim böyleydi. Ama O'nun gerçekleştirdiklerini şimdi düşünüyorum da her geçen gün O, benim gözümde gün geçtikçe, daha bir değer kazanıyor ve daha büyüyor. Büyüklüğün gösterişle ve madalyalarla olmadığını o gün anlayamamıştım.

Mustafa Kemal ve Şehinşah Rıza Pehlevi, Balıkesir öğrencilerinden bazılarının konuşmaları ve sonradan öğrendiğime göre Belediye başkanının konuşmalarından sonra bir otomobile binerek, caddelerde ve sokaklarda toplanmış olan Balıkesir halkını selamlamış ve aynı cadde üzerindeki Vali Konağına giderek askerlerin ve okulların yaptıkları bir geçit törenini izlemek üzere, Konağın geniş balkonunda yerlerini almışlardı.

Ağaçtan indim ve onları daha yakından görmek için, Vali Konağına yakın sayılan bir yerde kendime yüksekçe bir yer bulabildim. O gün, ikindi sıralarında yapılan bu geçit töreninde bana çocuk olarak, en çok etki yapan ve gurur veren bir manzara, askerlerimizin yaptığı geçitti. Bulunduğum yerden Atatürk'ü ve Şehinşahı oldukça iyi görebiliyordum. Askeri bando çaldığında, kırmızı şeritli pantolonu ve yanında kını içinde sallanan kılıcıyla, sert adımlarıyla yürüyen, genç bir Türk subayının, bir generalin, sonradan adını öğrendiğim Muzaffer Paşa'nın yürüyüşündeki gücü, güzelliği ve etkiyi hiçbir zaman unutmamışımdır.

Uzakta olmama rağmen, bu genç generalin Vali Konağının önünden geçerken, yanı başında sert adımlarıyla beraber sallanan kılıcını kınından çekip çıkardığını ve bir süre bu kılıcı tutarak tam Vali Konağına yaklaştığında, Atatürk ve Şehinşah'ın önüne geldiği sırada, kılıcını havadan ileri doğru ve yere paralel olarak tutarak ve başını sert şekilde, sağa döndürerek selam veriş ve geçiş unutulmaz bir görünümüdü benim için. Sonra askerlerin geçiş başladı.

Arkadan geniş sağırlarıyla ve yere kadar sarkan, uzun kuyruklarıyla, iri yapılı Macar katanalarının çektiği top arabalarının tekerlek gürültüleri ve bu güçlü atların yeri sarsan nal seslerinin şakırtıları akşamın yaklaşan saatlerini doldurdu ve sonra öğrenciler ve halk akın akın bu caddeden geçip gittiler ve artık ben de hava iyice kararmaya başladığından eve döndüm.

Ertesi gün, Atatürk ve Şehinşah'ın Çanakkale'ye gideceklerini duymuştum. Bizim evimiz şehrin dışında yer alan Başçeşme mezarlığının önünden geçen bir derenin kıyısında idi. Evimizin yakınındaki bir tahta köprüden Çanakkale şosesine çıkılırdı. Bu yol onları Çanakkale'ye götürecek yoldu ve o zamanlar şimdiki kadar geniş bir yol değildi, dar bir cadde sayılırdı, Ben saat sekiz sularında,

bu yolun kenarında köprü'nün başında bir yerde, Atatürk'ün ve Şehinşah'ın geçişini bekleyerek, O'nu bir defa daha görmeyi istedim.

Bana Atatürk'ün bakışlarının çok çarpıcı ve etkileyici olduğunu söylemişlerdi. Bu bakışları ben de görmek istedim. Hemen hemen bir saat kadar bekledim köprüde. Bir müddet sonra, uzaktan motor seslerinden kafilenin yaklaştığını duydum. Atatürk ve Şehinşah üstü açık bir arabada idiler. Bir süre sonra, Atatürk ve Şehinşah arkalarındaki otomobillerde maiyetleri olmak üzere geçerken, maalesef o bakışlara rastlamak mümkün olmadı benim için. Tam benim önümden geçerken Şehinşah'la konuşmakta idiler ve beni fark etmemişlerdi. Ama güneşte parlayan sarı saçları olduğunu fark ettim O'nun. Bu benim O'nu ikinci ve son görüşümdü. Türk tarihinin ve dünya tarihinin bu ünlü adamını yaşarken iki defa görmüş olmam bugün benim için en büyük mutluluktur.

Aradan yıllar geçti. Ben 1959 yılında bir yıl kalmak ve otelcilik - turizm konusunda staj yapmak üzere, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Fransa'ya gönderildim. Fransız hükümeti, Quai d'Orsay de yani onların Hariciye Bakanlığında, hemen hemen dünyanın dört bir yanından gelen stajyer öğrencilere bir resepsiyon, yani bir hoş geldin toplantısı düzenlemişti. Fransız sorumlu memurlarından bir kişi, bu yabancı stajyerlere bir karşılama konuşması yaptı, Fransa'da kalacağınız bu bir yıl içinde size başarılar ve mutluluklar dilerim, dedi.

Stajyer olarak gelenler arasında, Brezilyalılar, Arjantinliler, İranlılar, Mısırlılar, Kübalılar ve Türk olarak da mesleki teknik kız öğretmen okulundan iki bayan öğretmenle bir de ben bulunuyordum. O zamanlarda ben Balıkesir Ticaret Lisesi'nde Fransızca Öğretmeniydim.

Resepsiyon başlamadan önce, bu stajyer gruplar arasında ben Fransız hariciye memurunun konuşmasından sonra, bu yabancı gruplar adına bu konuşmaya cevap vermek üzere sözcü tayin edildim. Fransız hariciye memurunun hoş geldin sözlerinden sonra, memleketlerimizden ayrılarak geldiğimiz Fransa'da öğreneceğimiz bilgilerin, Fransız kültüründen ve Fransız deneyimlerinden memleketlerimize taşıyacağımız bilgilerin, memleketlerimizin ilerlemesinde çok yararlı olacağını belirttim. Daha şimdiden bu mutluluğu duyduğumuzu ve Fransa'nın bu mutlulukta büyük payı olacağını hissetmekteyiz dedim. Bu bakımdan memleketlerimize dönmeden önce, Fransız hükümetine ve halkına peşin teşekkürlerimizi sunmak istiyoruz diyerek sözlerimi bitirdim. Sanırım bu sözler üzerine biraz da alkış toplamış oldum.

Bu konuşmamdan sonra aradan 5-6 ay kadar geçti. Cooperation Technique adında Bakanlığa bağlı bir dergide, Fransa'da konumuzda edindiğimiz bilgileri belirten yazdığım bir yazı üzerine, Fransız hükümeti tarafından bursumdan hariç, hemen hemen bursumun

4 katı miktarında tarafıma bir para tahsis edildi ve Fransa'nın belli başlı turistik bölgelerinde bir gezi yapmak üzere elime bir program verildi. Bu programa göre kuzeyde Rouen ve Saint Malo şehirlerini gördüm. Daha sonra, Fransa'nın Riviera bölgesindeki Cannes ve Nice şehirlerindeki ilginç otelleri ziyaret etmem programa dahil edilmişti. Son olarak programda İtalya sınırı yakınında Menton şehrine gitmem planlanmıştı. Nice şehriden Menton'a geldiğimde, trenden indiğimde benim bir Fransız rehber hanım tarafından karşılanacağım bildirilmişti. Beni özel arabasıyla güzel bir Fransız kıızı karşıladı ve önceden benim için ayırtılmış olan bir otele misafir edilmek üzere eşyalarımı bıraktıktan sonra Menton şehrinin yamaçlarında yer alan turistik bir oteli görmeye götürüldüm.

Menton'un yeşil yamaçları içinde yer almış, tek katlı, parça parça bölümlerden oluşan bir otelin resepsiyonuna müracaat ettim ve kendisinden randevu alınmış otel sahibesini görmek istediğimizi bildirdik. Az sonra, 45-50 yaşlarında, otel sahibesi olarak hala gençlik güzelliğini kaybetmemiş bir hanım bizi salonda bir köşeye aldı ve "Siz çayınızı içinceye kadar benim küçük bir işim dolayısıyla sizi kısa bir süre yalnız bırakmam gerekiyor." diyerek yanımızdan ayrıldı. Biraz sonra tekrar yanımıza döndü.

Bu otel, ölmüş olan eşi zengin bir ressamdan kendisine miras kalmış. Eşinin sağlığında her yıl Fransa'nın ünlü bilim ve sanat adamları ve ayrıca dünyanın çeşitli memleketlerinde ün salmış seçkin insanlar bu otele davet edilmekte imişler. Kendilerinden yemek ve konaklama için bir ay süreyle hiçbir ücret talep edilmezmiş. Bu bir ay zarfında, gelen insanların bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlanmak üzere konuşmalar tertip edilirmiş. Bu bilgiyi bana beni oraya götüren rehber kız vermişti. Otel sahibesi hanım eşini

kaybettikten sonra da otelin bu geleneği ortadan kalkmamış.

Otel sahibesi hanım, yanımıza döndüğü zaman yerine oturmadan, biz tabii ayağa kalkıp onu selamlamıştık, ama bizim oturmamızı rica ettiğinden tekrar oturduk. O sırada kendisi oturmadan bana dönerek, "Bugün, benim için, çok büyük bir mutluluk olduğumu söylemeden geçemeyeceğim." dedi.

Kendisi yıllar sonra, karşısında bir Türk konunun bulunmasıyla, yıllar önce, Türkiye Cumhuriyetinin onuncu yılında, Türkiye Büyük Millet Meclisi karşısındaki Ankara Palas otelinde verilen davetliler arasında bütün yabancı elçilik mensuplarının da bulunduğu bir Cumhuriyet Balosunda, kendisinin o sırada konuğu bulunduğu Fransız Elçisiyle birlikte, bu baloda Cumhurbaşkanımız Kemal Atatürk tarafından dansa kaldırıldığını ve dansın sonucunda Atatürk tarafından kendisine teşekkür edildiğini ve o gece hayatında ilk defa rastladığı ve bir daha rastlayamayacağı bir çift mavi gözün güzelliğini hiçbir zaman unutmadığını ve benimle karşılaştığı zaman, bu unutulmaz hatıranın kendisinde yeniden canlandığını sözlerine eklemişti ve bu arada bu güzel geceyi hatırlatmış olduğumdan dolayı bana teşekkür etti.

Zaten çaylarımız ve kuru pastalarımız da bitmişti. Bizi otelini göstermeye davet etti. Otel birbirine yakın üç mimari özelliği bulunan, yani bir bölümü Yunan mimarisini, bir bölümü Acem mimarisini, bir bölümü sanırım İspanyol mimarisini gösteren bir biçimde yapılmış olan güzel bir tesisti.

Şöyle böyle 30-40 dakikayı geçmeyen bir süre sonra, kendisini daha fazla rahatsız etmemek için teşekkürlerimizi bildirdik ve yanından ayrıldık. Mihmandar kız beni otele kadar getirdi ve saat 7 de tekrar buluşmak üzere beni yalnız bıraktı ve tekrar gelerek

BİR 10 KASIM GÜNÜ İDİ

beni Menton şehrinin yüksek bir yamacında bulunan ünlü bir restorana yemeğe götürdü. Yemekten sonra da beni otelime bıraktı. Menton'da ertesi gün birkaç yeri gezdikten sonra trenime bindim ve Paris'e döndüm.

Bu arada yine okuldaki derslere devam ettim ve bir Pazar günü Versaille Sarayı da dahil olmak üzere, birkaç güzel sarayın ziyaretini içinde bulunduran bir şehir turuna katıldım. Versaille Sarayının salonlarını ve geniş bahçesini ziyaret ettik. Versaille Sarayı önünde uzanan o geniş bahçenin güzelliği, o ufka uzanan uzaklığı hala hafızamdadır.

Bu ziyaretim sırasında beni en çok etkileyen şey şu oldu. Fransız krallarının toplantılarının, eğlencelerinin, saray danslarının yapıldığı görkemli geniş bir salonda, saray hakkında bilgi veren mesleği tarihçi olan bir orta yaşlı Fransız rehber hanım bize salonun pencerelerinden birini göstererek, "İşte bu pencere dedi sarayın önünde toplanmış olan ve açız ve ekmeksiz diye bağırışan Paris halkına XIV. Louis'nin eşi Marie Antoinette'in ekmek bulamıyorsanız pasta yiyin diyerek hitap ettiği penceredir." diyerek sözlerine son vermişti

Ben de o sırada rehber hanımın yakınındaydım. Rehber hanım bana dönerek, "Siz hangi millettensiniz." diye sorduğunda Türk olduğumu söyledim. Bu rehber hanım birden bire irkildi. Yüzüme dikkatle bakarak "Siz dedi, siz çok mutlu bir milletsiniz. Sizin bu Cumhurbaşkanınız Mustafa Kemal sizi büyük bir millet yaptı. Biz O'nun hayatını takdirle okuyoruz ve gerçekleştirdiği devrimleri inceliyoruz." dedi.

Bir yabancıdan ağızdan ikinci defa olarak bu övgü dolu sözleri işitmek, bir Menton'da bir de Versaille Sarayında iki seçkin hanım tarafından Atatürk'ümüzün bu kadar beğenildiğine ve takdir edildiğine tanık olmak beni çok mutlu etmişti. Birdenbire ben hiç de hazır cevap bir kişi olmadığım halde şu sözleri eklemekten kendimi alamadım.

Ona dedim ki, "Biz de O'nu çok severiz ama biz de büyük bir millet olmasaydık, öyle büyük bir adam bizim içimizden çıkmazdı." dedim. Bu sözlerimin rehber hanımda iyi bir etki bıraktığını gördüm ve bundan cesaret alarak ondan bir ricada bulundum. Paris'te yabancı stajyerlerin her hafta toplandığı ve konferanslar düzenlenen Club de Quatre Vents (Dört Rüzgar Kulübü) denilen bir yerde, benim de Türkiye ve Türkler hakkında bir gece düzenlemem istenmişti. O günlerde vereceğim bu konferansın hazırlığı içindeydim. Bu konferans sırasında benim Varlık dergisinde yayımlanmış bulunan "Asya Şehirleri" şiirimin bir Fransız tarafından okunmasının daha etkili olacağını düşündüğüm için kendisinden bu şiiri O gün okumasını rica ettim. Bunu memnuniyetle kabul etti. Adlarını hatırlayamadığım Musee de l'Homme (İnsan Müzesi) müdür yardımcısı bir yönetici, coğrafya bölümü son sınıf öğrencisi bir genci

de konuşmacı olarak davet ettiğim bir konferans gecesi düzenledim.

O gece, ben dinleyicilere kısaca Orta Asya'dan Anadolu'ya nasıl geldiğimizi anlattım. Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğundan sonra yıkılan Osmanlı Devleti'nin yıkıntıları üzerinden Atatürk'ün önderliğinde nasıl çağdaş bir devlet kurduğumuzu, Atatürk'ün gerçekleştirdiği devrimleri, bir ortaçağ toplumu olan Türkiye'yi Atatürk'ün nasıl bir uygar devlete dönüştürdüğünü anlattıktan sonra, Fransızcaya çevirmiş olduğum "Asya Şehirleri" şiirimi dinleyicilere Türk dilinin özelliğini yani sesini duyurabilmek için Türkçe okudum. Sonra Fransız rehberini sahneye davet ettim. Şiirin çevirisi bu Fransız Hanım tarafından çok güzel bir şekilde okundu.

Daha sonra, Türkiye'ye bir gezi yapmış olan İnsan Müzesi Müdür yardımcısı, gezisi sırasında özellikle Edirne, İstanbul ve Ankara'da tarihi eserlerin, camilerin resimlerini dia yardımıyla perdeye aktararak, yaptığı bu Türkiye gezisine ait manzaraları da bu resimlere ekleyerek konuşmasını bitirdi. Daha sonra söz alan Paris Üniversitesi coğrafya bölümü son sınıf öğrencisi genç, Edirne'den Kars'a kadar süren yolculuğu sırasında rastladığı güzellikleri bir bir anlattı.

Bu anlatışı sırasında, benim aklımda kalan en güzel anı, onun İç Anadolu'da bir yayladan geçerken, otomobilinin çarptığı bir taş dolayısıyla delinen benzin deposunu yaşlı bir keçi çobanının, bir mısır tarlasında bulduğu bir mısır koçanı ile nasıl tıkadığını, otomobilinin tamiri için ve benzininin doldurulabilmesi için, çok uzak bir yerde çaresiz kaldığında, bu yaşlı keçi çobanının bu yardımından ve buluşundan ne kadar memnun kaldığını çok güzel sözlerle aktarışını hiç unutmuyorum.

O gece dinleyicileri kendisine has renkli üslubuyla, Edirne'den Kars'a kadar geçtiği şehirlerde bizi dolaştırarak, bizleri köy kahvelerinde oturarak, dağ çiçeklerinin kokularının ve renklerinin kapladığı yamaçlarda dolaştırarak, geçtiği derelerin çağılıtlarını adeta kulaklarımızda tekrar canlandırarak, hemen hemen bir saatlik konuşmasıyla bizi çok güzel bir Anadolu gezisine çıkarmıştı. O ne güçlü bir anlatış güzelliğine sahipti. Hala bugün sizlere bu anılarımı anlatırken kendimi o yolculukta hissederim. Güzel bir geceydi ve sanırım bu gecenin bazı bölümleri Kulüp yöneticisi tarafından filme de alınmıştı."

Bu sözlerin sonunda da zaten ders saati bitmişti. Öğrencilerime, "Yabancıların dahi takdir ettiği Atatürk'ümüzün bize başışladığı bu güzel topraklarda, bu vatanı doğmuş ve bugünlere gelmiş olan bizlerin O'na büyük bir sevgi ve minnettarlık borçlu olduğumuzu unutmayalım." dedim. "Siz gençlerin bu vatana çalışmalarınızla, O'nun eserlerine katkıda bulunarak mutluluklar getireceğinize inanıyorum. Benden Atatürk'ü anlatmamı istediniz ve beni dikkatle ve içtenlikle dinleyerek bana ayrıca mutluluk verdiniz." diyerek sözlerimi bitirmiş oldum.

İşimiz, rakamlar. Ancak rakamlar yaptıklarımızı anlatmak için yeterli değil. O rakamlar bizim en büyük olduğumuzu söylese de şunu çok iyi biliyoruz: Bankacılık sadece rakam işi değil.

İş, Türkiye'nin Bankası olmakta.

TÜRKİYE BANKASI

Anılar... Yorumlar... Söyleşiler...

Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ (*) ile “Tarımın Önemi ve Tarım Politikaları” Üzerine Bir Söyleşi

Söyleşiyi Yapanlar : Özge ALTUNSU - Seda GÜNDÜZ (*)

Anıtkabir Dergisi: Tarım nedir ve tarımın sizin için önemi nedir?

Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Tarım bizim en büyük besin kaynağımızdır. Dünya nüfusunun tamamı besin ihtiyacını bitkisel ve hayvansal tarımla karşılıyor. Tarım, bir toplumun sosyoekonomik gelişimine doğrudan katkı sağlar. Her ülke en az kendi insanını besleyecek kadar tarım yapabilmelidir. Bu şu demektir: Dünyada sağlıklı bireylerin oranının artması tarıma bağlıdır.

Anıtkabir Dergisi: Sizce bugün Türkiye’de tarıma gereken önem veriliyor mu?

Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Bu konuda birçok çalışma yürütülse de bunların yeterli olduğunu söylemek zor. Örneğin,

1927’de Türkiye nüfusunun %75’i kırsal, %25’i kentsel alanda yaşarken 1950’lerden başlayarak tarımda makineleşme ile bu oran tersine döndü. Bu nedenle ne tam anlamıyla sanayileşebildik ne de istenilen çalışma ve çalıştırmayı sağlayabildik.

Anıtkabir Dergisi: Öyleyse tarımdan istenilen verimin sağlanamamasının nedeni nedir?

Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Öncelikle, birinci sınıf tarım arazilerimizi tarım dışı amaçlarla kullanıyoruz. Doğru stratejilerle bir yılda üç ürün alabileceğimiz bir ülkeye sahibiz. Fakat biz bu tarım arazilerini turizm, sanayi, konutlaşma gibi yanlış alanda kullanımlarla kaybediyoruz. Tarım-sanayi dengesini sağlayamamamız da bir diğer etken.

(*)Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesi.

Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ (*) ile “Tarımın Önemi ve Tarım Politikaları” Üzerine Bir Söyleşi

Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Elbette ki sanayileşmek zorundayız hatta tarıma dayalı sanayiye de geliştirmeliyiz, ama bunun için birinci sınıf tarım arazilerini kullanmamalıyız.

Anıtkabir Dergisi: Tarımdan elde edilen geliri nasıl arttırabiliriz?

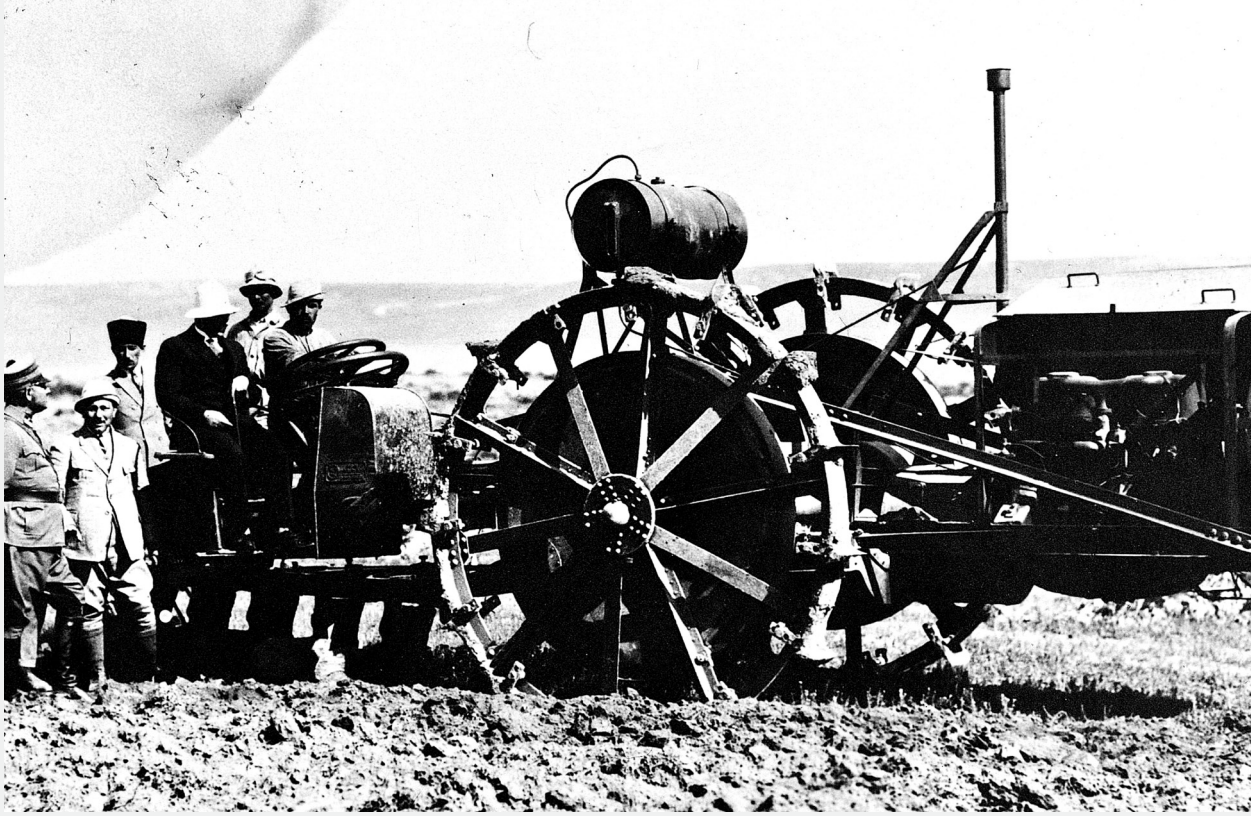
Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Miras yoluyla arazi parçalanması önlenmeli ve terk edilmiş yaklaşık olarak bir milyon hektarlık ekim alanının yeniden işlenilmesi sağlanmalıdır. Tarımda ürün çeşitliliği arttırılmalı, iklim ve toprak yapısına uygun ürünler yetiştirilmelidir. Örneğin, Toprak Mahsulleri Ofisi 1993'te yaşanan ekonomik sıkıntılar sırasında fasulye, nohut ve mercimek alımından vazgeçti. Biz bu ürünlerin dışsatımında birinci sıradayken ne yazık ki şu anda bu ürünleri dışarıdan alıyoruz. Bu da bize, yalnızca üretimde değil, pazarlama aşamasında da doğru politikaları izlememiz gerektiğini göstermektedir.

Anıtkabir Dergisi: Peki, bu denge nasıl sağlanabilir? Çünkü hepimiz biliyoruz ki sanayi de, en az tarım kadar önemli ve gelişmişliğin öncelikli öğelerinden biri.

Anıtkabir Dergisi: Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana uygulanan ya da proje aşamasında kalan girişimleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ (*) ile “Tarımın Önemi ve Tarım Politikaları” Üzerine Bir Söyleşi

Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Tabii ki bir asra yakın bir süredir tarımı iyileştirmek için değişik politikalar uygulanmakta. Bir bölümü başarılı oldu, bir bölümü başarılı olamadı. TİGEM'in kurulması, Cumhuriyet Köyü Projesi, Toprak Reformu ilk akla gelenlerden. Özellikle şu an kuru tarım alanında destekler var; fakat ne yazık ki yeterli düzeyde değil.

Anıtkabir Dergisi: Atatürk'ün tarıma verdiği değeri ve bu konudaki düşüncelerini bize açıklar mısınız?

Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Atatürk, tarıma ve özellikle çiftçiye ne denli değer verdiğini 'Köylü milletin efendisidir.' diyerek belirtmiştir. Ayrıca 1922'de demiştir ki "Eğer milletimizin büyük çoğunluğu çiftçi olmasaydı, biz bugün dünya yüzünde olmayacaktık." Atatürk'ün bu konuda düşündüğü ve uygulamak istediği birtakım projeler vardı.

Anıtkabir Dergisi: Atatürk'ün uygulamak isteyip de uygulanamadığı bilinen tarımla ilgili projelerinin başında Toprak Reformu geliyor. Peki, siz bu konudaki düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Toprak Reformu, Atatürk'ün en büyük isteklerinden biriydi ve bence de yapılmalıydı. Ancak uygulanan yanlış politikalar, toprak sahiplerinin topraklarından

vazgeçmek istemeyişi, oy kaygısı gibi nedenler bu düşüncenin önüne geçti.

Anıtkabir Dergisi: Toprak reformu gerçekleştirilseydi bugün Türkiye'de neler farklı olurdu? Bu reformun hala uygulanabilme şansı var mı?

Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Eğer reform gerçekleştirilseydi bugün birim alandan alınan verim arttırılmış olacaktı. Tarımda çalışma ve çalıştırma sağlanacak ve iç göç dengesi korunacaktı. Köylünün yalnızca ekonomik değil, kültürel refahı da sağlanacaktı. Diğer sorunuza gelirsek; Toprak Reformunun şu anda uygulanma şansı olduğunu düşünmüyorum; çünkü toprakların tek elde toplanması ya da çok küçük parçalara ayrılması bu durumu olanaksız kılıyor.

Anıtkabir Dergisi: Peki sizce bugün çiftçinin durumu nasıl düzeltilebilir?

Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Öncelikle devlet tarıma verdiği desteği arttırmalı. Bugün hiçbir ülke yoktur ki tarımı ve çiftçisini desteklemesin. Fakat ne yazık ki özellikle ekonomik kriz dönemlerinde suçlanan ilk meslek grubu çiftçiler oluyor. Bu kriz süreçlerinden etkilenmemek için çiftçi kendi içinde birleşmeli

ve kurumsallaşmalıdır. Çiftçiye, mazot, bitkisel ilaç, gübre gibi fiyatı yüksek olan ve bu nedenle kullanımında zorluk yaşadığı alanlarda yardımcı olunmalıdır. Çiftçi kendi ürününü kendi pazara sunmalıdır. Gerçek çiftçi, çiftlikten soğutulmamalı ve toprağına küstürülmemelidir. Eğer ki bugün tarım gerçek çiftçinin elinde olursa, bizi besleyecek ve doyuracak üretim sağlanmış olur.

Anıtkabir Dergisi: Tarım devriminden bu yana dünyanın, özellikle gelişmiş ülkelerin, tarıma bakış açısı nedir?

Prof. Dr. Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ: Bugün dünyada gelişmiş ülkelere baktığımızda görüyoruz ki hiçbiri sanayileşirken tarımı geri plana atmamıştır. Tarım alanlarına sahip çıkıp tarıma gereken önemi vermişlerdir. Bununla ilgili uzun vadeli politikalar geliştirmişler ve geliştirmeye de devam ediyorlar. Bu da bize tarımın vazgeçilmez olduğunun bir başka kanıtıdır.

Anıtkabir Dergisi: Bize zaman ayırdığınız ve düşüncelerinizi bizimle paylaştığınız için çok teşekkür ederiz, Sayın Cemalettin Yaşar ÇİFTÇİ.

Metin ESMER'in bu yazısı; "Atatürk'ün Naaşının Anıtkabir'e Naklinin 60. Yılı" nedeniyle Anıtkabir Derneği tarafından düzenlenen ATATÜRK, CUMHURİYET ve ANITKABİR konulu yazı yarışmasına gönderilen yazılar içerisinde özel mansiyon olarak ödül kazanmıştır.

Metin ESMER

BÜYÜK ADAM

"Yüzyıllar nadir olarak dahi yetiştirir. Şu talihsizliğimize bakın ki; o büyük dâhiyi Türk Milleti yetiştirdi. Hiçbir çabamız sonuç vermedi. Mustafa Kemal Paşa'ya yenildik."

Lloyd George

GİRİŞ

Mustafa Kemal Atatürk'ün yakın arkadaşlarından olan, 1916 yılında vefat eden subay ve aynı zamanda iyi bir hatip olan Ömer Naci, bir toplantıda Mustafa Kemal Atatürk'e olan inanç ve güvenini şu şekilde haykırır: "Mustafa Kemal! Yanındayız, seni takip edeceğiz. Ölüm, cellatlar, işkenceler bile bizi bu azmimizden çeviremeyecektir." Yaklaşık yüz yıl önce dile gelen bu cümleler etkisini hala aynı inanç ve güvenle sürdürmektedir. İşte bu durum, bu yazının çıkış noktasını oluşturmuştur.

1. TÜRK MİLLETİ'NE ADANMIŞ BİR HAYAT: MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Tarih 25 Ocak 1914; Birinci Dünya Savaşı büyük bir dehşetle patlamaya hazır bomba gibi beklemektedir. İşte bu tarihte; Mustafa Kemal Paşa günlüğüne bir not düşer. "Benim tutkularım var, hem de pek büyükleri. Bu tutkuların yüksek yerler ele geçirmek ya da büyük paralar elde etmek gibi, maddi emellerin doyumuyla ilişkisi bulunmuyor. Ben bu tutkularımın gerçekleşmesini, yurduma büyük yararları dokunacak, bana da başarıyla yerine getirilmiş bir görevin iç rahatlığını verecek büyük bir düşüncenin başarısında arıyorum. Bütün hayatımın ilkesi bu olmuştur. Ona genç yaşında sahip oldum ve son nefesime kadar da onu koruyacağım." Mustafa Kemal Paşa'nın sahip olduğu bu büyük düşünce, etkisini gelecek yıllarda ilk olarak Kurtuluş Savaşı'nda gösterecektir. Türk Milleti'nin onurlu ve şerefli bir millet olarak yaşamasından asla ödün veremeyeceğini bilen Mustafa Kemal Paşa, bağımsızlık savaşında Türk Milleti'nin ebedi önderliğini üstlenecektir. Kendisine ve kendi mutluluğunu, milletin mutluluğu ve geleceği için feda edebilecek vatan evlatlarına güvenen Mustafa Kemal Paşa; Kurtuluş Savaşı'nda "YA BAĞIMSIZLIK, YA ÖLÜM!" diye haykırmaktan ve bunun için mücadeleden vazgeçmeyecektir. Yıllar sonra, Mustafa Kemal Atatürk bağımsızlık mücadelesi günlerine istinaden meclise şöyle seslenecektir: "Baylar, boynu bükük ulusumuzu tutsak etmek isteyen düşmanları yüzde yüz yeneceğimize olan iman ve güvenim, bir dakika olsun sarsılmamıştır." Kısacası, Kurtuluş savaşı; hem Türk'ün onurunu, yeteneklerini ve bağımsızlık aşkını tüm dünyanın görmesine, hem de Mustafa Kemal Paşa önderliğinde kurulacak olan Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihte yerini almasına neden olmuştur.

2. TÜRK TARİHİNDE YENİ BİR SAYFA: TÜRKİYE CUMHURİYETİ

Türk Milleti'nin varlığını sürdürebilmesi için yeniden güçlü bir

devlete gereksinim vardı. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilanıyla birlikte bu amacın en önemli aşaması gerçekleşmiş oldu. Sırada ise; dünyanın en yasal ve en haklı mücadelelerinden biri olarak gösterilen Kurtuluş Savaşı'nın zaferini taçlandırmak vardı. Bu amaçla; Atatürk tarafından güçlü ve tam bağımsız bir devletin olmazsa olmaz koşulu olarak görülen ekonomik kalkınma ile sosyal ve siyasal hayattaki düzenlemelere hız verilecektir.

a.Güçlü Bir Türkiye Cumhuriyeti'nin İki Temel Argümanı: Milli Egemenlik ve Ekonomik Bağımsızlık

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışıyla birlikte; egemenliğin kayıtsız şartsız milletin olduğu anlayışı kabul edilecek, Cumhuriyetin ilanı da bu durum adeta perçinlenecektir. Şöyle ki, Mustafa Kemal Atatürk'ün "Bütün cihan halkı bilmelidir ki, artık Türkiye halkı hâkimiyetini hiçbir şahıs ve makama vermez. Hâkimiyet demek; şeref demek, namus demek, haysiyet demektir." söylemi tarihe silinmez harflerle yazılacaktır.

Bağımsızlık savaşının kazanılması, egemenliğin millet için yapılandırılması, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmek adına yapılan sosyal ve siyasal düzenlemeler kuşkusuz çok büyük gelişmelerdi. Ancak Atatürk'ün asıl hedefi, ekonomik kalkınmayı ve ekonomik bağımsızlığı Türkiye Cumhuriyeti için güçlü kılabilmektir. Atatürk'e göre; geçmişte yapılan hataların aslını ekonomik etkenler

oluşturuyor ve ekonomik durumun sosyal, siyasi ve askeri durumdan ayrı bir şeymiş gibi görülmesi, sonu tehlikeli bir hataya temel oluştuyordu. Bu yüzden Atatürk, tarihimizde yaptığımız bu hatanın iyi değerlendirilmesini ve buna göre amaç belirlenmesi gerektiğine inanıyordu. Mustafa Kemal Atatürk, Türk Milleti'nin evlatlarına bu durumu "Ulusun mutluluğu, memleketin ekonomik kalkınmasına bağlıdır. Ne kadar fazla çalışırsak o kadar daha çabuk kalkınacağız. Modern ve gelişen dünyaya yetişmek istiyorsak, onlardan daha çok çalışmalıyız. Bunu, hiçbiriniz unutmayınız." şeklinde ifade etmiş ve son hedefi göstermiştir. Bu hedefe ulaşmak mümkün olduğu takdirde, Türkiye Cumhuriyeti ekonomik hâkimiyetin teminatıyla sağlam bir temel üzerinde yükselmesine devam edebilecektir. Kuşkusuz bu durum, özellikle düşmanlarımızın ve modern hale bürünmüş emperyal güçlerin kabullenemeyeceği bir durumdur. Ancak her ne olursa olsun, Atatürk'ün gösterdiği bu hedeften Türk Milleti'nin ödün veremeyeceği aşîkârdır.

3. ZAMANSIZ AYRILIK: EBEDİ İSTİRAHATGAHA DOĞRU

Türk Milleti'nin önderi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı olan Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de dünyadan ani ayrılışı Türk Milleti'ni büyük bir yasa boğmuştu. Türkiye Cumhuriyeti'nin zor koşullar altında ve kısa zamanda gösterdiği hedef

(1) Anıttepe'nin eski adı; Rasattepe idi.

BÜYÜK ADAM

doğrultusunda sağlam temeller üzerinde yükselmesi Atatürk'ün en büyük mirası olmuştur. Bu mirasla birlikte Ata'sına sahip çıkmaktan ödün vermeyecek olan Türk Milleti, Ata'sının yadigarını yaşatmak amacıyla hemen çalışmalara başlamıştır. Bu doğrultuda Türk Milleti; Mustafa Kemal Atatürk'e duyulan saygı ve sevginin göstergesi olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin en anlamlı yapıtı olarak gösterilen Anıtkabir için çalışmalara başlamıştır.

a. Türk Milleti'nin Kalbinin Attığı Yer: Anıtkabir

Atatürk'ün kişisel özelliklerini yansıtan, ilke ve devrimleri ile çağdaş medeniyetler

düzeyine ulaşma düşüncelerini ortaya koyan, Kurtuluş Savaşı'nı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecini anlatan bir Anıtkabir yapma düşüncesi milletin ortak görüşü olarak benimsenmiş ve anıtın yapımı için karar alınmıştır. Bunun üzerine; Anıtkabir'in yapılacağı yerin saptanması için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde on yedi kişilik bir üst komisyon kurulmuştur. Anıtkabir'in yapılacağı yer için birçok seçenek dile getirilmesine karşın; komisyonun son toplantısında komisyon üyesi Aydın milletvekili yüksek mühendis Mithat Aydın, Anıtkabir yeri olarak Rasattepe'yi¹ ileri sürmüştür. Çeşitli açıklama ve tartışmalardan sonra Rasattepe'yi beğenenlerin çoğunluğu sağlanmış ve Anıtkabir'in Rasattepe'de yapılması kararlaştırılmıştır. Komisyon tarafından alınan bu karar, derhal hükümete bildirilmiş ve böylece Rasattepe 1939 yılında bedeli ödenerek kamulaştırılmıştır.

Anıtkabir'in yerinin saptanmasından sonra, sıra Anıtkabir'in yapılmasına gelmişti. Bunun için, Anıtkabir'in yerinin seçilmesi için görevlendirilen komisyon 1 Mart 1941 tarihinde uluslararası bir yarışma açmıştır. Anıtkabir'in mimari projesi için açılan yarışmaya toplam 47 proje sunulmuştur. Söz konusu projelerin incelenmesinin ardından, milli konuyu daha başarılı ifade etmesi ve projenin araziye uygunluğu nedeniyle Prof. Dr. Emin Onat ve Doç. Dr. Orhan Arda'nın projesinin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu aşamalardan sonra, Anıtkabir'in yapımı 9 Ekim 1944 tarihinde başlamış ve dokuz yıllık bir sürede dört aşamalı olarak 1953 yılında tamamlanmıştır. Böylece; geçici kabir olarak düzenlenen Etnografya Müzesi'ne konulan Atatürk'ün naaşı, 15 yıl sonra ebedi istirahatgâhı Anıtkabir'e nakledilmiş ve Türk Milleti'nin kalbi 1953 yılından itibaren Anıtkabir'de atmaya başlamıştır.

SONUÇ YERİNE

Mustafa Kemal Atatürk'ün karakterini ve ebedi istirahatgâhı olan Anıtkabir'i objektif bir şekilde değerlendirmeye çalıştım. Yazımı ise; lise yıllarımda rastladığım ve o günden bugüne hafızamdan silinmeyen Atatürk'ün şu cümleleriyle noktalamak istiyorum.

"Büyük olmak için hiç kimseye iltifat etmeyeceksin. Hiç kimseyi aldatmayacaksın!

Ülke için gerçek amaç ne ise, onu göreceksin o hedefe yürüyeceksin!

Herkes seni yolundan çevirmeye çalışacaktır; fakat sen buna karşı direneceksin!

Önüne sonsuz engeller de yığacaklardır.

Kendini büyük değil; küçük, zayıf, araçsız, hiç sayarak kimseden yardım gelmeyeceğine inanarak bu engelleri aşacaksın.

Bundan sonra da sana büyük derlerse, bunu söyleyenlere güleceksin!"

KAYNAKÇALAR

Mustafa Kemal ATATÜRK, "Nutuk"
Erol MÜTERCİMLER, "Bu Vatan Böyle Kurtuldu"
Fethi TEVETOĞLU, "Ömer Naci"
Turgut ÖZAKMAN, "Şu Çılgın Türkler"
Ve www.wikipedia.org

İbrahim ŞAŞMA

Ben artık yas tutmuyorum. Ben artık kasımlarda ağlamıyorum. Mevsim ağlama zamanı değil, mevsim yas tutma zamanı hiç değil. Mevsim onu öldü saymak değil. Tam aksine daha da diriliyor ve daha bir yaşıyor bende. Ben onu kasımlarda öldürmeye değil, kasımlarda yaşatmaya sevdalıyım. Ben böyle nefes aldım, böyle tutundum yaşama. Ben böyle sevdalıyım, böyle söz verdim Kemal Paşa'ya...

KEMALİST ARAYIŞLAR

Gökte ayın şavkında, güneşin doğuşunda,
Toprağın kokusunda, yağmurun yağışında,
Bir ışık huzmesinin geceyi boğuşunda,
Sağılan her yıldırımın, çakışında saklısın.

Yolunda yer etmedim, pişmanlığa usanca,
Ben Havran'lı Seyit'çe, Ulubat'lı Hasan'ca,
Aldığım her nefesçe, konuştuğum lisanca,
Dilimin kudretinde, nakışında saklısın.

Uğraşım kalem oldu, ilim için çağrıldım,
Egemenlik mayamdı, hürriyetle yoğruldu,
Işığında yön buldum, ışığında doğruldum,
Kardelen çiçeğinin çıkışında saklısın.

Duvarlara gün gün, çekilmiş bir çizgisin,
Öz yurumda söylenen, içli yanık ezgisin,
Dağ köyünde Dilan'ın alnındaki yazgısın,
O aydınlık gözlerin, bakışında saklısın.

Gölgesinden bayrağın, şu ahvale bak yine,
Çaldığım kapılardan Asım olup çık yine,
Es yine öz yurumda, Sakarya'da ak yine,
Sen hüznükâr suların, akışında saklısın.

Asalet mürekkebi damlar iken harcına,
Bir ezeli sancağı diktin aşkın burcuna.
Benim aklım ermiyor böyle gönül borcuna,
Cânı aşk ateşinin yakışında saklısın.

Doğmamaya sebep mi, bir güneşin batışı,
Gök kubbemde yankıdır yüreğinin atışı,
His deryamın üstüne yakamozlar katışı,
Avucuma yıldızlar döküşünde saklısın.

Ekmeğim haram bana, özgürce pişmiyorsa,
Yağmurun bir damlası egemen düşmüyorsa,
Sabahlar olmaz olsun, o güneş coşmuyorsa,
Sen beklenen şafağın sökülüşünde saklısın.

Suyla dülger Sakarya, sanatında adın var,
Semamda uçan kuşun kanadında adın var,
Binlerce isimsizin inadında adın var,
Şehidimin kanının kokusunda saklısın.

Ben dağların karını, kalemimle kürüdüm,
Üşüyen yüreğimi ilim ile bürüdüm,
Seyyah oldum ardından aydınlığa yürüdüm,
O bitmeyen yolların yokuşunda saklısın.

Akıl sır erdiremem düşmanın hiç işine,
Bilmem Çanakkale'de hainlerin işi ne?
Demirden zırhlıların dur deyip geçişine,
Başına afat gibi çöküşünde saklısın.

Çıkmaz ilim olmadan tende insanın kiri,
Pamuk tarlası değil asla çocuğun yeri,
Kalemini elinden çeker alırsa biri,
Kanlı gözyaşlarını döküşünde saklısın.

Ben çocuğum nisanda, hem şenim hem yüzlüyüm,
Bayrak kadar mağrurum, bayrak kadar nazlıyım,
Ya sen benden içresin, ya ben sende gizliyorum,
Sen koca bir ulusun yüreğisin aklısın,
Hürriyet pınarından su içişinde saklısın.

Atatürk ve Çocuk

Hüdanur KÜÇÜKAYDIN

Turhan Dökmeci ilkokulu 4/A
Akpınar/ANKARA

DOKUZU BEŞ GEÇE

Yurdu için çok çalıştı,
Kurtuluş savaşını kazandı,
Benim biricik Atam.
Dokuzu beş geçe
Gözlerini kapadı atam,
Bizim için kapadı,
Yurdu için kapadı,
Dokuzu beş geçe.
Sen çok değerlisin,
Bizi kurtaran sensin,
Atam izindegiz,
Dokuzu beş geçe.

BAYRAMPAŞA İLKOKULU ÖĞRENCİLERİ ANITKABİR'İ ZİYARETİ VE ATATÜRK'E MEKTUPLARI

Bayrampaşa İlkokulu öğrencileri Anıtkabir'i ziyaret ettiler ve okullarına döndükten sonra yüce Önderimiz Mustafa Kemal Atatürke sevgi, saygı, bağlılık ve teşekkür duygularını belirten mektuplar yazdılar.

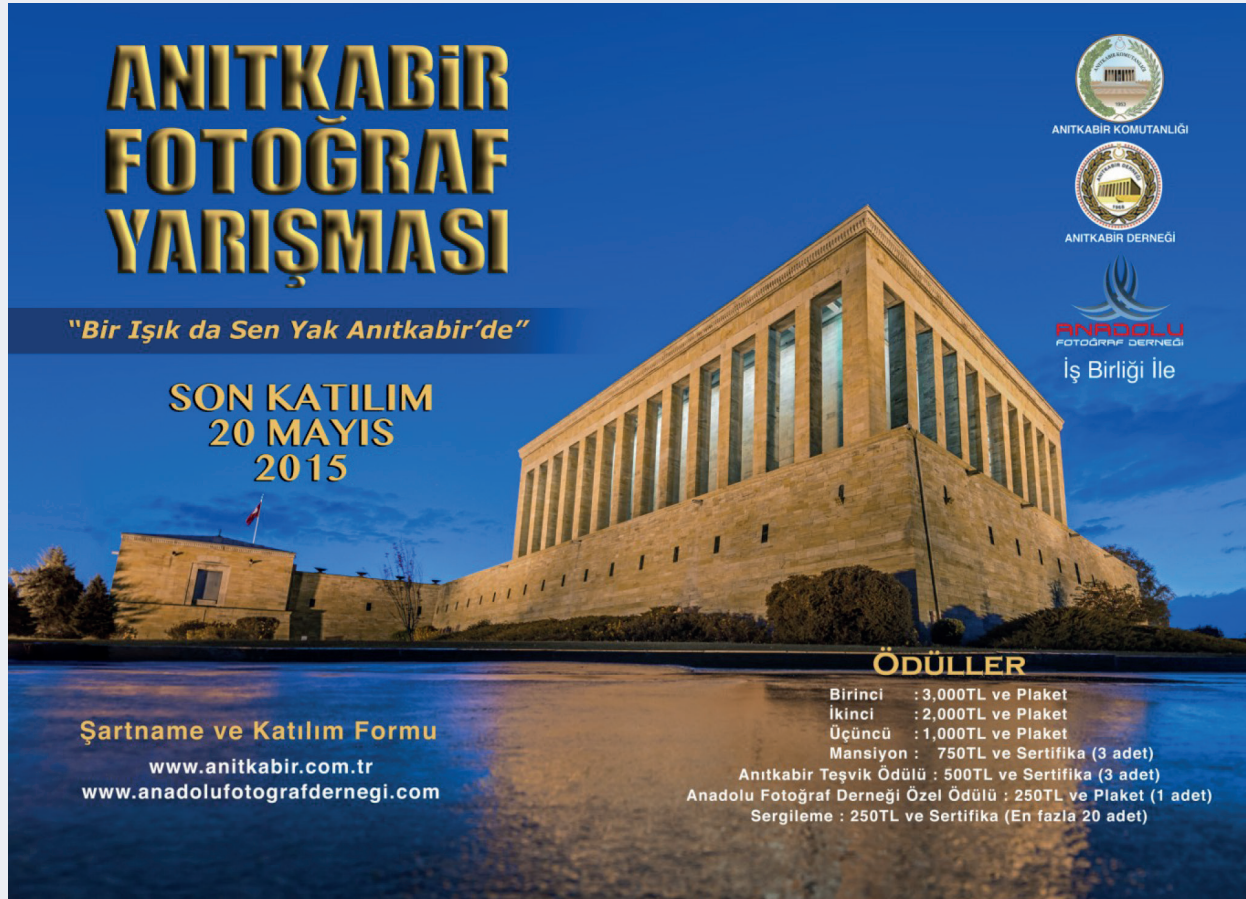
ANITKABİR DERNEĞİ'NİN 2015 YILI ETKİNLİKLERİ

Anıtkabir Derneği 2015 yılı içerisinde dört önemli etkinlik yapmayı planlamıştır. Bu etkinlikler şu şekildedir;

- * **Anıtkabir Fotoğraf Yarışması.**
- * **Çocuklara yönelik olarak "Atatürk'ün İzinde Ankara Gezisi".**
- * **"Cumhuriyetin Türk Kadınına Kazandırdıkları ve Güncel Uygulamalar" konusunda Yazı Yarışması.**
- * **"Çanakkale Muharebeleri" ve "Sözde Ermeni Soykırımı" gibi iki önemli olay ile ilgili yazıların yer alacağı Anıtkabir Dergisi ÖZEL SAYI'sının çıkarılmasıdır.**

Yukarıda belirtilen etkinliklere ilişkin daha ayrıntılı bilgiler müteakip sayfalarda verilmiştir. Ayrıca Anıtkabir Derneği Sitesinde (www.anitkabir.com.tr) yer alacaktır.

ANITKABİR FOTOĞRAF YARIŞMASI

"Bir Işık da Sen Yak Anıtkabir'de"

**SON KATILIM
20 MAYIS
2015**

Şartname ve Katılım Formu
www.anitkabir.com.tr
www.anadolufotografdernegi.com

ÖDÜLLER

Birinci	: 3,000TL ve Plaket
İkinci	: 2,000TL ve Plaket
Üçüncü	: 1,000TL ve Plaket
Mansiyon	: 750TL ve Sertifika (3 adet)
Anıtkabir Teşvik Ödülü	: 500TL ve Sertifika (3 adet)
Anadolu Fotoğraf Derneği Özel Ödülü	: 250TL ve Plaket (1 adet)
Sergileme	: 250TL ve Sertifika (En fazla 20 adet)

ANITKABİR KOMUTANLIĞI
ANITKABİR DERNEĞİ
ANADOLU FOTOĞRAF DERNEĞİ
İş Birliği İle

2014-2015 YILI ANITKABİR FOTOĞRAF YARIŞMASI DUYURUSU

1. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebedi istirahatgahı Anıtkabir'i, fotoğraflarla geniş halk kitlelerinin gündemine sunmak, simetri ve estetik değerleri çok üst düzeyde olan Anıt Bloku'nu fotoğraf sanatının inceliklerini kullanarak sergilemek maksadıyla "Anıtkabir Fotoğraf Yarışması" düzenlenmiştir.

2. Geleneksel hale getirilerek her yıl yapılması düşünülen ve bu yıl Anıtkabir Komutanlığı, Anıtkabir Derneği ve Anadolu Fotoğraf Derneğinin işbirliği ile organize edilen fotoğraf yarışmasının 2014-2015 yılına ait şartnamesi müteakip maddelerde yer almaktadır.

ANITKABİR FOTOĞRAF YARIŞMASI 2014-2015 YILI ŞARTNAMESİ

1. AMAÇ:

Anıtkabir fotoğraf yarışmasının amacı; Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün ebedi istirahatgahı olan Anıtkabir'i geniş kitlelere daha yakından tanıtmak maksadıyla; Anıtkabir'in gecesi, gündüzü, gün batımı ve gün doğumu, ilkbahar, sonbahar, kış ve yaz mevsiminin yansıdığı haliyle Ankara'nın çeşitli semtlerinden, tepelerinden, havadan, uçaktan mozole, aslanlı yol ve bilinen diğer mimari unsurlarıyla bir bütün olacak şekilde fotoğraflamak ve Anıtkabir'i fotoğraf sanatıyla bir kez daha kamuoyu gündemine getirmektir.

2. YARIŞMANIN ORGANİZASYONU:

Anıtkabir Fotoğraf Yarışması, Anıtkabir Derneği Sponsorluğunda, Anıtkabir Derneği, Anıtkabir Komutanlığı ve Anadolu Fotoğraf Derneğinin işbirliği ile organize edilmiştir.

3. YARIŞMAYA KATILIM KOŞULLARI:

- Yarışma, 6'ncı maddede belirtilen seçici kurul üyeleri ve bunların birinci derece yakın akrabaları hariç 18 yaşından büyük tüm amatör ve profesyonel fotoğrafçıların katılımına açıktır. Katılım ücretsizdir.
- Yarışma, sayısal (dijital) renkli kategoridedir.
- Yarışmaya bir yarışmacı en çok 4 eserle katılabilir.
- Yarışmaya katılımın son günü 20 Mayıs 2015 Çarşamba'dır.

d. Yarışmaya gönderdiği fotoğraf kendisine ait olmadığı halde kendisininmiş gibi göstermeye ve değerlendirme kurulunu yanıltmaya yönelik davranışları tespit edilenler yarışmadan men edilirler. Haklarında Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu tarafından önceden çeşitli sebeplerle kısıtlılık kararı verilenler bu yarışmaya katılamazlar.

e. Yarışma sonrasında şartnameye uymayan eserin tespiti halinde derecesi ve ödülü geri alınır. Katılımcı hakkında kural ihlali işlemi uygulanır. İptal edilen eserin yerine başka bir eserin seçilmesi zorunluluğu yoktur. Bu durumda yarışma iptal edilmez.

f. Katılım koşullarında belirtilmeyen konularda ve tereddüt halinde seçici kurul kararları geçerli olacaktır. Seçici kurul, kararlarını verirken TFSF yarışma yönetmeliğini göz önüne alır.

g. Daha önce herhangi bir yarışmada ödül ve sergileme almış fotoğraflar gönderilemez.

ğ. 5846 sayılı fikir ve sanat eserleri kanunu kapsamındaki hakların Anıtkabir Derneğine ve Anıtkabir Komutanlığı'na bedelsiz olarak devrine muvafakat verilmesi gerekir. Anıtkabir Derneği ve Anıtkabir Komutanlığı yarışmaya katılan ve 7'nci madde (g) fıkrası kapsamına giren tüm eserlerin basın, yayın, kullanım ve dağıtım haklarına sahip olacaktır.

ğ. Katılımcılar katılım formunu imzalayarak yarışma koşullarını kabul etmiş sayılırlar.

4. YARIŞMAYA GÖNDERİLECEK ESERDE ARANACAK NİTELİKLER:

a. Anıtkabir sınırları içerisinde çekilmiş tabiat, çiçek, böcek vs gibi yalın anlatımlı fotoğraflar dikkate alınmayacaktır.

b. Anıtkabir'in içerisindeki heykeller, kabartmalar, figürler ve buralarda oluşturacak kayda değer kompozisyonlar kısaca tarihi, kültürel, sosyal ve güncel açıdan iddialı Anıtkabir fotoğrafları hedeflenmekte ve istenmektedir.

c. Sanatçının özgün ve özgür bakış açısıyla yorumladığı, gördüğü ve tespit ettiği; Anıtkabir'in ve Atatürk'ün manevi şahsiyetine uygun nitelikte fotoğraflar olmalıdır.

ç. Yarışmaya katılacak fotoğraflar yarışma takviminden önceki zamanlarda ve yıllarda çekilmiş de olabilir.

d. Fotoğraflarda makul ölçülerde renk, kontrast, yoğunluk gibi düzeltmeler yapılabilir. Fotoğrafın özünü değiştiren uygulamalar ve kolaj kabul edilmeyecektir. İstenen ölçülere uymak koşulu ile yeni kadrajlama yapılabilir.

e. Yarışmaya gönderilecek fotoğrafın yapısı değiştirilmemiş olmalıdır. Birbirini takip eden dijital gerçek panoramik birleştirmeler hariç fotoğraf düzenleme programlarıyla başkalaştırılmış, fotoğrafın orijinalinde olmayan herhangi bir objenin eklendiği veya var olan objelerden herhangi birisinin çıkarıldığı fotoğraflar yarışmaya kabul edilmez. Fotoğraflar belge niteliğinde olacaktır.

5. ESERLERİN GÖNDERİLMESİ:

a. Yarışmaya katılacak fotoğraflar, CD ortamında elden veya posta yoluyla 20 Mayıs 2015 Çarşamba günü saat 17.00'a kadar Anıtkabir Komutanlığı Karargahına ulaştırılacaktır.

Örnek:

Gönderen : Ahmet ATEŞ

Alıcı : Anıtkabir Komutanlığı

Yarışma Fotoğrafları İşlem Birimi Anıttepe / ANKARA

b. Fotoğrafların posta ile gönderilmesi halinde iadeli taahhütlü gönderilmesi önerilir. Postadaki gecikmelerden organizasyon komitesi sorumlu değildir.

c. Gönderinin içerisinde fotoğraflarınız ve katılım formu mutlaka doldurulmuş bir şekilde yer almalıdır.

ç. İki harf beş rakamdan oluşan bir rumuz belirlenmelidir.

d. Fotoğrafların dijital ortamda isimlendirilmesi aşağıdaki örnekte olduğu gibi iki harf ve beş rakamdan oluşacak şekilde yapılmalıdır.

Örneğin: MT12345_1 / MT12345_2 / MT12345_3 / MT12345_4 sayıları fotoğrafların ekranda görüldüğünde sol alt kenarında yer almalıdır.

e. Fotoğraflar, kenarında çerçeve ya da boşluk olmadan İMZASIZ olarak gönderilecektir.

f. Yarışmaya katılacak dijital fotoğraflar JPEG formatında, 12 sıkıştırma ile orijinal halde gönderilmelidir. Fotoğrafın kısa kenarı en az 2400 olmalıdır.

g. Fotoğrafların organizasyon komitesine ulaşıp, ulaşmadığı 0312 231 79 75 – 0312 231 18 61 numaralı telefondan Svl.Me.Ömer KURT ile iletişime geçilerek sorgulanabilir.

6. ANITKABİR'DE UYULMASI GEREKEN KURALLAR

a. Fotoğraf çekimi sırasında Anıt Bloku'na, doğaya ve çevreye zarar verecek davranışlardan kaçınılacak, görevlilerin uyarılarına dikkat edilecek ve mutlak suretle uyulacaktır.

b. Yarışmacılar, son teslim tarihine kadar her gün ziyaret saatleri arasında(gündüz)ve ayrıca 18 Nisan 2015 Cumartesi günü ve 02 Mayıs 2015 Cumartesi günü 18.00 – 22.00 saatleri arasında (gece)Anıtkabir'in fotoğraflarını çekebileceklerdir.

c. Belirlenen bölgelerde tek ayak (monopod) ve üç ayak (tripod) kullanılabilir. Bu konuda da görevlilerin yönlendirmesi ve ikazlarına uyulacaktır.

ç. Gece fotoğrafı çekimine katılmak isteyenler 01-10 Nisan 2015 tarihleri arasında mesai saatlerinde isimlerini Anıtkabir Komutanlığı'na

ETKİNLİKLER

bildirmek zorundadır. (İrtibat: 0 (312) 231 79 75 – 231 18 61 Ömer KURT)

7. SEÇİCİ KURULUN OLUŞTURULMASI:

- a. Yarışma'nın 2014-2015 yılı seçici kurulu üyeleri aşağıda belirtilmiştir.
- (1) Kurul Başkanı E. Tuğg. Şadi ÖNER (Anıtkabir Derneği Yönetim Kurulu Başkanı)
 - (2) Üye P. Alb. Muzaffer TAYTAK (Anıtkabir Komutanı)
 - (3) Üye Dr. Ali GÜLER (Anıtkabir Derneği Yönetim Kurulu Üyesi)
 - (4) Üye (TSK Foto Film Merkezi Görevlisi)
 - (5) Üye Sn. Ozan SAĞDIÇ (Devlet Fotoğraf Sanatçısı)
 - (6) Üye Sn Hamit YALÇIN (Anadolu Fotoğraf Derneği Başkanı)
 - (7) Üye Prof. Ata Yakup KAPTAN (Ordu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı)
 - (8) Üye Öğr. Gör. Tuna AKÇAY (Fotoğraf Sanatçısı – Anadolu Fotoğraf Derneği Bşk Yrd.)
- b. Seçici kurulun oyları bir eser için eşit olarak dağıldığı takdirde başkanın oy verdiği eser tercih edilir.

8. ESERLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÖDÜLENDİRME:

- a. Değerlendirme;
- (1) Seçici kurul değerlendirmeye en az 5 üye ile başlayabilir.
 - (2) İlk aşamada Anıtkabir K.İğınca seçici kurula katılımcı fotoğraf sayısı, şartnameye uygun olmayan fotoğraflar (konu, isimlendirme, boyut vb. hususlar) ile ilgili bilgiler verilir.
 - (3) İkinci aşamada yarışmaya kabul edilen tüm fotoğraflar seçici kurula kararlaştırılan süre ve aralıklarla gösterilir.
 - (4) Üçüncü aşamada fotoğraf sayısına bağlı olarak 2 veya 3 seçici kurul üyesinin (seçici kurul bu sayıya kendisi karar verir) kalsın dediği fotoğraflar ayrı bir dosyaya kayıt edilir.
 - (5) Diğer aşamalarda 3 veya 4 seçici kurul üyesinin (seçici kurul bu sayıya kendisi karar verir) kalsın dediği fotoğraflar ayrı bir dosyaya kayıt edilir.
 - (6) Eleme turları sergileme ve ödül sayısı kadar (toplam 30 adet kalana kadar) devam eder.
 - (7) Finale kalan 30 eser puanlama yoluyla derecelendirilir. Puanlamayı seçici kurul üyeleri gizli olarak yapar ancak puanların toplanması seçici kurul üyelerinin önünde açık olarak yapılır ve sıralama belirlenir. (Bu aşamada puanlama esasları seçici kurul tarafından kararlaştırılır.)

b. Ödüllendirme;

1'ncilik Ödülü	:	3,000 TL. ve Plaket
2'ncilik Ödülü	:	2,000 TL. ve Plaket
3'üncülük Ödülü	:	1,000 TL. ve Plaket
Mansiyon (3 adet)	:	750 TL. ve Sertifika
Anıtkabir Teşvik Ödülü (3 adet)	:	500 TL. ve Sertifika
Anadolu Fotoğraf Derneği Özel ödülü (1 adet)	:	250 TL. ve Plaket
Sergileme (en fazla 20 adet)	:	250 TL. ve Sertifika

- b. Yarışma sonunda hazırlanacak fotoğraf albümü (CD veya baskı) finale kalan eser sahiplerine gönderilecektir.

9. SONUÇLARIN AÇIKLANMASI VE YARIŞMA TAKVİMİ:

- a. Yarışmanın Başlama Tarihi : 15 Aralık 2014
- b. Gündüz Çekimleri : 15 Aralık 2014 – 22 Mayıs 2015 tarihleri arasında her gün Anıtkabir'in ziyarete açık olduğu saatlerde (serbest)
- c. Gece Fotoğrafı Çekimi İçin Başvuru Tarihi : 01-10 Nisan 2015
- ç. Gece Çekim Etkinliği : 18 Nisan 2015 Cumartesi günü ve 02 Mayıs 2015 Cumartesi günü 18.00 – 22.00 saatleri arasında
- d. Yarışmaya Eser Gönderme Başlangıç Tarihi : 01 Mayıs 2015 Cuma 09.00
- e. Yarışmaya Son Katılım Tarihi (Eserlerin Anıtkabire gönderileceği son tarih) : 20 Mayıs 2015 Çarşamba
- f. Seçici Kurul Toplantısı : 23 Mayıs 2015 Cumartesi saat: 10.00 (Anıtkabir)
- g. Sonuç Bildirimi : 27 Mayıs 2015 Çarşamba
- ğ. Ödül Töreni ve Sergi : 20 Haziran 2015 Cumartesi saat 17.00 ANITKABİR
- h. Sonuçlar; belirtilen tarihlerde Anıtkabir Derneği ve Anadolu Fotoğraf Derneği web sayfasında duyurulacak ve Anıtkabir Derneği Dergisinin mükerrer sayısında yayımlanacaktır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

ANITKABİR DERNEĞİ'NİN 2015 YILI ETKİNLİKLERİ

ÇOCUKLARA YÖNELİK OLARAK "ATATÜRK'ÜN İZİNDE ANKARA GEZİSİ"

Başkentimizdeki Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi ile ilgili mekânları ilk ve orta öğretim öğrencilerine tanıtmak üzere "Atatürk'ün İzinde Ankara Gezisi"nin yapılması planlanmıştır.

Önümüzdeki yıllarda da sürdürülmesi düşünülen bu proje kapsamında 2015 yılında Yönetim Kurulunun belirleyeceği 20 ilden 800 öğrenciyi Ankara'ya davet edip, bir gece konuk ederek yetkili kimseler eşliğinde Ankara'daki bu mekânları gezdirmeyi amaçlıyoruz. Bu projeye gerekli onayı alabilmek üzere Milli Eğitim Bakanlığına bir yazı ile başvuruda bulunulmuştur.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK OLARAK YAZI YARIŞMASI

1. Anıtkabir Derneği, "Cumhuriyetin Türk Kadınına Kazandırdıkları ve Güncel Uygulamalar" konulu, üniversite düzeyinde öğrencilerin katılacağı bir yazı yarışması düzenlenmiştir.

2. Katılmak isteyenler yazılarını Anıtkabir Derneğine e-posta ya da posta yoluyla 09 EKİM 2015 Cuma günü saat 17 00'ye kadar iletebilirler.

3. Yazılar; en az 4, en çok 6 sayfa olarak A4 kâğıdına, 1,5 satır aralığında, 11 punto arial ile yazılmış olmalıdır .

4. Gönderilen yazılar Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu (ADYK) tarafından değerlendirilecek, dereceye giren ve seçilen yazılar Anıtkabir Dergisi'nde yayımlanacaktır.

5. Yarışmada ilk üç dereceye girecek olanlara verilecek ödüller şöyledir:

Birinciye 5.000 TL İkinciye 2.500 TL Üçüncüye 1.000 TL

6. Yarışmanın ödül töreni; OCAK 2016 ayı içerisinde Ankara'da Anıtkabir Derneğinin 27 inci Genel Kurul Toplantısında yapılacaktır. Ankara dışından törene katılacak öğrenciler, derneğimizce konuk edileceklerdir.

ANITKABİR DERGİSİ ÖZEL SAYISI'NIN ÇIKARILMASI

2015 yılı; "Çanakkale Muharebeleri" ve "Sözde Ermeni Soykırımı" gibi iki önemli olayın 100. yıl dönümüdür.

Bu nedenle derneğimiz, anılan konularla ilgili makalelerin yer alacağı **Anıtkabir Dergisi Özel Sayısı** çıkarmayı planlamıştır. Anıtkabir Dergisi okurlarından istekli olanların göndereceği, daha önce yayımlanmamış özgün makalelere bu özel sayıda yer verilecektir.

Özel Sayıda yazısının yer almasını isteyen bütün okurlarımız, hazırladıkları makaleleri 30 Ekim 2015 tarihine kadar derneğimize gönderebileceklerdir.

Gönderilen makaleler Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından değerlendirilecek ve uygun görülenler 2016 yılı başlarında çıkarılacak Özel Sayıda yayımlanacaktır. Ayrıca dergide yayımlanması uygun görülen yazılar önceden Anıtkabir Derneği Sitesinden duyurulacaktır.

Söz konusu yazılar için Anıtkabir Dergisinin yazım kuralları ve telif hakkı koşulları geçerlidir.

OBJEKTİFE TAKILANLAR

MUTLULUKLARINI ATATÜRK İLE PAYLAŞANLAR

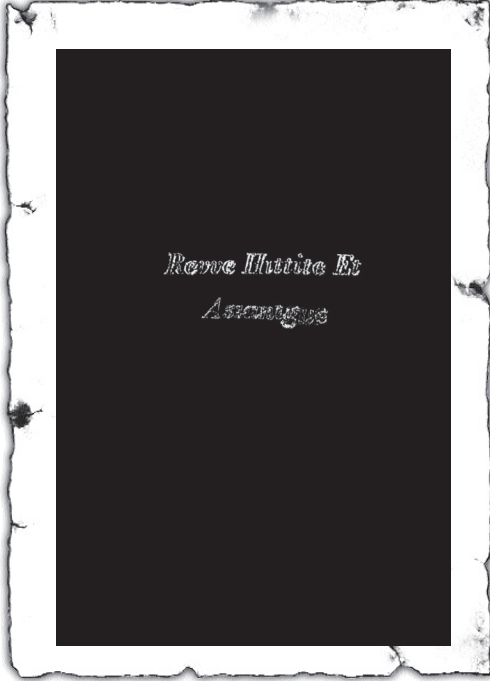
MUTLULUKLARINI ATATÜRK İLE PAYLAŞANLAR

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • Hitit ve Asianik Dergisi

241

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • Hitit ve Asianik Dergisi

HİTİT VE ASİANİK DERGİSİ

Antikabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : s/2121

Yazar : Dergi

Cild : Siyah

Ebadı :

En : 15 cm.

Boy : 23 cm.

Sayfa Adedi : ...

Not : Kitabın ilgili bölümleri Orhan ÖZTAŞKIN tarafından tercüme edilmiştir.

242

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • Hitit ve Asianik Dergisi

Sayfa : 101

L'extension de la zone des Gasgas à l'Ouest (1)

En lisant l'intéressant article de M. Götzte sur les textes géographiques (2), je me suis étonné une fois de plus de la similitude avec laquelle on restreint, du côté de l'Ouest, le domaine des peuples Gasgas. Il y a pourtant dans la liste la plus longue, un nom de ville qui devrait orienter dans ce sens Ankuwa (3). On s'accorde généralement à identifier cette ville avec Ancyre, et pour de bonnes raisons

1. Quand le roi Mursil expose ses déplacements de la neuvième année (4), il nous raconte que, revenant de Haran, il rentra d'abord à Hakkissa. MM Götzte et Forrer s'accordent à reconnaître dans cette ville Amasin (5) et, bien que la position soit terriblement septentrionale, c'est en tous cas dans cette région qu'il faut chercher De la, Mursil va à Hattusa (Boğaz-keui), puis à Ankuwa. Ankuwa est donc, par rapport à Boğaz-keui, du côté opposé à Amasin, soit à l'Ouest ou au Sud-Ouest.

2. Ankuwa est à trois journées de marche de Hattusa, pour le roi c'est-à-dire qu'on peut bien évaluer les trois étapes à 150 kilomètres (6).

Sayfa 101

Gasgas Bölgesinin Batı'ya Doğru Genişlemesi

Bay Götzte'nin coğrafi metinleri üzerindeki ilgi çekici makalesini okurken, bir kez daha batı tarafında sınırlarını bulduğumuz Gasgas halkı bölgesinin utangaçlığına şaşırdım. Bununla birlikte, en uzun listede bu anlamda yönlenecek olan bir şehrin, yani Ankuwa'nın adı bulunmaktadır. Genellikle bu şehir, aşağıdaki iyi nedenlerden ötürü Ancyre ismiyle tanınmaktadır:

1. Kral Mursil, dokuzuncu sene seyyahlarını anlatırken, bize Haran'dan gelirken önce Hakkissa'ya girdiğini ifade etmektedir. Bayan Götzte ve Forrer onu çok kuzeyde bulunan bu Amasya şehrinde tanıdıkları konusunda aynı fikirdedirler. Dolayısıyla onu bu bölgede aramak gerekmektedir. Bundan dolayı Mursil, önce Hattusa (Boğazköy), daha sonra ise Ankuwa'ya gitmiştir. Ankuwa, öyleyse Boğazköy'e göre Amasya'nın ters tarafındadır, yani batıda veya güneybatıdadır.

2. Ankuwa, Hattusa'dan üç günlük yürüme mesafesindeydi. Bu üç günlük etapları, toplam olarak 150 kilometre olarak değerlendirilebilir.

243

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • Hitit ve Asianik Dergisi

Sayfa : 102

Nous partons naturellement de Boğaz-keui (Hattusa). C'est la capitale du pays proprement hitite (Hatti).

Sayfa 102

Gayet tabii ki Boğazköy (Hattusa)'den söz ediyoruz. Bu Hitite (Hatti) denilen ülkenin başşehridir.

Sayfa : 102

est à Kumanni et à Kizzuwatna (nous reparlerons de ces régions). Il va de là à Karchémish et à Haran.

Sayfa 102

Kumanni ve Kizzuwatna'daydı (bu bölgelerden tekrar söz edeceğiz). Buradan Karchémish ve Haran'a gitti.

Sayfa : 102

A droite se trouvent, de l'avis unanime, les pays d'Arzawa. L'Arzawa propre dite avec le Hatti pour la possession de Tawaknuwa (Tyane) (10). Il est situé en face d'Alasia (Cyprus). Il s'y rattache une série de petits États qu'il faut tous chercher vers l'Ouest, même pour le Hattaja et le Hattalla, que M. Forrer plaçait dans la Cilicie orientale. M. Götzte me semble avoir bien montré que les documents orientent plus à l'Ouest, au sud du lac Tatta (11). Pour le Vitisu, le fleuve Seha, etc. il n'y a pas

Sayfa 102

Genel fikre göre, sağ tarafta Arzawa ülkeleri bulunuyordu. Arzawa'nın kendisi de Tawaknuwa (Tyane)'nin sahipliği için Hatti ile mücadele ediyordu. Burası Alasya'nın karşısında bulunuyordu (Kibris). Bununla ilgili olarak batıda aramızda gereken bir dizi küçük devlet bulunmaktaydı: Bay Forrer'in Doğu Kilikya'ya yerleştiği Huloja ve Haballa'nın bile, Bay Götzte daha batıya, Tatta Gölü'nün güneyinde olduğuna dair belgeler göstermiş gibidir. Vitisu ise, hiç şüphesiz Seha Gölü'nün kenarındadır.

244

Sayfa : 111

ture lousienne est en majeure partie dérivée de la culture hittite, etie dérive du monde préhellénique de la partie orientale de la Méditerranée nous avons donc dans les cultures du Minoen récent et de l'Helladique récent (3) un mélange d'influences hittites et d'influences qui n'ont pas leurs origines dans l'Asie antérieure. Et par conséquent le style animal primitif n'a pas été transporté aux bords de la Mer Noire par les Ioniens, mais par les Hittites.

Si les poissons, les chèvres et les autres figures de même genre,

Sayfa : 112

en falence, de l'art égéen (4) sont étrangers, dans leur facture, au style animal de l'Asie antérieure, les griffons du sarcophage d'Aghia Triada (5), celui de la salle du trône à Gnosse (6), les griffons en ivoire de Mycènes (7), le dessin sur le poignard en bronze de Psychro (8), les bas-reliefs de la Porte des Lions à Mycènes (9) et les condelles d'or de la même ville (10), ainsi qu'une série de cachets (11) sont indubitablement apparentés aux monuments de l'Asie Mineure, aux bas-reliefs des tombes phrygiennes (12), aux statues et aux bas-reliefs de Soudjiri et de Karchemish (13), et à des cachets hittites (14).

Nous ne posons pas aujourd'hui la question de savoir qui, de l'Egée ou de l'Asie Mineure, a eu la plus grande influence sur l'autre. Je crois plus probable que c'est la seconde, et cela en considération de son étendue. Les liens linguistiques (15) et politiques (16) qui les unissent sont démontrés aussi bien que l'identité de religion par le culte de la déesse-mère, de labrandeus, etc. (17). La même jonction en ce qui concerne les monuments de la culture maternelle, selon notre opinion, s'explique à mesure que se développera l'exploration de l'Asie Mineure. Les fouilles du professeur Bedrich Hrozný à Kul-tépé (ancienne

Sayfa : 113

ville de Kanesh), en 1926, ont déjà fait connaître un nouveau type de céramique très semblable à la céramique minoenne, et cette découverte marque des relations entre l'Egée et l'Asie Mineure avant 1200, époque où fut détruite cette ville par les invasions venues du Nord (18).

Une autre question intéressante doit aujourd'hui retenir notre attention : le lien ou l'identité de langue et de culture entre les peuples de l'Asie Mineure et ceux de la Transcaucasie et de

249

Sayfa : 113

régions situées plus loin vers le Nord. Le docteur Forrer, qui a exploré la collection des textes cunéiformes de Boghaz-keui, a indiqué (19) que l'une des langues de ces textes est proche de la langue géorgienne, c'est-à-dire d'une langue non indo-européenne. La parenté des noms des parties du corps dans la langue hittite et dans les langues caucasiennes est montrée par une savante étude dans les langues de l'Asie Mineure, le professeur Sayce (20). Rappelons que les langues antiques de l'Asie Mineure (cappadocienne, lydienne, lycienne, etc.) et les langues de la Mer Egée ne sont pas des langues indo-européennes : on le sait par les inscriptions et par les gloses des lexicographes (21). Nous pensons que l'Egée, l'Asie Mineure, la Transcaucasie et les régions plus lointaines vers le Nord et vers l'Est forment une chaîne (22) et nous signalerons quelques parallèles qui, malgré leur caractère encore hypothétique, ne sont pas dénués d'intérêt.

A toutes les personnes et aux institutions savantes qui nous ont aidé dans notre travail, nous exprimons notre plus vive reconnaissance.

Sayfa 111

Küçük Asya ve Kafkasya Arkeolojisi Çalışmaları
BİRİNCİ BÖLÜM

Güney Asya'daki Arkaik Dönem araştırmasında, Profesör Pharmakovsky, Hittitler ve İyoniyalıların ve dininin akrabalığı konusundaki düşüncesini ayrıntı olarak ifade etmiştir. Onun fikrine göre, İyoniyalılar, Karadeniz kıyılarında İskitlerin ikel hayvan stilini getirmişlerdir. Ben bu meşhur bilgeye aynı fikirde olmamak hüriyetini kullanıyorum. Bu da, İyoniyalı kültürünün Hittit kültürüne bağlayan bağlar hakkındaki parlak delillerini reddetmemden dolayı değil, çünkü büyük kısmının aslında ikinci tarafa olduğuna inanmamdandır. Başka bir deyişle, İyoniyalı kültürü, büyük çapta Hittit kültüründen türemiştir. İyoniyalı, Akdeniz'in doğusunun Helen dönemi öncesinden kültürünü almıştır. O yüzden, yakın Minoen ve yakın Yunan kültüründe, Hittit etkilerinin ve kökenlerini Ön Asya'dan almayan etkilerin bir karışımı bulunmaktadır. Sonuç olarak, ikel hayvan stilini, Karadeniz kıyılarında İyoniyalılar tarafından değil, fakat Hittitler tarafından taşınmıştır.

Sayet, seramikten yapılmış aynı türden, Ege sanatından balıklar, [sayfa 112] keçiler ve diğer şekiller tarzı olarak Ön Asya'nın stiline farklıdır. Aghia Triada'nın efleri kemiren akbabalar, Cnosse taht salonundaki akbabalar, Mikenes'in fildişi akbabaları, Psychro'nun bronz kamışı üzerindeki şekil, Mikenes'deki Aslanlar Kapsı'nın kabartmaları ve aynı şehrin altın kalkanları, aynı şekilde bir dizi mühür, kesinlikle Küçük Asya'nın eserlerine, Firigya mezarlarının kabartmalarına, Sencilir ve Karchemish'in heykellerine ve kabartmalarına ve Hittit mühürlerine mensupmuş gibi gözükmetedirler.

Bugün, Ege'nin mi Küçük Asya'nın mı yekâğlerinin üzerinde daha fazla etkiye sahip

250

olduğu sorusunu sormayacağız. Ben daha ziyade ikincisinin daha fazla etkisi olduğunu düşünüyorum. Çünkü çok daha geniş bir yüzölçümüne sahipti. Onları birleştirilen dilbilimsel ve siyasi ilişkiler ve Ana Tırnaçlı inancındaki benzerlikler göstermiştir. Maddi kültürle ilgili olarak aynı bağları, kendisi ortaya çıkınca, bizim fikrimize göre, Küçük Asya'nın keşfini ediren Hrozný'nın 1926 yılındaki Kültepe'deki kazıları (Eski Kanesh şehri). [sayfa 113] Minoen seramiklere çok benzeyen yeni bir tip seramik ortaya çıkmıştır. Bu keşif, bu şehrin kuzeyden gelen okların kendisini yitirdiği 1200 yılından önce Ege'yle Küçük Asya arasında ilişkilerin varlığına işaret etmektedir.

İlgi çekici başka bir mesele, bugün ilginizi çekmelidir : Küçük Asya ve Transkafkasya ve daha kuzeye yerleşmiş bölgeler halklarının dilleri ve kültürleri arasındaki ilişkidir. Boğazköy çivi yazıları koleksiyonunu keşfeden Doktor Forrer, buradaki dillerden birinin Gürcüce'ye yakın olduğunu, yani Hint - Avrupa olmadığını vurgulamıştır. Gövdenin kısmının Hittit dilindeki ve Kafkas dillerindeki isimlerinin Küçük Asya dillerinde de bulunduğunu meşhur bir bilgin olan Profesör Sayce tarafından gösterilmiştir. Asya'nın eski dillerinin (Kapatodkya dili, Lidya dili, Uklia dili vs.) ve Ege denizi dillerinin Hint - Avrupa dilleri olmadığını hatırlamak gerekmektedir : Bunu yazıtlardan ve sözükçülerin yorumlarından biliyoruz. Biz, Ege, Küçük Asya, Transkafkasya ve kuzeye doğru ve doğuya doğru daha uzak bölgelerin bir zincir oluştuğunu düşünüyoruz ve hâlâ şüpheli olan karakterlerine rağmen, ilgi çekici olan bazı paralelliklere dikkati çekiyoruz.

Bize çalışmamızda yardım eden bütün bilge kişilere ve kuruluşlara en derin saygılarımızı arz ederiz.

Sayfa : 114

Dans l'étude des diverses cultures de l'Asie antérieure on rencontre inévitablement les cultures caucasiennes et principalement celles de la Transcaucasie. La raison en est très nette géographiquement, la Transcaucasie est la partie septentrionale du système complexe de montagnes qui, sous le nom de plateau d'Asie Mineure, s'étend depuis la Mer Egée vers l'Orient et à travers l'Iran s'en va rejoindre le système montagneux de l'Asie Centrale. Tout ce plateau est habité depuis très longtemps, au moins dans sa partie méridionale, qui a une issue, par les vallées du Tigris et de l'Euphrate, vers le golfe Persique. L'Elam, Sumer, plus à l'Ouest les nombreuses tribus qui ont parlé dans l'antiquité des langues analogues, groupées sous le terme « japhétique », par N. J. Marr, ou sous le terme « asianique » selon Ramsay (23), tous ces peuples ont composé la frontière méridionale de la Transcaucasie qui, à certaines époques historiques, est entrée plus ou moins par violence dans l'une ou l'autre unité politique.

251

Sayfa : 114

Il est très difficile de montrer l'unité culturelle de la Transcaucasie, de l'Elam, de la Mésopotamie et, en partie au moins de l'Asie Mineure aux époques paléolithique et néolithique, car nous ne possédons pas encore des matériaux suffisants, mais il est à remarquer que le savant docteur Herzfeld pense, en s'appuyant sur ses recherches récentes, que la culture néolithique de Damghan (ancienne Hécatompolis) et celle de Fars (ancienne Persépolis) sont unies à la culture de Suse I. La culture du bronze, qui a traqué la culture néolithique, d'après l'opinion de l'explorateur allemand qui s'appuie sur l'analyse de la céramique, est unie par les liens les plus étroits avec la plus ancienne civilisation de l'Asie Mineure. A suite de l'époque historique, affirme-t-il, une civilisation homogène a existé en ces régions ; cette civilisation a été créée et développée.

Sayfa : 115

par les peuples apparentés qui ont occupé toute l'Asie antérieure, depuis la partie occidentale de l'Asie Mineure, à travers la Syrie septentrionale et la Mésopotamie, l'Arménie, et tout le plateau iranien jusqu'aux frontières de l'Inde.

Sayfa 114

Ön Asya'nın farklı kültürlerinin incelenmesinde kaçınılmaz olarak, Kafkas ve özellikle Transkafkas kültürlerine rastlıyoruz. Bunun nedeni çok açıktır: Coğrafi olarak, Transkafkasya, Küçük Asya adı ile Ege Denizi'nden doğuya doğru uzanan bir doğru sisteminin kuzey kısmıdır ve İran üzerinden Orta Asya'nın doğuk sistemine bağlıdır. Bütün bu plâto, en azından Dicle ve Fırat vadileriyle İran Körfezi'ne doğru uzanan güney kısmı çok uzun süredir iskân edilmektedir. Elam, Sümer, daha batıda, antik dönemlerde, N. J. Marr'a göre "Japhetique", Ramsay'a göre ise "Asianique" adı altında toplanan aynı dilleri konuşan farklı kavimlerdir. Bu kavimlerin hepsi, Transkafkasya'nın güney hududunu oluşturmuşlar ve tarihin belirli devirlerinde, zor kullanımı karşısında şu veya bu siyasi birlik altına girmişlerdir.

Transkafkasya'nın, Elam'ın, Mezopotamya'nın ve Küçük Asya'nın en azından bir kısmının kültürel birliğini göstermek çok zordur. Zira hâlâ yeterince malzemeye sahip değiliz. Fakat, bilge Doktor Herzfeld yakın geçmişteki araştırmalara dayanarak, Damghan (eski Hécatompolis) neolitik kültürünün ve Fars (eski Persépolis) kültürünün, Suse I. kültüründe birleştiğine işaret etmektedir. Neolitik kültürü takip eden bronz kültürü, seramik analizine dayanan Alman kaşifine göre, Küçük Asya'nın en eski medeniyetine en sıkı bağlarla bağlıdır. Ona göre, eski dönem inşaatlarında, buralarda homojen bir medeniyet mevcuttu. [say-

252

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • Hitit ve Asianik Dergisi

fa 115] Bu medeniyet, Küçük Asya'nın batı kısımlarından Kuzey Suriye ve Mezopotamya, Ermenistan ve Hindistan hududlarına kadar bütün bir İran platosu boyunca bütün Ön Asya'yı işgal etmiş gibi gözükten halklara mensup gruplar tarafından yaratılmış ve geliştirilmiş gibi gözükmektedir.

Sayfa : 117

Il est donc clair que nous avons ici la forme TE-I-SE-BA avec la prononciation Tejsaba, c'est-à-dire, sur le sol khaldien un parallèle absolu au Teshoub hitite (34) ».

Sayfa 117

Burada, Tejsaba okunan, TE-I-SE-BA biçimine, yani Kalde toprağı üzerinde Hitit Teshob'a kesinlikle paralel bir biçime sahibiz.

Sayfa : 117

Nous devons toutefois indiquer encore un détail. Le docteur G. A. Wainwright (37) a analysé les noms keftiens qui se rencontrent sur une palette à écrire du Musée britannique (38). Par la comparaison avec les noms recueillis dans les inscriptions de l'Asie Mineure, il montre que trois ou, peut-être, quatre noms de rois lutipris ont des racines keftiennes – ce sont les noms des rois LUTIPRIS (vers 1000 av. J.-C.), VEDIPRIS (vers 723 av. J.-C.), RUSAS (vers 600 av. J.-C.), et SARDURIS. Les deux premiers ont peut-être la même racine l p r ou d p r que le nom keftien BNDBR dans le troisième, il y a peut-être le nom keftien RS et, enfin dans SARDURIS on peut supposer un

Sayfa : 118

nom théophrase composé avec le nom divin SANDAN, si l'on admet la variante dialectale SANDSARD (cf. SANDJARRI (39), nom d'un roi de Gilicie).

Sayfa 117

Bununla birlikte bir detaya daha işaret etmek zorundayız. Doktor G. A. Wainwright, British Museum'e yazmak üzere bir levha üzerindeki Keftçe yazılmış isimleri analiz etmiştir. Küçük Asya yazıtlarından toplanmış isimlerle karşılaştırmak, bize, üç veya dört seçilmiş kralın isimlerinin Keftçe köklere sahip oldukları gösterilmektedir. Bunlar Kral LUTIPRIS

253

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • Hitit ve Asianik Dergisi

(M.Ö 1000 yıllarına doğru), VEDIPRIS (M.Ö 733 yıllarına doğru), RUSAS (M.Ö VIII – VII. yüzyıllar) ve SARDURIS. İlk iki isim, Keftçe'deki BNDBR aynı t p r köküne veya d p r köküne sahip olabilirler. Üçüncü isim belki de Keftçe RS bulunmakta olup ve en sonunda SARDURIS isminde, diyalaktik farklılığı arzeden SANDSARD (bir Kilikya kralının adı olan SANDUARRI) tarzını kabul edersek [sayfa : 118] Kutsal SANDAN ismiyle birleşik bir dini özelliği olan isim çıkmıştır.

Sayfa : 127

L'attitude des statues n'est pas exceptionnelle elle se voit contre plusieurs fois, par exemple sur le vase aux guerriers de Mycènes où un groupe de guerriers tient de la main gauche le bouclier et, de la main droite levée, une lance, tandis qu'un autre groupe porte le casque à deux cornes entre lesquelles se dresse une crête (69).

Sayfa 127

Heykellerin tutumu istisnai değildir. Birçok defa karşılaşıldır. Örneğin Mikeni savaşları gösteren bir testide bir grup savaşçı sol ellerinde birer kalkan tutarken, yukarı doğru kalkmış sağ ellerinde birer mızrak tutmaktadırlar. Başka bir grup ise başlarında ucu sivri ve ikiye de boynuzla sahip birer kask taşımaktadırlar.

Sayfa : 127

Si Arthur Evans (4) voit dans des statues de même attitude, trouvées en Grèce mineure et mycénienne, des images du dieu du tonnerre syrien, Resheph il constate que ces statues proviennent de : 1° Nesro, en Thessalie septentrionale (argent) ; 2° la caverne d'Hermès Kranaios, à Patro, près Sybria

Sayfa : 128

(bronze) 3° Vatro, en Crète ; 4° Tirynthe (Perrot et Chipiez, tome VI, p. 757 fig. 353, 5° Mycènes (ibid., p. 708, fig. 304, 6° Beyrouth (Evans, p. 479, fig. 334), et 7° la Syrie septentrionale (ibid., fig. 338).

Il existe encore d'autres parallèles non moins intéressants. Les doubles cornes sur les casques se trouvent dans la série des statues en bronze de la Sardaigne (76) et, puisque Perrot (76) affirme l'existence de cette forme de casque chez plusieurs peu-

254

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • Hitit ve Asianik Dergisi

Sayfa : 128

plus, W. M. Müller a montré très justement (77) que, en Occident, les casques à cornes se rencontrent seulement, en dehors de la Sardaigne, dans l'Italie méridionale et en Etrurie (78).

Enfin, le casque à cornes est l'arme défensive caractéristique des Sardes sur les monuments égyptiens. Dans plusieurs cas, ils portent en outre une sphère placée entre les cornes mais cet ornement ne se rencontre pas toujours (79).

Le casque à crête comme dans nos statues des n° 2 et 6 se retrouve dans une statue de Marash (80), le casque pointu, dans une statue de Tortose (81) Hérodote (VII, 76) parle, à ce sujet, des Bithyniens et des Psidiens.

Tout ce que nous venons de dire nous fait penser que les statues ci-dessus décrites sont l'œuvre de quelque peuple d'Asie Mineure, qui a appartenu au groupe des peuples-de-la-Mer et qui, plus tard, a émigré plus loin vers le Sud et vers l'Ouest (82).

Sayfa 127

Sir Arthur Evans, Suriye Yıldırım Tanrı Resheph'in resimleri olan bu heykellerde Yunan Minoen ve Mikeni heykellerinde bulunan tutumlarla aynı tutumları göstermektedir. Sir Arthur Evans, bu heykellerin 1. Kuzey Tesalya'daki Nesero'dan (gümüş), 2. Sybria yakınlarındaki Patro'daki Kranaios Hermes'in mağarasından (bronze), [sayfa 128] 3. Vatro, Girit'te. 4. Tirynthe'de (Perrot ve Chipiez, Cilt VI, S. 757, Şekil. 353), 5. Mikenes (Sayfa 758, Şekil : 354), 6. Beyrut (Evans, S : 479, Şekil : 334) ve 7. Kuzey Suriye (Şekil 338).

Hâliâ daha az ilgi çekici olmayan başka paraleller bulunmaktadır. Kaskın üzerindeki iki boynuz, Sardinya adasının bronz heykellerinde bulunmaktadır ve Perrot, bu biçimdeki kaskların birçok halkta bulunduğunu ifade ederken, Müller, çok doğru bir şekilde, Batıda boynuzlu kaskların Sardinya adasının dışında, sadece Güney İtalya'da ve Etrurie'de görüldüğünü ifade etmektedir.

Öyleyse, boynuzlu kask, Mısır anıtlarında görüldüğü şekliyle Sardinyalılar'ın karakteristik savunma silâhidir. Birçok durumda, bunun dışında, bu anıtlarda, bu boynuzların arasında yerleştirilmiş bir küre de bulunmaktadır. Fakat bu süslemeye her zaman rastlanılmamaktadır.

5 ve 2 numaralı heykellerimizde olduğu gibi, üçgen prizma uçlu kasklar, bir Marash heykeliğinde bulunmaktadır, sivri uçlu kask ise bir Tortose heykeliğinde görülmektedir.

255

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • Hitit ve Asianik Dergisi

Herodot, Bithynien ve Psidien'lerden bahsederken bu konudan da söz etmektedir.

Bütün yukarıda söylediklerimiz, yukarıda tanımlanan heykellerin, daha sonraları güneye ve batıya doğru çok daha uzağa göçmüş olan deniz halklarına bağlı olan bazı Küçük Asya halklarının eseri olduklarını düşündürmektedir.

Sayfa : 134

Remarquons en passant que l'objet de Teti (Sardaigne) (104), appelé « épée votive » par les explorateurs, est pour nous une épingle de type kanaanien (105). Quant aux figures de cerfs qui sont sur la tête de cette épingle, il y a lieu de les comparer aux figures de cerfs qui se rencontrent sur certains objets du Koban (106). En faveur de notre identification comme épingle témoignent en outre l'absence de poignée ; sa longueur, plutôt faible, 30 cm. n'y contredit point.

Sayfa 134

Kaşifler tarafından "Adak kılıcı" olarak adlandırılan Teti nesnesi (Sardunya), bizim için Kanaanî tipinde bir süs iğnesidir. Bu iğnenin kafasının üstünde olan geyik şekillerine gelince, bunları Kaban'ın bazı nesnelerinin üzerinde olan geyik şekilleriyle karşılaştırmak gerekmektedir. Süs iğnesi tanımlamamızın lehine olan bir husus da, sapının olmayışının dışında, 30 cm olan uzunluğunun da hiçbir tartışmaya gerek bırakmamasıdır.

Sayfa : 136

Ainsi, il me semble possible de montrer quelques exemples d'après lesquels il existe un lien entre la Transcaucasie et l'Asie Mineure, même avec le monde égéen et la culture méditerranéenne à l'époque du bronze en général.

Sayfa 136

Aynı şekilde, baka, Transkafkasya ile Küçük Asya arasında, hatta Ege Dünyası ile Akdeniz kültürü arasında, genellikle Bronz Çağ'ında bir ilişki olduğunu gösteren bazı örnekler göstermek mümkündür gibi gelmektedir.

256

TARİHE MAL OLMUŞ FOTOĞRAFLAR

Öğrencileri, öğretmenleri, okulu çok seven M.Kemal Atatürk yurt gezilerinde okullara uğrar, sınıflara girer, sıralara oturur, ders dinlerdi. Öğrencilere sorular sorar, öğretmenlerle konuşurdu. İşte Atatürk'ün yüzlerce, binlerce okul ziyaretlerinden bir kaçının fotoğrafı;

Kayseri Lisesi öğrencileri arasında (1930)

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Hukuku dersinde (1930)

İstanbul Üniversitesi'nde ders dinlerken (1930)
Atatürk'ün öğretmene olan saygısı dikkat çekici, öğretmen oturmuş ders anlatırken o büyük lider öğretmeni ayakta dinliyor.

İstanbul'da Harp Okulunda (1930)

İzmir Kız Lisesi'nde öğretmen ve öğrencilerle (1931)

İzmir Erkek Lisesinde matematik dersinde (1931)

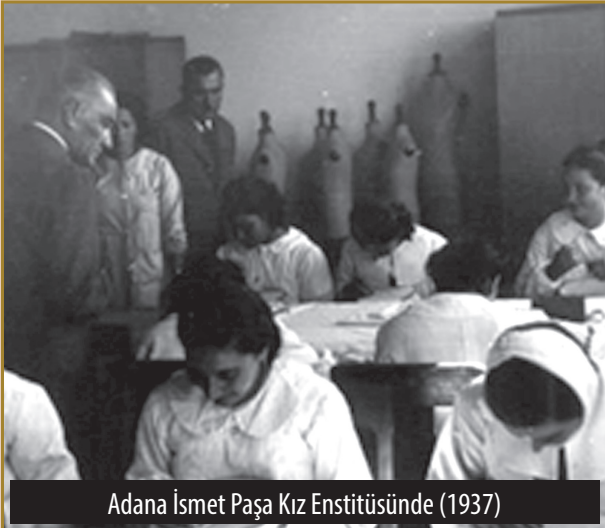
TARİHE MAL OLMUŞ FOTOĞRAFLAR

Öğrenciler arasında (1934)

Sivas Lisesinde geometri dersini verirken (1937)

Adana İsmet Paşa Kız Enstitüsünde (1937)

Adana İsmet Paşa Kız Enstitüsünde tarih dersinde(1937)

Adana Kız Enstitüsü'nde dersi dinlerken (1937)

Mersin'de izcilerle (1938)

ANITKABİR DERGİSİ'NDE YAYIMLANACAK YAZILARLA İLGİLİ ESASLAR

ANITKABİR DERGİSİ'NDE YAYIMLANACAK YAZILARLA İLGİLİ ESASLAR

1. Genel Kurallar :

A. Anıtkabir Dergisi üç ayda bir çıkarılmakta, 2000 adet basılmaktadır. Dergide Atatürk ile ilgili araştırma yazıları, makaleler ve şiirlere yer verilmektedir.

B. Dergiye gönderilen yazılar, daha önce başka yerde yayımlanmamış olmalıdır.

C. Yazılar, Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından incelenip yayımlanmaya değer görülürse yine aynı kurul tarafından belirlenecek zamanda yayımlanır. Yayımlanmayan yazılar iade edilmez.

D. Yazıların içeriğinden yazarları sorumludur

E. Yayın Kurulunca yazılarda içeriğin dışında bir düzeltmenin yapılması durumunda yazarın oluru alınır.

F. Yazarlar kendilerini tanıtıcı bilgileri (unvan ve görev, kurum, haberleşme adresi, telefon ve belgegeçer numaraları, bir fotoğraf, e-posta adresi) yazılarıyla birlikte Anıtkabir Derneğine gönderirler.

G. Daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış, özgün olan ve Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından yayımlanması uygun görülen yazıların sahiplerine 300 TL telif ücreti ödenir ve 5 adet dergi ücretsiz olarak gönderilir.

2. Dergide Yayımlanması İstenen Yazılarla İlgili Kurallar :

A. Yazılar A-4 kağıdının bir yüzüne ve 5(Beş) sayfayı geçmeyecek şekilde, bilgisayar ortamında Microsoft Word programında yazılır; posta ya da elektronik posta ile gönderilir.

B. Yazı karakteri arial, başlık 14 punto, metin 12 punto, dipnotlar 8 punto, fotoğraf ve şekiller JPEG formatında, çizelge yazıları 10 punto olarak yazılır.. Makalenin konusu ile ilgili varsa belge ve fotoğrafların asılları yazara geri verilmek üzere posta ile gönderilir.

C. Metinde satır aralığı tek, paragraf başı boşlukları 0.5, dipnot başlangıçları 0.5 olarak düzenlenir.

D. Makale içindeki ana başlıklar metnin yazıldığı puntoda, boşluk bırakılmadan, koyu ve küçük harflerle yazılır.

E. Dipnotlar aynı sayfa altında verilir. Kitap ve makaleler dipnotlarda şu şekilde gösterilir ;

(1) Kitap

Yazarın adı ve soyadı, kitabın adı (*italik yazılmalıdır*), varsa cilt numarası, varsa baskı numarası, basıldığı kent, basan kurum ya da basımevi / yayınevi, basıldığı tarih, sayfa numarası. (Ör. Fali Rıfkı Atay, *Çankaya*, İstanbul, Bateş Yayınları, 1980, s. 30.)

(2) Makale

Yazarın adı ve soyadı, tırnak işaretleri içerisinde makalenin başlığı, makalenin yayımlandığı derginin adı (*italik yazılmalıdır*), büyük romen rakamlarıyla cilt numarası, dergi numarası, parantez içinde derginin tarihi, sayfa numarası.

(Ör. Fuat Pekin, "Atatürk ve Lyautey", *Belleten*, C. XX, No. 80 (Ekim 1956), s. 634.)

F. Sayfaların altında sayfa numaraları verilir. .

G. Kısaltma kullanılacaksa; metinde ilk geçtiği yerde ve bir kez olmak üzere kısaltmanın açık ve tam anlatımı yazılır ve kısaltma parantez içerisinde belirtilir.

Ör. Türk Dil Kurumu (TDK).

H. Yazar adı ve soyadı yazının ilk sayfasının sağ üst köşesine italik, koyu 12 punto ile yazılır ve yanına (*) işareti konulur, unvan ve görev yeri (*) işareti ile dipnotta belirtilir.

